

Terra Poetica

видавництво
жуланського

Київ
2012

Фотографія автора 1970-х років

Я придився вільї України,
і суревітєня мене не грізе.
Та одній я, могомво, щось вимен,
і вока миц простиць мачі все!

Власно

Василь Марсюк

ВЕЧІРНЄ ВОГНИЩЕ

*Роман у віршах,
лірика, сатира, казка*

ББК 84.4УКР6

М28

До нової книжки поезій Василя Марсюка увійшов роман у віршах «Московський час», який був написаний в основному під час навчання автора на Вищих літературних курсах у Москві, але не був опублікований через цензуру. Представлені нові ліричні вірші різних років, серед них і ті, що автор тривалий час переховував у схроні. Читач також знайде тут гострі сатиричні твори, переклади віршів різномовних поетів та казку «Війна на городі», повчальну як для дітей, так і для дорослих.

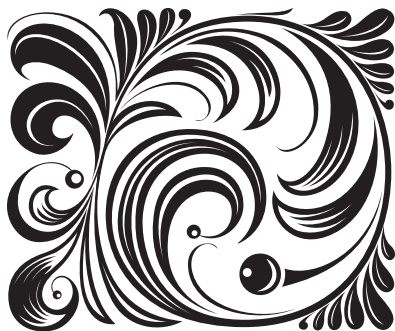
Творам автора притаманні художня самобутність, щирість почуттів і безкомпромісність у відстоюванні українських духовних цінностей.

Книжка видана коштом Ярослава Марсюка

ISBN 978-966-2355-23-9

© Марсюк В. А., 2012 р.

© Видавництво Жупанського, 2012

МОСКОВСЬКИЙ ЧАС

Роман у віршах

ПЕРЕДМОВА

Під час мого дворічного стаціонарного навчання (1975–1977 рр.) на Вищих літературних курсах при Літературному інституті у Москві я виношував задум написати поему про своїх товаришів по навчанню, про їхні захоплення, творчість, про тодішні настрої письменства.

Мої дружні стосунки із літераторами різних національностей, віку і естетичних уподобань давали мені багатий матеріал для творчих роздумів. Але поема в класичному стилі мені все не давалася, а писалися тільки окремі фрагменти, вірші. Надрукувати їх, за деякими винятками, ні тоді, ні пізніше я не міг із-за цензури.

А коли тепер я зібрав докупи свої тодішні записи, вірші, чернетки і вніс значні доповнення та пов'язав із сьогоденням, то побачив, що вони складають своєрідний роман. У скороченому варіанті він був опублікований у газеті «Кримська світлиця», завдяки творчій співпраці із літераторами, які донедавна там працювали, проводячи патріотичну політику. Нині внаслідок чиновницької рейдерської атаки газета різко змінила свій політичний і мистецький курс, а мої творчі друзі були звільнені з роботи. На знак солідарності із ними я присвячую публікацію свого роману їм.

27.10. 2010 р.

ПРИСВЯТА

*Данилу Кононенку і Віктору Качулі –
моїм творчим друзям із газети
«Кримська світлиця»*

Я свій роман присвячую з поклоном
двом кримським сивочолим козакам,
які серед таврійської орди
фортецю збудували, як Кодак.*
Стоїть форпост на диво Україні,
яку заповонила та ж орда,
можливо, обережніша, хитріша,
але вона кругом – як омела.

А у Криму фортеця височіє
і гріє навіть здалеку серця
усіх прочан, хто любить рідне слово,
усіх, у кого думка ще жива.
Хвала тобі, світлице українська,
повстала в кам'янистому степу,
здавен усяяному білими кістками
із України пригнаних рабів –
братів нещасних наших і сестер.

Не юному мені, що на шляху своєму
ніс людям рідне слово, наче хліб,
на старості немає де зігрітись
в своїй столиці, що хрестами сяє.
Багаття є тут, хоч бліді, а є,
та сісти біля них погріти душу
немає місця, бо обсіли тісно
всі вогнища великі *крикуни*,
які колись комуну прославляли,
коли ж упав радянський Вавилон,
то славили вони його руїни,
коли ж і їх злочинці розтягли
собі на пишні, як в царів, палаци,
то крикуни тепер уже кричать,
що мало цегли їм самим дісталось,
сидять біля вогню і шашлики

---

* *Кодак – давньокозацька фортеця біля дніпровських порогів.*

словесні смажать на вогні святому.
Немов свиняче сало, ті слова
шкварчать-тріщать-шиплять про псевдоволою,
для нас здобуту ними, крикунами —
щербату волю, гіршу за неволю.

«Демократичні блазні!» — ось усе,
що я сказав балакунам геройським,
сказав, і плюнув, і пішов на вогник,
який в степу маячить, як свіча.
І в Крим прибився, де ясне багаття,
тепліше за столичне, я знайшов.
Хвала тобі, фортеце українська,
оазо у пустельному степу!
Прийшов я не хвалить щербату волю,
не смажити словесні шашлики,
а долучити іскру свого серця
до сонця українського вогню —
хай у віках горить!

Розділ I.
НЕСПОДІВАНА РАДІСТЬ

ПРИЛІТ

Ти знов несеш мене, крилатий коню,
над морем вогнеплинної Москви!
Аеродром підставить нам долоню,
освітить нас від ніг до голови.
Я прилечу, на електричку сяду,
а потім у метро — вперед, вперед! —
і випірну із Пушкінського саду,
де височіє бронзовий поет.

Оце вже я в Москві. Місця знайомі:
Тверський бульвар, будинок 25.
Злітається з усіх аеродромів,
збирається уся студентська рать.
І в чужині знайшлися у мене друзі.
— Саям, саям, куначе мій казах!
— Привіт, кацо — мій приятель із Грузії!
— Буряте-брате, як здолав свій шлях?

Чи всі вже є? А чи нема кого ще?
О, скільки мов зійшлося водночас!
Когось привабить, може, Красна площа,
а хтось Арбатом поблукати схоче,
мені ж миліше, де стоїть Тарас.
Мені миліші ниви підмосковні,
вервечки селищ і ріденький ліс...
Але облишу роздуми любовні,
бо вже літак пікірує униз.
А там вогні... і відчуття огрому
над морем вогнеплинної Москви.
І знову ліхтарі аеродрому
оглянуть нас від ніг до голови.
1975 р.

ПОРТРЕТ ІЗ ВИШИВАНКОЮ

Миколі Яновському,
письменнику із Івано-Франківська

Що це за дивак у вишиванці
з'явивсь в московській інститут?!
Йду, знайомлюсь. Ми з ним — новобранці,
нам два роки терти стіни тут.
Вже не юні і життям потерті,
козаки без друзів і рідні,
Україну люблячи до смерті,
ми не розслаблялись в чужині.

Як це? Українці — і без лірики?
Без обіймів п'яних і журби?
Ми жили насправді, як розвідники,
в пошуках святої боротьби.
*«Чути: кру! кру! кру! В чужині умру,
заки море перелечу, крилонька зітру».*

Всякого було, гуцуле-брате,
не було лиш зради і образ.
Ти літав думками у Карпати,
снівсь мені задимлений Донбас.
Ми були як береги Дніпрові —
в наших думках Київ майорів,
в нас притулок був Мельничукові,
як вертав з тюремних таборів,
і не раз ми Лучуку годили,
аж зі Львова їхав — теж не гра!
І самі провідати ходили
на засланні Шелеста Петра*.
Тільки до колишнього вельможі
нас не допустили вартові.
А яке іще геройство можна
учинити в мачусі Москві?
Хтось шукає доблесть у коханні,
інший безрозсудно лізе в бій.

---

* Шелест Петро (1908–1996) — довгорічний керівник Компартії України, знятий із посади «за націоналізм» і висланий 1972 року на ґругорядну роботу до Москви.

Ми ж у добровільному вигнанні
гартували слово, як набій.
Нас не покалічив дух імперії,
тільки загострив, немов багнет.
Ось такий з тобою в нас портрет,
побратиме по студентській келії!
1977 – 1980 рр.

P.S.

Та безсилим виявився гарт
вдома вже, де побут вдарив з тилу.
Рідний твій Івано-Франкоград
звів тебе завчасно у могилу.
Без сім'ї, без грошей, без тепла
як митцю не збитися з дороги?
І твоя дараба* не змогла
до кінця пройти гірські пороги.

*«Де мати плаче – криниця стоїть,
де сестра плаче – річенька біжить,
де мила плаче – там роси нема,
там роси нема, трава посиха!»*
Може, вже хоч потойбічний світ
щасливішу дасть тобі утіху:
серед райських друзів і кобіт**
ти напишеш там найкращу книгу.
12.08. 2009 р.

ЦДЛ***

Що це ви, друзяки, не веселі
стоїте в буфеті в Цедеелі?
Подадуть тут завжди досхочу
і коньяк, і рибу чавичу.
Дорогий, ви кажете, товар?
Не журіться: маю гонорар!
І не гріх нам взяти по чарчині,
всівшись на Парнасі, на вершині,

---

* Дараба (гуцульське) – пліт, який сплавають гірськими річками.

** Кобіта (полонізм) – молода легковажна жінка.

***ЦДЛ – Центральний гім літераторів.

де снує столичний авангард,
де Шклярєвський грає у більярд,
де зустріти можна розвеселу,
то сумну напівтатарку Беллу,
де її колишній чоловік
в ресторані чмокатися звик
(мова йде, звичайно, про Євгенія
Євтушенка — із апломбом генія),
де Каплан — ікра на бороді —
демонструє зуби золоті,
а Юрко Денисов — наш студент —
тут щоночі треться, як агент.

О, шпиків-агентів у столиці,
як кондукторів на залізниці!
Щось не так скажи, або ступни —
враз тобі пришиють три вини.
Раз і я з Юрком попав до суду,
всіх подробиць згадувать не буду:
за газету, зірвану у сквері,
усміхались нам тюремні двері.

Звісно, сумно нам, товариші:
на Парнасі правлять торгаші,
хоч на сцені, хоч у ресторані
всі місця захоплені зарані,
всюди шепіт, шепіт, як іржа:
«Я — тібе, а ти — міне, і ш-ша!»
Ну, а нам, простим провінціалам,
нині у куточку місця мало.

Вже читає голосно сонет
по-башкирськи скромний наш Давлет,
а завжди усміхнений Зоїдзе
цілуватись до буфетниць лізе,
навіть обережний Карчик'ян
піднімає тост за Єреван.
Ми уже розкуті і веселі,
час порозважатись в Цедеелі.
Хай розтане весь мій гонорар —
але нас почує цей базар!
1976 р.

ПРО НАВЧАННЯ

На курсах у Москві мене навчали
передовим літературним стилям
Гемінгуея, Маркеса і Джойса.
Чого про них я завжди забуваю,
чого про них я навіть не згадаю,
коли почую українську пісню,
де кожне слово сяє діамантом,
де кожне слово падає з небес?
*«Ніч яка, Господи, місячна, зоряна!
Ясно хоч голки збирай».*
1977 р.

АЛТАЙСЬКИЙ ЗЕМЛЯК

*Миколі Черкасову,
російськомовному поету*

Ось і на зиму в Москві повернуло,
час придивитися, хто тут і як.
Коля Черкасов із Барнаула,
видно по крові — черкаський козак.
Статний, бадьорий і чорновусий —
він приглядався до мене здаля,
все щось вагався, ховатися мусив,
що не чужа українська земля.

Врешті прорвало холодну загату,
і задзвенів поміж нами ручай.
Добре у вічі дивитися брату,
навіть мовчати, смакуючи чай.
Як там жилося тобі в Барнаулі,
друже з Алтаю, що снівся мені?
Я би поїхав туди не на гулі —
батько мій мучивсь у тій стороні.
Десь він лежить без хреста, без могили —
сталінське пекло боялось хрестів...
Прадід твій висланий, кажеш, зі Сміли?
Слава Творцеві — хоч корінь пустив!

Смерч прокотився по нашому полю,
витоптав, випалив щедрий наш лан.
Нас, наче зернят, мій друже по болю,
в лігво своє закотив ураган.
Схоче — й розтопче нас на асфальті,
схоче — і звабить парадністю клумб.
Хто виростав у приниженій хаті —
в нетрях столичних пливе, як Колумб.

Ти не кажи, що я згущую тіні —
стиснута воля всі зашморги рве.
Їдь, поживи на святій Україні!
Їдь! Чи почуєш там слово живе?
*«А вже років двісті, як козак в неволі,
понад Дніпром ходить, викликає долю:
— Гей, вийди, доле, із води,
визволь мене, серденько, із біду!»*

Годі, облишмо ці траурні сценки!
Доля у всіх тут ішла косяка.
Чи не гукнути нам Толю Гриценка —
з Дону поета і земляка?!
Хай він заводить, а ми підспіваєм
щось про вдову, що визбирує льон...
Нас уже тріо, а гурт прибуває,
а у Москві нас таких із мільйон.
*«Ой горе тій чайці, чаєцці-небозі,
що вивела чаєняток при битій дорозі».*
Хто серед ночі збере всіх у коло?
Хай би зігріли сирітство своє!
Ми ще не спали, мій друже Миколо.
Бачиш — світає, вже день настає.
1976 р.

ЗНАКИ ДОЛІ

Що дітьми бувають поети,
я пересвідчивсь не раз.
Башкирський поет Давлетов
заглянув до мене в той час,
коли я в своїй кімнатині

додому писав листи.
Тут часто о пізній годині
до нас може гість забрести,
а може прибитись ще зранку —
гуртожиток наш — не тюрма —
той радий, що втік від коханки,
а інший сумний, що нема.
Той, бачите, скучив за домом,
за раєм сімейним малим...
Та гість мій зайшов не по тому —
став вірша читати Галим
про лебедя білого й чорного,
що в парі пливуть однак,
і вигнута шия у кожного,
немов запитальний знак.
Той білий, той чорний — дві долі —
яка з них чекає в імлі?
Знак волі і знак неволі —
поетовій рідній землі.

Кремезний і зовні безхмарний,
а зростом — підхмарний батир,
і в дружбі, подекують, гарний —
розчулився в мене башкир.
Читає Галим і плаче,
і сліз не хова, як дитя.
Поплач, не соромся, куначе,
зроби своє поле-життя!
Поплач! Твої чисті сльози
хай змиють на серці жалі,
змаліють хай чорні загрози
твоїй лебединій землі.

І сам я душею печалюсь,
в твою задивившись судьбу,
і навіть поставити чаю,
і вкряти хліба забув.
Та вже я повік не забуду
поета схвильований схлип,
коли у годину скрути
потрібен духовний хліб.

Яким тебе словом зігріти,
мій гостю, у пізній час?

Народу свого ми діти —
і біль його плаче у нас.
Йдучи, поклонився Давлетов.
А за що? — здивований я.
Поети всієї планети —
одна лебедина рідня.
1976 р.

ПОРОЗУМІННЯ

*Анатолію Гриценку,
російськомовному поету*

Анатолію, друже з Ростова,
в нас не клеїлась зразу розмова.
Може, чай я не так заварив?
Чи злякав мій земляцький порив?
Яснозорий, дебелий, рум'яний
і від доброї чарки не п'яний,
ти все вірші читаєш мені —
не бадьорі, але й не сумні.

Та на вірші вже в нас алергія,
тут їх кожний писати уміє —
а крім віршів є цілий світ.
Ось послухай про мій родовід,
про Донбас, де почався мій слід,
про козацькі, мої вже, Черкаси,
і химерної долі гримаси...

Ти також із козацьких країв,
та про шлях свій жалієш слів.
В українську вслухаючись мову,
то на Буніна зводиш розмову,
то на Чехова (твій бо земляк).
Я їх, звісно, шаную. Однак
звідки знаєш ти так українську,
ще не зовсім для тебе чужинську?

«А читав мені батько-шахтар
у дитинстві Шевченків «Кобзар».

Тільки згодом в донській стороні
призабув я кобзарські пісні».

Ну і зустріч! То ми, Анатолію,
сповивались одною долею?!
Правда, батько мій рано поліг,
у тюремний попавши барліг.
«Кобзаря» я вивчав самотужки,
з керосинкою, з куснем чорнушки
в український вростаючи світ.
А у шахті гримів динаміт,
аж трусив нашу хату-саманку,
там у шахті тягнула лямку
бідна мати моя, плитова,
і тягнула не рік і не два,
навіть коней вже вивели з шахти —
в ній ще довго ішачила мати...
*«Гудки протяжно загудели,
народ валит густой толпой,
А молодого коногона
несут с разбитой головой».*

Заспіваймо ще, друже із Дону,
про калину у лузі червону,
про братів, що тікали з полону
із Азова, з турецьких галер!
І розмови вже зайві тепер.
Поговоримо іншим разом
і про бунінського Пегаса,
і про чеховський Таганрог —
є про що нам згадати удвох.
*«Ой, наїхали хлопці з України,
та пустили коні по долині,
почепили сігла на калині...»*
21.11. 1975 р.

САМОТНІСТЬ

Черкаський* провулку у центрі Москви,
чому мені тут, як ніде, самотно?
Кругом ні деревця ніде, ні трави,
від мурів похмурих втомилося око.

Усе тут не схоже на рідний мій край,
де хвилі дніпровські шепочуть про волю,
де синім вогнем палахтить небокрай,
де сонячний вітер схиляє тополю.

Нічого немає. Пустельний асфальт.
У сірих будинків не очі, а більма.
О білі вервечки простих наших хат,
я рад, як дітей, вас узяти в обійми!

У нас же зозулі улітку кують,
і стогнуть льоди у годину скресання.
А я поміняв їх на цю каламуть,
як хлопців міняє блудниця остання.

Залишив я друзів зацькований гурт,
залишив сім'ю і «недремлюще око».
Смак волі відчутти хотілося тут.
А що я знайшов серед сірих споруд?
На рідній землі хоч не так самотно...
1975 р.

НЕСПОДІВАНА РАДІСТЬ

Із ліричного блокнота

1

У Мар'їній Рощі** є церква —
«Нечаянної радостью» звать,
збудована графом, як жертва,
за зустріч з коханою тут.

---

* Назва «Черкаський» на карті Москви не поодинокі, що свідчить про осілість тут українців ще за козацьких часів.

** Мар'їна Роща — місцевість поблизу Останкінської телевежі, де зберігся палац графа Шереметєва.

Лишилися і графські палати,
алеї, озера в гаю...
А що тут мені збудувати
на згадку про зустріч мою?

Не маю я графського статку,
студентом живу у Москві.
Лиш вірші залишу на згадку
про те, що кипіло в крові.
В Москві я лиш тиждень. Одначе
на форум книжковий піду,
на київських стендах побачу
і власну книжчину худу.

Та всі ці барвисті вітрини
затъмарила руса коса,
мене вже тягтиме щоднини
сюди українська краса...
Не спалося, звісно, ночами,
у вірші вкладав почуття,
отак закохавсь до нестями,
неначе наївне дитя.

Приходив, читав їх киянці
і пив її погляд-блакить,
та мало було в мене шансів
залітну красуню схилить.
Зізнання мої, як належне,
сприймала вона і цвіла,
в кафе на Останкінській вежі
і руку на дружбу дала.
Та зустріч небесно висока
скінчилася враз на землі:
поїхала голубоока,
навіки розтала в імлі...

А вже ось безрадісна старість
ступила мені на поріг.
Свою «несподівану радість»
я досі у серці беріг.
Тепер я думки не гріховні,
свої почування живі
відкрию, мов двері церковні
у Мар'їній Році в Москві.
09.10. 2009 р.

На високій Останкінській вежі
запалали вечірні вогні.
Я в степах не боявся пожежі,
а вона спалахнула в мені.

Я не ждав тут ні лиха, ні дива
серед вільних столичних розваг.
Нащо, нащо киянка вродлива
перетнула самотній мій шлях?

Все найкраще в житті — випадкове,
і найгірше — це випадок теж.
Тільки щастя таке чорноброве
випадає лише для пожеж.

І розмови, і руки, і рухи —
все доречне і миле, як світ.
За красу таку зраджують друга,
з вежі роблять смертельний політ.

До лякливих я ще не належу,
хоч тривожно і смутно мені,
як дивлюсь на Останкінську вежу,
на вечірню Москву у вогні.

І я свого діждався свята,
хоч, може, щастя й не зловлю.
Хай за надію жде розплата —
я не боюся: я люблю.

Киянко, видиво, прояво,
з якої ти зійшла зорі?
Тебе, як рибку золотаву,
в які спіймати ятері?

Поети, звісно, фантазери,
впадають легко у обман —
я, мов зі струн, сплітаю з нервів
для тебе золотий аркан.

Казала Настя, як удасться!
Хіба я знав, що доля дасть?
Аркан сплітають не для щастя,
його сплітають для нещастя.

4

Я вже одвик від ніжних слів,
від почуттів одвик гарячих,
гадав: навік перегорів,
і майським цвітом не заплачу.

Та раптом доля нас звела,
дала мені від смутку ліки.
Хтось шепотить: «Кричи: хвала!»
А інший шепче: «Вилий! Викинь!»
Любов — це лиш прекрасна мить,
як спалах блискавки миттєвий —
і спалахне — і заgrimить —
і в непроглядну вкине темінь».

Та я підвожу до губів
отруйний келих і не важу,
я наче досі не любив,
немов не пив любовну чашу.

5

«Не знаю. Не хочу. Не можу» —
я чую від тебе весь час.
Пробач, що я знову тривожу:
кохати — це вище за нас.

Чи може у пору весняну
цуратися квітки бджола?
Та навіть на дні океану
травинку трава обняла.

Солодшу за мед насолоду
дає нам напій з дурману.
Твоя недосяжна врода
зробила із мене струну.

Якщо я тужливо граю —
не мій це музичний гріх:
у мене вже волі немає,
бо струни у пальцях твоїх.

6

Ти не прийшла. Нехай хоч ці слова
розірвуть поміж нами перепону.
Не віряться: невже ти не жива?
Невже ти — намальована мадонна?

Картинам також моляться митці,
в екстазі тихо ставши на коліна.
Ти теж така — холодна і чарівна,
з косою русою, неначе у вінці.

Та мною володіє не екстаз,
а лиш ревнива думка: де ти, де ти?
І тліє гнів. Але сумні поети
ховають гнів у квітах ніжних фраз.

Мій гнів — не гнів, а відчуття втрати:
немов дитина вислизнула з рук
і боляче забилась. Бідна мати
слів не знаходить від страху і мук.
Моя любов — упущений малюк.

7

Вродливим доля не дає
ласкаву й добру душу.
Вони диктують: все моє,
всіх полонити мушу!

А ніжним що дають вони?
Одні страждання й болі...
Твоєї тут нема вини:
така усмішка долі.

Це сміх зеленої сосни
над кленом-над поетом,
який віддав їй восени
всі золоті монети.

Упало золото моє
до ніг твоїх в калюжу.
Як жаль, що доля не дає
вродливим ніжну душу!

8

Вітрами птахів понесло
в той край, куди ти їдеш,
Навіщо вірити було,
що ти на зустріч прийдеш?

Було б мені правдивих слів
тобі не говорити:
нехай би я вже догорів,
як гай дощами вмитий.

Навіщо я тебе зустрів
таку вродливу й горду?
Мій дух на вічність постарів —
і рад молитись чорту.

Лихий, і той би допоміг,
хоч заманив би в пастку.
А так, для кого я беріг
в душі троянду-ласку?

9

Ах, люба, я уже не рад,
що нам прийшлося зустрітись!
Ти ж не музейний експонат —
аби лиш подивитись.

10

Іще одне тобі скажу:
живи спокійно й тихо,
забудь про те, що я тужу,
що покохав на лихо.

До ніг твоїх ще не один
хтось кине білі квіти.

Якби колись змогла і ти
так палко полюбити!

Я на коротку мить зазнав
такого щастя й дива.
Наскільки я нещасним став —
хай будеш ти щаслива.

11

Отак, Москва, дала ти радість
і одібрала через мить.
Ну, нащо так жорстоко гратись
і обривати мрії нить?

Як далі бути нам, столице?
Ходила поряд яснолиця,
а нам з тобою не вдалось
її затримати чогось.
Чого, чого? — скажи, столице!

Ти будеш сяяти, як цвіт,
тягтись до сонця вище й вище,
а я дивитимусь на світ,
як на велике попелище,
та поглядатиму частіше
в той край, де ділася вона.
Там зараз довга, довга тиша
і гірко-синя далина.
08 — 14. 09. 1975 р.

НАД КАР'ЄРОМ

В підмосковному давньому місті
над кар'єром, де брали пісок,
я знайшов українське обійстя —
там трудився самотній дідок.
Вже хатина сповита утомою,
тільки сливи кругом, як сім'я.
Дід озвався найчистішою мовою,
наче мати озвалась моя.

Він нічого, здається, не чує,
пильний погляд, міцненька рука.
Внук, буває, у діда ночує,
і провідує часом дочка.
Прочинив у минуле двері:
він — священик, в тридцятих — тюрма,
дивом вижив, осів у кар'єрі —
в Україну дороги нема.

Україна лишилася снами,
залишилась горою золи,
шлях до Бога заріс полянами,
шерстю душі людські заросли.
І в дочки тут судьба норовиста
(муж пиячив, пиячив і зник),
кличе батька до себе в місто,
але він до кар'єру звик.

Ген внизу тут світліє озерце,
мов осколок старого Дніпра.
Як згадає — аж тьохкає серце...
І похована близько стара.
Он темніє над урвищем хрестик,
лиш недавно поставив — боявсь.
Ще собаку рудого пестить —
і бродягам до саду — зась!

Похилився підбитою птицею
і слив'янку все гостеві лє.
Тут не пахне мені зараницею,
щось моє у цій птиці є...
Віє холодом після зливи.
Дальній потяг в дорогу гука.
О, які тут солодкі сливи!
А яка тут вода гірка!
21.09. 1976 р.

***

Чи всі померли в Україні?
Чи, може, вже її нема?
Дивлюсь на Південь в далі сині —
неначе пустка там німа.

Ніхто ні слова не напише,
мовчить і друг, і рідний дім.
Аніж оця гнітюча тиша —
бодай би звідти вдарив грім!
25.09. 1975 р.

***

Вино самотності моєї
раніш не так я важко пив:
ще не була вона змією,
бо я ще мріяв і любив,
бо я ще вірував у казку,
у молоді гарячі сни,
я ще надіявся на ласку
серед людей, серед весни.
Але минулася імпреза
отих надій. І гіркота,
мої обвугливши вуста,
вже дістає до серця лезом.
03.10. 1975 р.

***

Вночі ніяк не дочекаюсь днини,
а днями жду, коли настане ніч.
Нема ні друга поруч, ні родини,
в гіганті-місті — жодної людини —
орда сухих однакових облич.

На всю Москву — єдиної тополі,
за день і слова рідного не чув.
Тут є усе, але немає волі,
її нема і там, де є тополі...
Я все забув, цього лиш не забув.
28.11. 1975 р.

ДОНЕЦЬКИЙ ГІСТЬ

У мене гість — товариш із Донбасу,
із Горлівки, точніше — мій земляк,
і не простий. Ми підлітками разом
училися в педучилищі. Ось так!
Стрічались потім раз на десять років,
писали з юні віршики якісь.
Тепер Чайковський Коля доброокий
рукопис на рецензію привіз,
привіз, щоб показати К... Вадиму,
найпершому знавцеві у Москві.
Зустрівся з ним — тепер смутніший диму
печалиться з туманом в голові.
Знавець сказав, що *«слишком жидковата
ткань у стихов»*. Микола сам не свій.
Я утішав: «Не переймайся, брате,
то «жидковато» мислить грамотій!
А ти б на нашу переходив трохи,
ти ж із села, де мова ще жива».
*«Язык теперь там близкий к катастрофе,
Донбасс перекарёжил все слова...»*

Я мовну ломку теж пройшов із болем —
духовна костоломка, що й казать!
А ввечері послухати Миколу
зійшлась до мене поетична рать.
Микола аж пітнів, коли читав
усе, що найрідніше для поета:
*«...А мужик вечерами мечтал
о ботинках на жёлтых винтах
и рубахе небесного цвета»*.

*«Друзья, он божьей милостью поэт! —
гукнув Черкасов. «Строфы неплохие. —
додав Гриценко. — К сожаленью, нет
в них украинской истинной стихии»*.
(А де вона, мій друже, нині є?
У Києві? У Харкові? В Одесі?
Скрізь наше слово нихвіє-гніє —
і на широких вулицях, і в пресі).
*«Гомін, гомін по діброві,
туман поле покриває,
мати сина виганяє:*

— *Іди, сину, пріч від мене,
нехай тебе москаль візьме!*»

З тим і поїхав давній мій товариш,
позичивши в Москві собі ума.
У мандрах тільки душу розбазариш,
коли підґрунтя рідного нема.
А нас усіх чого пригнав лукавий
в заслання добровільне з рідних хат?
Ну, на прощання — по ковткові кави,
і хай цвіте у наших душах сад!

Бувай же, друже! Не корись канонам,
топчи свій шлях в донецьких полянах.
Побачиш, може, там під териконом
хатину, що в моїх біліє снах —
вклонись від мене матері похилій,
хай вибачить, що рідко шлю листи,
ти їй скажи, що я іще при силі
і навіть з генералами на «ти».

Хай втішиться моя самотня мати,
що врешті доля милує мене —
їй так було нелегко піднімати
своє дитя, бліде і бунтівне.
Ти не кажи їй, що вночі не спиться,
що аж стогну від невеселих дум,
що остогидла вже мені столиця,
обрид її парадний гам і шум...

Я сам їй розкажу щось, як приїду,
якщо зненацька тут не пропаду,
ще й прихоплю гостинців до обіду,
і за столом присядемо в саду.
Сад підросте, а хата стане нижча,
старенький пес зустрине, як дружок.
Залізу ночувати на горище
поближче, як в дитинстві, до зірок.

Під рідним небом всі життєві хмари
росою до схід сонця опадуть,
забудуться глухі сімейні чвари,
осяде почуттєва каламуть.
«Мечты, мечты, где ваша сладость?» —

запитував відомий нам поет.
А нам, друже, час уже обнятись —
гукнув донецький потяг: уперед!
15. 12. 1977 р.

ГОРЕЦЬ

Студент із Кавказу тримався із честю,
дивуючи всіх у столицій Москві:
бараняча шапка із довгою шерстю
біліла завжди на його голові.
Я терся в Москві серед різного зброду,
що з'їхавсь сюди від Балкан до Курил,
і бачив: цей хлопець з такого народу,
який спопеляли, а він не згорів.

Ми з ним мимохідь зустрічалися, зрідка.
«Салям!» - я вітав, додаючи: «Кунак».
А він усміхався у чорну борідку
і тепло дивився, бо я — не русак.
Він був десь із Грозного, чи із Назрані,
та гордо дивився, як лондонський лорд.
Напевно, він вичитав *те* у Корані,
що вже недоступне для вибритих морд.
Не знаю, куди занесла його доля,
але коли Грозний тонує у крові,
я певен: у горах він бився за волю
в папасі отій, що носив у Москві.

Може, він бився з останньої сили
десь під могильним горбком в поліні,
де дотліває в забутій могилі
дід мій вигнанець в чужій стороні.
Тут він засох, як закинута гілка,
зламана бурею в ріднім краю,
і безіменна його могилка
стала окопом в чужому краю.
Ні! Не чужак він уже на Кавказі,
ставши землею, як спалений плід.
Хай молодій голові у папасі
дасть порятунок, як раненій птасі,
пагорб, де спить мій дід!
1977–94 рр.

ДИЗЕРТИРСТВО

Я хоч тепер признаюсь щиро,
що був я злісним дезертиром.
Напевно, в беріївський час
я довго б десь телята пас,
де їх Макар давно пасе...
Але детальніше про все.

Я не пішов до Мавзолею —
нехай зрівняється з землею
з граніту витесаний гроб,
де пранцюватий людодоб
лежить, як символ комунізму!
Я не пішов туди — я слизнув,
коли нас строем привели,
щоб ми дивились, як воли,
на це опудало по формі.
Так жабенят у хлороформі
демонстрували вчителі
нам ще у школі. А в Кремлі
уже огидні ці забави.
І я пішов ловити гави.

Зайшов би у «*Большой театр*»,
та взять квиток — потрібний блат,
або валюта іноземна,
а це для мене справа темна,
бо я безгрішний вільнодум.
Отож іду в священний ГУМ*,
де вічні тіснява і шум,
де галереї, галереї,
а в них шикуються плебеї,
яким до гузна мавзолеї,
а роздобути треба крам,
зайнявши чергу тут і там,
і, може, десь всміхнеться доля,
як козакові серед поля.
Як може, вдасться і мені
кушити чоботи жоні
і одіслати у Черкаси...
Щасливі люди папуаси —
не треба одягу! За цей
їм Богом даний привілей
нехай і ходять в Мавзолей!
1977–90 рр.

---

* ГУМ (рос.) — Государственный универсальный магазин.

Розділ II.
МОСКОВСЬКИЙ РОМАН

ВЕЧЕРЯ В ГЕНЕРАЛА

Балашов* — москвич, русак, одначе
родом з Маріуполя — земляк,
запросив яюсь мене на дачу
баличка поїсти під коньяк.
Ще взяли Яновського Миколу —
козаку розвіятись не гріх.
Підмосков'я. Вечір. Ще ніколи
не ступав я на такий поріг.

Гарна жінка грала на роялі,
ще гарніша дарувала спів,
інші вальсували у танцзалі,
доки підвечірок не поспів.
*«Только раз бывають в жизни встречи,
только раз судьбою рвётся нить,
только раз в холодный серый вечер
мне так хочется любить...»*

Представляють нам співачку: Настя,
я назвався коротко: поет.
*«Украинский!/? Это ведь несчастье!
В языка же перспективы нет».*
«Про яку ви, Насте, перспективу?
Це байки ще царських потороч.
Я орю, як можу, рідну ниву,
а жінки для мене, знайте! — дощ...»
Настя заспівала знов охоче,
теплотою тішачи гостей:

---

* Балашов Едуард — російський поет, видавець, педагог.

*«Ой, очі, очі, очі гібочі,
де ви навчилися зводити людей?»*

Все було: застілля, тости, жарти
і чіпка увага до хохлів,
як годиться, мирно грали в карти,
доки генерал не захмелів.
*«Ты вот, друг Микола, из Галиции,
значит, из бандеровских краёв...
Я тогда служил, считай, в милиции,
крепко чистил ваш бандитский Львов...»*

Аж неловко стало Балашову,
і хоча він друзям співчував
і завів про Власова розмову,
генерал нас далі лінчував:
*«Вот в Москве мы кормим вас и учим,
но известен мне ваш подлый брат:
вы презрели наш язык могучий,
завтра уж возьмёте автомат...»*

І тоді з Миколою, невдячні,
вийшли ми в північну темноту,
де зірки світилися коньячні
і стовбичив місяць на посту.
Кинули ми вина і ковбаси,
і веселу зграйку молодиць,
навмання пішли шукати трасу
серед дач, немов серед гробниць.

По дорозі згадували Настю,
і красу її, і гарний спів.
Тільки це було не наше щастя,
нашому ще час не підоспів.
*«Гей, гук, мати, гук, де козаки п'ють,
і веселая та доріженька,
куди вони йдуть».*
Аж під ранок до Москви добрались,
в келіях забились... Та у сні
знову я побачив генерала
в Києві на білому коні.
1977 р.

P. S.

Я і досі вдячний Балашову:
він мою книженцію худу
видав у Москві. Але я знову
з ним до генерала не піду.
Хай він золотий або срібляний,
нафтовий, чи інший чинодрал,
хай він навіть добрий, коли п'яний,
але він — московський генерал!

Нащо йти мені в далекі далі,
щоб посмакувати на дурняк?
Нині стільки жирних генералів
і на Україні п'ють коньяк!
В армії я був простим солдатом
і пером здобути звань не встиг —
і тому сміюсь, коли пихато
бидло йде в погонах золотих.
16.08. 2009 р.

РОЗМОВА З ДУШЕЮ

— Чом ти, душе, страждаєш і нині?
Ти ж хотіла свободи — тримай!
Я надовго утік від дружини
і від служби. І знову — не рай?
— Не того я, козаче, хотіла!
Ти отримав свободу для тіла.

— Ох, яка, моя душе, ви вперті!
(Аж зненацька на «Ви» перейшов).
Тут для тебе театри й концерти,
можеш гратись у вільну любов.
— Не того я, поете, хотіла.
Я просила свободи для діла.

— Я облишу банкетні вечери
і не гляну на жодну з повій,
зачинюся ченцем у печері
і літопис писатиму свій.

— Я не прагну чернецтва для тіла —
і воно хай послужить для діла!

— Я труджуся для волі Вітчизни,
віддаю їй свій скромний хист,
я не жду, доки рак нам свисне,
і, здається, в житті оптиміст.

— Раз Вітчизна твоя у неволі,
не шукай собі райської долі!

1976—77 рр.

ДИКТАНТ З РОСІЙСЬКОЇ

Жінка з підмосковного Чертанова
нам російську лексику читала,
викладала вміло, без нудьги,
мов пекла до свята пироги.
І братва студентська без дубця
споживала страву фахівця.
Я також з учнівським інтересом
смакував чужим делікатесом,
хоч моя найкраща смакота —
паляниця наша золота.

А мої брати-великороси
сиплять-сиплять вчительці *«вопросы»*,
обрусіла чудь і кострома
теж на семінарі не дріма,
і помор Пичугін, мов за трьох,
сипле діалектний свій горох
(Він не знає, скільки того плоду
впало з українського городу —
рознесли його лихі вітри
і густі тюремні табори).
І не дивно. На таких просторах
грає ціле діалектне море,
кожне слово має варіант...

Але ось ми пишемо диктант,
пишемо цілісіньку годину.
Уявіть собі таку картину:

вже не юні чукча і чуваш,
і узбек, і я, сповідник ваш,
Балашов, Денисов, Белокрилов
і старенький драматург Анкілов
(всі з'явилися на важливе діло)
томляться над комами й тире —
текст такий і Даль не розбере!
(Звісно, Даля — мовного знавця —
я назвав для красного слівця).
А тепер, колеги, трохи виждіть,
що нам скаже вчителька за тиждень.

А вона сказала (всі мовчать):
«Тільки двом поставила я «п'ять» —
Марсюку й Яновському Миколі». —
Нас як громом вдарило у полі,
як почули замість похвали:
*«Что же это?! Лучшие — хохлы?!
Нам остались двойки и колы?
Так зачем вам, братцы, ваша мова?»*

І пішла-поїхала розмова
про велику Русь, де свій талант
Гоголь наш розкрив, немов атлант...
Ну, а нам, за Гоголя не кращим,
нащо так комизитися? Нащо?
І найбільше гарячивсь помор —
аж почервонів, як мухомор.
Мабуть, із архангельських боліт
він найдалше бачить божий світ.
І прозаїк начебто писучий,
і шалено любить свій *могучий*...
Жаль, що я і справді не атлант —
ех, такий би влаштував диктант!
1977–87 рр.

БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА

В сквері Гоголь похилився,
похилився — зажурився,
углиб себе задивився —

весь як туга світова.
І чому його Москва
у кущах сховала, в сквері,
як пустельника в печері?
У яких тепер світах
мандрівний витає птах?

Чи сумує він за Римом,
за його неповторимим
мармуровим сном руїн,
де полтавським Одисеєм
під величним Колізеєм
походжав роками він?
Втікши лебедем з Росії,
де святі слова посіяв,
і поглянувши на світ —
європейський самоцвіт —
він тепер боїться стужі,
де кругом лиш *мертві душі*,
де кругом брехня і тлін, —
та не втік від себе він...

Може, саме в цю хвилину
пригадав він Україну
і за неї молить Бога?
Чи збирається в дорогу
сам до нього вже на звіт —
тільки жаль лишати світ?
Ой, ти, Гоголю — земляче,
все ти чуєш, все ти бачиш,
хоч в затіненому сквері
між домами — як в печері
похилився — зажурився,
углиб себе задивився...
16.05. 1977 р.

МОСКОВСЬКИЙ РОМАН

Здається, і Яновський закохався,
бо згадує під час усіх розмов
той бал на дачі, а частіше Настя

із язика не сходить. Це любов...
Задумливим він став і неухважним,
нарешті Насті написав листа,
наважився освідчитись відважно,
мовляв, тут необхідна прямота.

Ну що я міг порадити Миколі?
І сам в любовній грі отримав мат.
На відповідь він довго ждав доволі,
нарешті дочекався, наче свят.
Дає мені читати. Ось уривки,
що врзалися в пам'ять ще тоді.
«Я розумію, Ви ще молоді
і Вам потрібне товариство жінки.
Скажу одразу: я не підійду
на роль таку, хоч у житті я вільна.
Я викладаю музику, веду
діяльність і концертну, хоч помірну.
Листів писати довгих не люблю.
Вітаннячко — поету Василю!»

Микола кілька ще послав листів,
чекаючи на відповідь, все марно.
Та ось зайшов до мене — аж розцвів:
— Читай, що пише наша чічка* гарна!
«Листи солодкі Ваші, як десерт,
та з солодом борюсь я, як з недугом.
Даю у філармонії концерт —
приходьте *неодмінно* разом з другом!»

Аж ось ми у театрі. Творчий звіт
студентів-співаків. І Настя вийшла
наприкінці — співуча і розкішна —
така, звичайно, зачарує світ.
«*Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці,
бо на вечорницях дівки чарівниці.*»

Додому проводжали Настю разом,
несли букети пишні, як снопи.
То нас вона під руки брала часом,
то кидала нам жарти, як шипи,

---

* Чічка (гуцульське) — квітка.

частіше вбік щасливого гуцула.
Наспівувала, жвава і гінка,
і по путі тайком мені шепнула,
що телефон такий-то — жду дзвінка!
Біля дверей підставила нам щічку —
і тільки бачили ми нашу милу чічку.

Телефоную за десяток днів
і крізь тепло почув я Настин гнів:
*«Я думала, Вас не услышу больше!
У Вас, возможно, есть уже партнёра?
Таяка выдержка — хоть в КГБ на службу.
А я Вам предложитъ хотела дружку.
На даче в папы были Вы иным.
Зашли бы, хоть и завтра, на блины!
А Николай? Конечно, он любезный,
но вид в него уж больно затрапезный,
в нём навсегда засел крестьянский дух.
А мне иной приснился милый друг...»*

Завжди нежданна ця любовна Муза,
і вже мені нашіптує спокуса:
*«Йде в руки гарна книжка — прочитай!
Умій і на землі пізнати рай!»*
Та тільки стрепенулось серце бідне:
мій рай у Подніпров'ї зараз квітне.
А як же друг — закоханий козак?
Ну, як йому я в очі гляну, як!?
Сказав я Насті: «Будемо відверті:
для мене зрада друга — гірше смерті».

*«Я думала, что в Вас казачий дух,
а Вы такой же тип, как все вокруг!
Ну что же? Я желаю встретить принца,
а Вам на вдовушке богатой поджениться...»*
1975 р.

P. S.

Літ за п'ятнадцять знову я в Москві,
приїхав виступати в Цедеелі
у поетичній київській капелі
(традиції іще були живі,

аби нацмени щебетали трелі).
Я справді виступив, але не в унісон —
читав не марш, як бравий солдафон,
а свій памфлет про похорон Генсека
(наш диригент від страху аж замакав)
і про Чорнобиль колісковий вірш —
і диригент набичився ще більш.
А публіка зустріла на «ура!»,
хоч більшовицька ще була пора,
а з мого боку — небезпечна гра.
Це, може, вперше цедеельна зала
почула українця без забрала
(на похвальбу мене, бач, потягло,
хоч не моє це — каюсь! — ремесло).

А перед виступом, приїхавши в Москву,
я Настю пригадав і рандеву
після її концерту. На віддяку
хай би прийшла послухати писака
із України! Дай їй подзвоню,
і разом з тим цікавість вдовольню,
як мається ображена принцеса!
Я в телефон представивсь: «Я — із преси»,
коли старечий голос відповів —
дідок закашлявся там і зацікавив —
а далі скорбним голосом із тиші:
*«А Настя уж давно живьёт в Париже.
Увёз мою красавицу француз,
отпетый хам, хоть и богатый туз.
Остался я без доченьки теперь,
живу в берлоге сам, как дикий зверь...»*

Аж навіть жалко стало генерала,
хоч ми від нього, наче від вандала,
тікали із Миколою колись.
Тоді вино і музика лились,
тоді там, граціозна наче рись,
співала нам пісні смілива Настя...
Та тільки то було не наше щастя.
1989–93 рр.

УЗБЕЦЬКА ДИНЯ

*Абдуккахару Ібрагімову,
узбецькому драматургу*

Узбек Тімур, вернувшись в інститут,
привіз із дому диню, мабуть, з пуд,
оплетену-заплетену, мов кошик.
В таких випадках діють без запрошень —
зійшлися колеги зразу — ніде сісти —
серед зими духмяну диню їсти,
а може, навіть келишок вина...
Але вечерея вийшла в нас сумна —
я розкажу в скороченому плані.
Тімурів брат служив в Афганістані
військовим будівельником (*стройбат*).
Як раптом група наших же солдат
у горах згвалтувала двох афганок.
...Всю ніч гроза гриміла. А під ранок
був вирізаний сонний весь загін,
пішов і брат Тімура під загін —
тепер його наметове містечко
довіку в небі спатиме безпечно...

По скибці дині з'їли ми, а плов,
як білий сніг, заметом захолов.
Поспівчували другові за брата:
така вже прикра доля у солдата
і в мирний час, не тільки на війні,
а ще в такій суворій стороні.
*«Мне кажется порою, что солдаты,
с кровавых не пришедшие полей,
не в землю нашу полегли когда-то,
а превратились в белых журавлей...»*

Не знали ми, що через кілька років
в Афган посунуть танкові потоки
радянських визволителів. Тоді
вже ріки крові потечуть руді.
І скільки тих нещасних журавлів —
посічених, безкрилих і безногих —
тут кров і душу віддадуть не Богу,
а цій чужій згорьованій землі...

Це буде завтра. А в Москві сьогодні,
вже на узбецьку диню не голодні,
в кімнаті теплій посеред зими
свої скорботи спогадали ми
та й розійшлися по своїх кімнатах.
Хоч диню з'їли, а не вийшло свята.
До свята нам ще треба дорости.
У вікна нам, як кобра, з висоти
Останкінська дивилась телевежа,
найвища в світі, раз вона належить
державі, теж найбільшій на землі.
А ми у ній — як гвинтики малі.
А місяць у гало, мов у корзині,
світив, як пам'ять по узбецькій дині.
1977–2009 рр.

СЬОМЕ НЕБО

По Москві розгулялись завії,
салютує снігами зима...
А в поетів гостюють повії,
кращих Муз на сьогодні нема.
Безталанні зійшлись молодіці,
розгубивши в дорозі мужів,
не красуні, але яснолиці —
вихор віхоли їх закружив.

Та конторниця, та кастелянша,
та, здається, знімалась в кіно,
а весела коректорка Саша
вже готова іти у танок.
*«В роцце моей пел соловей,
спать не давал он тѣще моей.
Возьму я ружьѣ, убью соловья —
спи спокойно, тѣща моя!»*
І поети сьогодні веселі,
зносять вина і варять плов,
про далекі забувши оселі,
де родинний вогонь захолов.

Що я злого скажу про тебе,
інститутський притулок-готель?

Сьомий поверх — як сьоме небо,
коридор — безкінечний тунель.
Дух шурпи* на загальній кухні.
В одиночці є ліжка і стіл.
Що поету ще треба в комуні?!
Хист мисливця і точний приціл.

Вже не юні пішли ми до школи
пити мудрість з московських джерел.
Чаювали у мене монголи,
і Микола — гуцул, і карел.
Набридали студентські парти —
заглядали гуртом у шинок.
Та нічого життя не варте
без поезії і жінок!

О, веселі студентські банкету,
ви в житті не найбільший гріх!
Я люблю, як співають поети,
я люблю їхній смуток і сміх,
бо і сам я поет хоч трішки
і люблю заспівати кружка,
як несуть на топоріях опришки
хоронити свого ватажка.
*«Гей, як встрілив в одне плече,
а з другого кривця тече...»*

Ми ватагою також зійшлися
на московській обжитій горі,
сяє люстра над нами, як місяць,
а вино, як багаття, горить.
Ми зійшлись не ділити здобич,
хоч і слід би панів поскубти.
Що не діви святі з нами поруч —
так і ми не святоші, брати!
У поетів привільні звички,
кожний сам собі геній і туз.
Безталанні веселі москвички
в них гостюють плеядою Муз.
1976 р.

---

* Шурпа (тюркське) — суп із баранини.

СИБІРСЬКА МУЗА

*Алітету Немтушкіну,
поету, однокурснику*

Евенкійський хлопець Алітет
визнає лиш свій авторитет.
І декан, і ректор інституту —
то для нього лиш «маленькі люди».
«Я — великий!» - він товче своє,
як добряче, правда, підіп'є.
Ну, а п'є завжди, як має гріш,
а нема — то п'є, як і раніш.

Ох, трудну поет обрав мандрівку,
у столиці топчучи бруківку!
А свою кімнату він без дум
скоро перетворює на чум:
є тут роги лося, й вовча шкура,
і мисливський ніж — така натура.
Та чого натура п'є так гірко,
втративши кермо і всяку мірку?
Плутає і час, і паралелі,
в коридорі диба, як в тунелі...

Невеселий, бачите, сюжет
евенкійський нам подав поет,
чорноокий, із волоссям-щіткою
і завжди стернистою борідкою.
Я не раз ходив у ректорат
з друзями гуртом, як адвокат,
рятувати брата Алітета,
зовсім непоганого поета.

Він, бувало, пісню заведе
про далекі стійбища, про те,
як пурга снігами їх заносить,
як вовки в людей поживи просять,
як вогонь охоплює тайгу...
Слухають колеги — ні гу-гу! —
із тайги прибулого шамана,
схожого на п'яного шайтана*.

---

* Шайтан (тюркське) — біс, чорт.

Та урвався в ректора терпець —
у Сибір вернувся наш співець.
Як живеться голові немудрій
десь в тайзі безмежній, чи у тундрі?
Чи було найважче у Москві
цій малій — великій голові?

І коли тепер у злу погоду
віє люта віхола зі Сходу,
«Я — великий!» — чується мені,
«Я — великий!» — десь у даліні.
Знаю я: це стогне Алітет,
племені маленького поет.
Дав би Бог йому піднятися згодом
зі своїм знекровленим народом!
1977–80 рр.

ДОНЧАК

Василій Білокрилов — розхристана душа,
Василій Білокрилов — з козацького коша.
Як гаряче він хвалить привілля на Дону!
Але Москва не любить козацьку давнину.
Василь усе гуторить про степ, про стремено,
він завжди ними марить, і завжди п'є вино.
Вино — воно не злочин, а діло молоде.
Від Васьки Білокрила гуртожиток гуде.
*«Чёрный ворон, что ты вьёшься
над моею головой?
Ты победы не добьёшься,
чёрный ворон, я не твой...»*

Коли він спить і пише — для всіх для нас секрет.
Хтось каже: Васька — Разін, хтось інший: він поет.
Сказав я в очі тезці — гарячій голові:
— Шукав ти вітра в полі, а блудиш у Москві.
Вона — корчма для тебе, де рай, ніяких бід.
Василю, виглянь з неї — оглянь довкола світ!
Ось зразу за порогом, слизьким від підошов,
поклав на плаху шию відважний Пугачов.
І тут у Підмосков'ї наш Дорошенко гнув

свою гетьманську спину, допоки не заснув.
(О, скільки душ козацьких приспав московський хміль!)
І тут же під Москвою тужив старий Шаміль.
Тут прокляли Мазепу, і Разіна, й Махна.
Півсвітом звідси правив червоний Сатана.

Я все, бач, про великих. А хто з тобою ми?
Ми вільні діти степу — не блазні із корчми!
Ти виплеснутий Доном, я скупаний в Дніпрі,
у наших душах стогнуть незрячі кобзарі.
*«Козак гуляє, шинкарка носить,
москаль моргає: ти мало лєш.
— Не пий, козаче! — козачка просить. —
Не пий, козаче, мене проп'єш».*

Ну, друже, по останній — і плюньмо на шинок!
Гайда, гайда додому, до жалібниць жінок!
21.05. 1977 р.

ВЕСНЯНИЙ НАСТРІЙ

Дощ із Півдня нечутно бризкає,
витісняє з Москви холоди.
І ключі журавлині рискою
креслять небо ізвідти сюди.

Затужила душа за дружиною,
заскучала за рідним дитям.
Легко стати тупою машиною,
вдовольнившись тутешнім життям.

Метушлива і сита столиця.
Стоп-сигнали. Авто і авто...
Люди — тіні. Безликі лица.
Хто їх знає і гріє хто?

Хто з них любить мою Україну
і заплатить за все, за все?
Хто з них прийде, коли загину,
і хоч віть долину принесе?

Ні, не хочу загробної ласки,
бо й живому мені чужа!
Чим покірна печаль поразки —
краще гостра усмішка ножа.

Дощ із Півдня нечутно бризкає.
Що ж — і вдома є море біди.
А ключі журавлині рискою
креслять небо ізвідти сюди.
11.04. 1976 р.

ДО МАЛОГО ЯРОСЛАВА

Сину, сину, дорога дитино,
голово дитяча золота,
чи постанеш ти за Україну?!
Бо моя додолу вже спада...
1976 р.

У ЧИТАЛЬНІ

Ну, що це сталося зі мною?
Неначе трохи був затих.
На книги гляну: купи гною,
аж гидко взятися за них.
Все про героїв, про героїв.
Та про яких? Той брата вбив,
бо брат марксизму не засвоїв,
а інший кров народну пив
в ім'я ж народу, — він, бач, темний,
йому потрібний дріт тюремний,
колючий дріт, надійний дріт,
щоб загнuzдати цілий світ.

О табори — лихі комуни,
хто порівнятись з вами міг?!
Якісь монголи там, чи гунни?
Дрібні ці виплодки фортуни,
як перед бомбою батіг!

Хто оспіває магадани,
і Воркуту, і Соловки?
Кругом ліричні графомани,
немов засватані дівки.
Одні солодку пишуть прозу,
другі видрочують вірші.
Хіба це можна без наркозу
читати? Га, товариші?!
25.10. 1975 р.

ЗГАДУЮЧИ ЧЕРКАСИ...

— Чому ти скиглиш, мій герою,
життям обтяжений, як грою? —
себе питаю я не раз. —
Ти вже не служиш, маєш час
і хист до слова, як аванс.
А пригадай свої Черкаси
і гомінкі учнівські класи,
де ти історії навчав
селянських хлопців і дівчат.

Ти у свої найкращі роки
ішов щоранку на уроки
і плів годин по сім підряд
про те, як брата різав брат,
про те, що ми — найкращі в світі,
що нині всі ми вдосталь ситі,
а трохи ще — і буде рай,
або як хочеш називай
комуністичне благоденство.
І так семестр за семестром...

Пробач мені, моє студентство —
майбутні зави, слюсарі,
професори, секретарі,
п'янички, злодії, хапуги,
і повелителі, і слуги —
але ще зараз — юнаки,
в яких на думці лиш дівки!
Мої телята ясноокі,

я відпустив би вас з уроків,
щоб помогли десь на селі
батькам садити картоплі,
чи розказав би щось правдиве,
але є план і директиви,
чому навчати вас і як,
а розкажи вам щось не так —
одразу знатиме начальство —
«пришиють справу» за зухвальство
і завезуть мене від вас,
де і Макар телят не пас...

Ух, стереже *негремне око*
усі слова мої і кроки.
Та я вже звик. Живий, нівроку.
І вірю в поступ. Ось де суть!
Був пастухом. Тепер пасуть
мене у зоряній столиці
академісти піснолиці
і сторожкі, як у в'язниці.

— Не скигли! — сам собі кажу. —
Я тут нікому не служу.
І цей ковток святої волі
дай, Боже, втілить у глаголі!
1976 р.

ЛІТЕРАТУРНИЙ МЕТР

Межиров* — столичний віршомаз —
поетичний курс веде у нас.
Увійшовши в роль поета-сноба
і підвівши очі аж під лоба,
він жує свій вірш, як бутерброд:
«Коммунисты, вперед!
Коммунисты, вперед!»

А які ми в біса комуністи?
Ну, вдалося в партію пролізти,

---

* Межиров Александр — російський поет, викладач Літінституту.

а вона за даний привілей
з наших душ вичавлює елей
і партвнески з бідних гонорарів.
...Отже, сидимо на семінарі.
Кожний виголошує своє,
що для нього найдорожчим є.

Прочитав я також алегорію,
вірш-присвяту нашому Григорію,
мудрому Грицьку Сковороді.
І пішли питаннячка тоді:
*«Разве ваш он? Ведь писал по-русски,
да и мир в него церковный, узкий!»*
Я в бібліотеку враз побіг
(а вона якраз — через поріг),
став колегам «Сад пісень» читати,
став ламати в їхніх душах ґрати,
висвітив всю душу до кінця —
ось такого маємо співця!

Усміхнувся Межиров єхидно:
*«Любите его вы — это видно.
С ваших слов, он — просто коммунист.
Ваш поэт, конечно, сердцем чист,
но ведь коммунист — такое слово!..»*
Хоч мені враз одібрало мову,
видавив усміхнений мій рот:
«Коммунисты, вперёд!?!»

Знову я піду в бібліотеку —
продивлюся, мов криміналіст,
пишуть що, наприклад, про Сенеку:
може, він був справжній комуніст?
1977–80 рр.

P. S.
Років через десять у журналі
Межиров явив нам благодать:
*«Многое мы людям заголжали —
пеплом надо пейсы посыпать!»*
І такий блаженний він і чистий —
за усіх чистіший комуністів.
Уявляю, як він знов під лоба

очі закотивши з видом сноба,
вірш новий жує, як бутерброд:
«Антикоммунисты, марш вперед!»
1990 р.

Р. Р. S.

А ось я чую, як Америка
через моря гукає: «Єврика!
Приїхав Межиров до нас,
бо зголоднів його Пегас —
на вид уже старенька кляча.
А все одно яка удача!
Ми задля нього скоро тут
відкриєм свій Літінститут,
аби піднесення поезії
пішло в нечуваній прогресії,
аби лились його «стіхи»,
як у Москві... Ха-ха! Хі-хі!»

І справді світова сенсація.
Ну і везуча янки-нація!
Чи не поїхати й мені —
ще в тій повчитись стороні?
В Москві спромігсь я на поему,
а у Нью-Йорку на цю тему,
дивись, встругну уже роман.
Отож, вперед! За океан!
1997 р.

ЛИПА ШАЛЯПІНА

У Юрка Денисова* на дачі
жовта липа і без вітру плаче.
А кругом така глибока синь
і легка осіння волосінь.
Жовте листя скапує на домок,
невеликий мов книжковий томик,

---

* Денисов Юрій — російський поет, москвич, родом із Житомирщини, перекладач творів українських поетів.

а у ньому — ліжко та книжки,
та кожух, та ще якісь горшки...

А чого так плаче жовта липа?
Тут була Шаляпіна садиба
і такі звучали голоси
серед підмосковної краси.
«Очи чёрные, очи страстные!
Очи жгучие и прекрасные!..»*

Від старої розкоші — ні сліду...
Десь крикливо п'янствують сусіди.
Де палац, алеї? Де фонтан?
Лиш озерце вкутує туман.
Обійшли з Юрком ми всю округу,
розвели багаття серед луку,
на вогні насмажили сальця,
пом'янули славного співця.
«Закувала та сива зозуля
вранці-рано на зорі,
ой заплакали хлопці-молодці
гей, гей, та на чужині в неволі, в тюрмі...»**

А над нами саме в цю хвилину
журавлиний клин на Україну
линув наймилішою із трас,
де, можливо, згадують і нас.
15. 09. 1976 р.

P.S.

А назад в Москву, у свій барліг
віз я цілу наволочку книг.
Юрій наполіг мені забрати:
«Та бери — ще сплять торбохвати!»
Тих книжок було, напевно, з пуд,
прочитати всі — чималий труд,
та читання — то моє блаженство.
Книги розійшлись серед студентства,
лиш одну по довгих по роках
я тримаю зараз у руках,
в шкіряну обкладинку сповиту,

---

* Пісні з репертуару Федора Шаляпіна.

мов приблуду з позатого світу:
«Данилевський*, *двадцять перший том*».

Був для мене автор, як фантом,
а вчитався, бачу, добре пише
і про Україну найчастіше,
правда, по-російськи — от, біда!
Але це — не жуйка, не вода
із радянським солодом-сиропом,
що книгарні залила потопом —
а картини точні і живі...
В наволочці ніс я по Москві
цей бувалий у бувальцях томик,
схожий на Юрків старенький домик,
що стоїть серед столітніх лип,
слухає птахів прощальний схлип,
а довкола золото розлито:
липи розплатилися за літо
і чекають зиму сумовито...

А Юрко, на жаль, уже помер,
збляк, мабуть, і давній інтер'єр.
Я і сам тепер дивлюся сумно
на старенький том — його дарунок.
(Наш земляк лишив нам гарний труд,
хоч і не кінчав Літінститут!)
Нащо книзі пилом припадати
у моїй тісній столичній хаті?
Тільки гість ступне на мій поріг —
наволочка знайдеться для книг.
Хай мій гість кохається у слові!
Мій же вірш — як свічка по Юркові!
25.11. 2009 р.

ЛЮБОВ ЯКУТА

Честю курсу нашого, напевно,
був Тарасов Сава, сам якут —
як ніхто, писав конспекти ревно
і щодня приходив в інститут.

---

* Данилевський Григорій (1829–1890) — український російськомовний письменник, автор історичних романів і повістей.

Невеличкий, чистий, в окулярах,
з усміхом на східному виду —
він раніше всіх ішов на пари
і сідав у першому ряду.

Він не знав компаній і горілки,
готував на кухні тільки чай.
Кажуть, не було у нього жінки —
тут же закохався у дівча.
Ну, дівча — сказав я дуже скромно —
це була лошичка хоч куди,
Ботагоз* — студенточка проворна,
з нею недалеко й до біди...

Ботагоз ходила в ресторани,
розпустивши косу аж до п'ят,
друзів грошовитих і романи
тасувала, мов колоду карт.
*«Все говорять, що я ветрена девчѐнка,
все говорять, що я многих люблю.
Многих любила, да позабыла,
лишь одного я забыть не могу».*

Скромний Сава на свою стипендію
їй гостинці зрідка теж носив,
а казашка грала з ним комедію,
манячи мережею коси.
Бідний, бідний наш якуте Саво,
як нам жаль твоєї голови!
Ботагоз-красуню за неславу
вислали з ганьбою із Москви.

Наш колега став іще тихіший,
нібито занурений в гіпноз.
Кажуть, він пісні ночами пише
про найкращу в світі Ботагоз.
О, поети, щасні і нещасні,
вкинь вас в пекло, у найглибший бруд —
ви, напевно, знайдете і тут
очі й коси, як любов, прекрасні!

---

* *Ботагоз (тюркське) — ім'я, яке означає: верблюжі очі.*

Я не знаю, де тепер якут
з українським прізвисьцем Тарасов,
та коли згадаю інститут,
і його любов згадаю зразу.
Трута ця палила і мене,
і одне я знаю без дискусій:
бідні ви, якщо вас обміне
найсолодша із усіх ілюзій!
1977–2009 рр.

ДРУЖБА

*Туленди Нурмухамедову,
поету, однокурснику*

Сусід по кімнатах — веселий казах —
вітрами і сонцем до серця пропах.
За чаєм, за пловом, над паром шурпи
не раз ми сиділи, аж пріли чуби.

Бували у нас галушки і сальце...
Та що це, братове, я тільки про це?!
Розмови із другом вели ми не раз
про землю, про волю, що славив Тарас,
і друг мене кликав провідати край,
де плакав Тарас і журився Абай.

Вже в землю казахську пішов Туленди,
а я іще й досі не з'їздив туди.
І вже не поїду, постежу здаля:
неначе магніт — українська земля.
1975–2009 рр.

МОНГОЛЬСЬКИЙ МОТИВ

Сандага* — потомственный арат —
у Москві вкушає виноград
світової творчої науки.

---

* *Сандага — монгольський письменник, однокурсник.*

Та сьогодні зранку в нього муки
гострого похмілля. Все болить.
Що тепер монголові робить?
Чи не заварити чай із сіллю
і чайком відзначити неділю?
Може, за півлітрою піти?
Аква віта звільнить від біди.
Так то так. Та у Москві за нею
зараз черга, як до Мавзолею...

Може, у сусідів ліки є,
бо не кожний з них щоденно п'є?
Кажуть, у Зоїдзе є гірка...
Може, завалаялась в Марсюка?
Азіат в задумі морщить лоба.
Ох і бідна, бідна ця Європа!
Сам шайтан його сюди заніс.
В себе вдома пив би він кумис,
споглядав би з юрти коней, кіз...

І згадав страждалець юну киз*
Ботагоз (верблюжі в неї очі),
ту, що веселилась до півночі
вчора у казаха Туленди,
де гула вечірка хоч куди!
І пішов, хитаючись, туди
Сандага предовгим коридором
і, мабуть, повернеться не скоро.
Я поспівчував йому услід:
пропадає сивий мій сусід.
25. 10.1976 р.

P. S.
Невелике ще одне сказання
про колегу розповісти слід:
я його прості оповідання,
переклавши, випустив у світ.
І тоді таку винагороду
Сандага вручив мені у дар:
із скарбниці батьківського роду —

---

* *Киз (тюркське) — дівчина.*

срібний сухе-баторський долар*.
Часом, як дивлюсь на ту монету,
оживає в пам'яті мені:
степова печаль в очах поета,
голова у срібній сивині...
03.08. 2009 р.

НЕСПОДІВАНА РАДІСТЬ

Продовження ліричного блокнота

11

Лебеді в останкінському парку,
нащо ви нагадуєте знов
про дніпровську дівчину-русалку,
про мою безпомічну любов?

Я дивлюсь, яка ви гарна пара!
А яка над озером краса!
Ще й у небі золотіє хмара,
як вінком заплетена коса.

Я любив ту косу й сині очі,
і грайливі плечі у воді.
Тільки більше я вже не захочу
їх обняти ніжно, як тоді.

І шукати вже себе не змушу
у березах милий силует.
Вийняли із мене світлу душу,
оселився в ній сумний поет.

Прощавайте, білі лебедята!
Мир любові вашій молодій!
Не зазнав я тут земного свята,
а тепер не маю і надій.

---

* Сухе-Батор — керівник Монголії в 1921–23 роках, коли там грошовою одиницею був долар.

Ти не дала мені нічого,
надії навіть не дала,
але хвалити буду Бога
за те, що є ти, що була.

Була рожева і шовкова,
як літній ранок золотий,
була як блискавка раптова
серед нічної темноти.

Ти не дала мені нічого,
лише явилася мені
і самоту мою убогу
ти освітила в чужині.

А освітивши — осліпила.
І як тепер сліпому йти?
Ти не дала нічого, мила,
крім осяйної темноти.

Важко тобі, клене,
журно тобі стало:
листячко зелене
золотом опало.

Хмурий вітер віє,
бавиться гілками,
замете, засіє
сивими снігами.

Сумно мені, клене,
глянути на тебе:
тисне і на мене
обважніле небо.

І нема до кого
нам обом схилитись.
Покохав — та з того
довелось журитись.

Ти — снігова вершина гір,
я — землетрус, яким ти створена.
Ти, білолиця, серед зір,
а я в ущелинах між горами.

Горю — аж кров у скроні б'є —
побіля ніг твоїх, вершино,
шукає полум'я моє
до білих пліч твоїх стежину.

Та марно б'юся об граніт
і вже ніяк його не зрушу.
Чи є у світі динаміт,
щоб зворушити горду душу?

Любово, я на п'єдестал
тебе підніс і возвеличив,
а сам такий нещасний став,
аж од людей верну обличчя.

Коли мене не буде,
журитись ти не станеш
і, може, для забави
мої рядки проглянеш.

Усе, усе на світі
сніг забуття заносить.
Але поглянь пильніше:
мої слова — то сльози...

Стривай! Я помилився
і уточнити хочу:
це на папір упала
роса якоїсь ночі.
1975–76 рр.

Розділ III.
ЗАПІЗНІЛИЙ ЛИСТ

ПІДМОСКОВНИЙ В'ЯЗЕНЬ

Волоколамськ. Де Лама широченька
на повороті берег підмива,
стоїть стара могила Дорошенка*,
лежить його гетьманська голова.
Е, ні! Була гетьманською на волі,
на Україні у козацькім колі,
де степ широкий, де Дніпрові води...
Лежить тут в'язень в чині воєводи.

Не зміг на Україні дати лад —
і тут московський одягнув халат.
Хоча нащадки вибились у графи,
але вже без козацької відваги.
Жили тут у палаці, у кремлі,
і серед них розквітла Наталі,
яку прославив Пушкін, як царицю...
Ходив я ті хороми подивиться —
і земляка-художника зустрів,
що юним тут осів і постарів.

Ми гончаровські кинули палати
і до низької вирушили хати,
де всюди дерев'яна простота
і простодушна жінка молода
(«Он у меня не курить и не пьётъ,
он здесь как святой какой живьёт!»).

Так, так, земляк — простий собі любитель,
але в картинах вся його обитель.

---

* Дорошенко Петро, гетьман Правобережної України (1665–76 р.р.), після капітуляції перед російськими військами доживав віку у Підмосков'ї.

Серед усіх портретів і Тарас
все поглядав із острахом на нас:
чи не прийшли здаватись у полон,
щоб личку нам пришили на погон?
Я обдививсь малярство хорошенько
(господар поряд — як екскурсовод),
спитав його: «А де тут Дорошенко?»
— Я не пишу портретів воєвод!

Вертався я вже поночі, не рано,
коли зірками всіялася вись,
біля могили все-таки гетьмана
із земляком, як браття, обнялись.
Прощай, земляче! Прощавай, козаче!
«За тобою, Морозенку, вся Україна плаче...»
1977–1990 р .р.

АРТИСТИ ІЗ КАМЧАТКИ

*Володимиру Коянто,
коряцькому письменнику, однокурснику*

В кімнату Коянто прибилися гості —
землячки з Камчатки — жіночий ансамбль,
ще юні артистки, меткі, малорослі,
наївні, як діти — дивитися жаль.

Довірливі очі, розпущені коси
гойдались у ритмі простеньких пісень.
Зірвались легенькі з-за столу, як кози —
і ну танцювати «Качки» і «Тюлень».
*«Каченята вуть-вуть-вуть,
каченята воду п'ють,
каченята молоді
ловлять сонце у воді...»*

Ех, жаль, що не мав я фотоапарата,
щоб з ними обнявшись, увічнити мить.
За північ поїхали в темінь дівчата.
І згадка весела — а серце щемить.
На сцені московській кого розважала

ця зграйка маленьких коряцьких дівчат?
Чиновники, мабуть, як коні, іржали,
коли споглядали танок каченят.

Чиї прикрашали вони ювілеї?
Для чого долали невимірну путь?
А в них же удома — ні школи своєї,
ні рідного слова в ефірі не чуть.

Ось я співчуваю маленьким чужинцям,
сумую, печалюсь, що доля така...
А завтра приїдуть в Москву українці
і вдарять на сцені свого гопака.
1976 р.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕСАНТ

Прибула велика делегація
з України — поетичний цех.
Вечір в Цедеелі без овації
прокотивсь гладенький, як яйце.
Відстрілялись хлопці, як солдати,
славлячи російського меча.
Славили також лауреата —
нашого поета-сурмача.

Сам він славив теж чужу *отчизну*,
до сердець шукаючи ключа,
і співак завів на сцені пісню
на слова того же сурмача.
А звітує ж наче Україна...
І чого вона така чужа?
Ось «по сходах збігла» Ж. Ірина —
аж повеселішала душа!

Та й по всьому. Правди — й на копійку.
Я її заждався тут, хоч вий!
Наче піонерів на лінійку
вишикував строгий ланковий.

*«Збільшовиченої ери
піонери, піонери —
партія веде, партія веде».*

Що мені співати на чужині?
Правду скажеш — кара не мине.
Заблукала Муза в Україні,
довго не навідує мене.
21.03. 1977 р.

РОЗДУМ

Ми вже сміятись розучились,
як то сміється вільний люд.
Нам би живіт набити чимось,
як у скрутні часи верблюду.

Забили баки нам марксисти,
що в нас немає перспектив,
що нам пора із воза злізти,
який віками нас котив.

То що нам діяти зосталось?
Із кручі сивої — в Дніпро?
Чи то зчинити слізний галас —
почує хай *Політбюро*?

Ні, рідні браття-українці,
живімо так, як і жили!
Купаймо пику у горілці,
допоки й це не відняли!

І сподіваймось, доки доля
нам золоте знесе яйце...
І чом я знов, дурний, про це
кричу один посеред поля,
німого поля, як неволя?!
02.07. 1976 р.

КОНДОВИЙ ПОМОР

Пічугін — із Архангельська прозаїк —
свій край, як і роботу, добре знає,
живописує *«деревенский быт»*,
немов у лісі ходить слідопит.
Руденький, невисокий, гостроокий,
він зирить, як сорока, на всі боки
і каже: в нього грецький родовід,
хоч нам при цьому усміхнутись слід.
Ну, нащо корінному угрофінну
тягти на себе еллінську личину?!
А ще такий гарячий русофіл,
а ще до того впертий, наче віл:
*«Подмял уже полмира наш мегведь —
и остальное сможет одолеть!»*

Приїхала якось його дружина,
бо в самоті край світу затужила,
дітей у них (карає Бог) нема,
а лиш вітри, тумани і зима...
Одного разу чую я: на кухні
(загальній, звісно) миючи хтось кухлі,
співає тонко, нібито зове:
*«Тихо по морю човен пливе,
в човні дівчина пісню співає,
а козак чує — серденько мре».*
Мене за серце теж мотив бере.
Еге! Та це ж Пічугіна дружина!
Бач, і в столиці жінка затужила —
струнка, із карим поглядом очей.
Перебула тут кілька днів-ночей
і знову подалась у ніч туманну
до Льодовитого отого океану...

*«Уж нагоела мне моя хохлушка!
Поёт зимой и летом, как кукушка,
А нам повеселей нужен очаг» —*
сміявся Пічугін з бісиком в очах,
зеленкуватих, як вода в болоті.
Ніхто не заперечував Володі,
бо в кожного якась своя біда.
Коли прощалась жінка молода,

я у дорогу їй на згадку дав
пісенник з українськими піснями —
нехай гортає вдома вечорами,
накинувши на плечі теплу шаль,
і вікову виспіває печаль...

Ну, а Вована (кажуть так в Одесі)
хвалили за роман новий у пресі,
за діалектну мову (вплив дружини)
і за нові відкриті ним биліни
(а це ж її зозуліні пісні!).
І в Цедеелі чулись голосні
на честь Пічуги розвеселі тости,
бажали всі йому дерзань і росту
(в літературі, звісно). Кожний з нас
хотів би теж підняти на Парнас,
та в кожній родині свій час.
Проте література — річ лукава:
і геніїв, бува, знаходить слава,
коли вони вже стіли у труні.
Однак облишмо роздуми сумні!
1977–85 рр.

Р. С.

Через роки я дізнаюсь: Пічугін
женився у Москві, здається, вдруге,
звичайно, на москвичці, не простій
(мені так повідомлено в листі).
А з преси я узнав, що мій колега
в політику ударився, сердега,
і в «Пам'яті»* (а в Києві це — «Рух») —
великоросам піднімає дух.
Хоча навіщо піднімати те,
що й так стоїть, дубове і тверде?!
А ще він шпетить у Москві євреїв,
що надто в них багато привілеїв,
і кличе Солженіцина в Москву,
щоб утішав її, як удову:

---

* «Пам'ять» — російська патріотична організація, яка виникла наприкінці 1980-х років.

розпалась есесерівська родина,
весь світ для нього — траурна картина...

А як на мене, зовсім, зовсім ні!
Вільніше стало в нашій стороні,
хоч і руїн кругом, як по війні,
та душі прокидаються заснулі,
і веселіше вже кують зозулі,
і оживає українська Русь,
як це не прикро бачити комусь.

1993 р.

P. P.S.

А як живе зозуля з наших віт
серед чужих архангельських боліт?
Чи ще співається про човен в синім морі?
Чи вже сніги завіяли в помор'ї?
«Чи я в лузі не калина була,
чи я в лузі не червона була?»

І про Пічугіна вістей давно нема —
та сторона для мене вже німа,
і не тому, що став недочувати:
у небуття відходять адресати.
І з кожним роком меншає новин,
і рідшає наш журавлиний клин.

Нові часи, нові князі, кордони,
нові злітають голови й корони,
усе нове — і зовсім не нове...
А Муза як жила, так і живе.
Вона мене потерла серед люду,
іще малим дитям піднявши з бруду,
і досі ще тримає на землі,
не високо, та все-таки в сідлі.
І я не поспішаю йти до раю:
жаль покидати поріділу зграю.
29.09. 2009 р.

НА КОНЦЕРТІ

Закурю останню папіросу,
спогадом зігріюсь голубим.
У Москві училась Ніна Жосу* —
я її не люблячи любив.

Молдаванка з чорною косою,
кароокій погляд — як алмаз.
Із такою грізною красою
доля зводить, мабуть, тільки раз.

Сидимо ми з нею на концерті,
де Ротару зіркою сія,
і засперечалися, уперті:
а чия ця Сонечка? Чия?
*«Одна сміялась, плакала друга.
Гей, поєднались рагість і туга!»*

Марно сперечались. Нашій Соні
найріднішим став московський світ.
Ми жили в духовному полоні,
всюди натикаючись на дріт.

Це була не зустріч, а розлука
серед свята співу і краси,
не з'єдналися наші тихі руки,
наче побоялися грози.

Потім сутінь, мряка вечорова
і підступний під ногами лід,
і була розмова — не розмова,
Красну площу перейшли, як брід...

Чом я не забув тієї дати?
Спогад світлий, світлий — а гіркий.
Романтичні очі-діаманти
недосяжні стали, як зірки.

Докурив останню папіросу —
хоч іди ще в когось попроси!
Я не все сказав про Ніну Жосу —

---

* Жосу Ніна — молдавська поетеса.

в ній же щось було і крім краси,
щось було, що гіпноотично діє.
«Меланхоліє, гульче мелодіє...»*
21.03. 1980 р.

P. S.

Через десять років вже у Ялті
Ніну я зустрів — і не одну.
(Незалежність вже була на старті,
СССР вже приміряв труну).
В нас не вийшло довгої розмови,
бо супутник поряд, як магніт.
Наче чорні чайки — в Ніни брови,
а в очах світився динаміт.
«Ми на все, на все за волю підем!» —
я запам'ятав її слова.
Більше ні побачень, ні привіту —
вже далеко Ялта і Москва.
А в Молдові все тривоги, війни,
і Тирасполь, як московський слід...
Та живе там, знаю, горда Ніна,
а в очах у неї динаміт.
20.09. 2009 р.

ЗАГОРСЬК

Сьогодні в нас поїздка у Загорськ,
в столицю православія Росії.
Не дуже і хотілося чогось,
та їдуть всі, то й ми нудьгу розсієм.
Уже набридли нетрі кам'яні,
хай навіть і розкішні, і величні.
Якою свіжістю дихнули симпатичні
берези у вагонному вікні!

Ліси, ліси і села придорожні...
А це не Передєлкіно, бува,
де селяться письменники вельможні,

---

* Рядок із молдавської пісні, який означає: ніжна мелодія смутку.

а в БТП* живе дрібна братва?
Я теж тут був в Тарковського Арсена
(він спогадом ділився про Махна),
а Надя Кондакова тут для мене
перекладала книжку (та вона
в Москві побачить світ іще не скоро).
А зараз до Загорська кличе шлях.
З бурятом ми про Будду поговорим,
а від татар десь чується: «Аллах!».
Євреї теж, здається, щось про Бога
свого Єгову гомонять в гуртку.

В компанії дорога — не дорога.
Евенк уже чаркує у кутку:
*«Будь проклята ты, Кольма,
что названа чудом планеты!
Сойдёшь поневоле с ума,
оттуда возврата уж нету...»*
Блаженний блискіт у очах помора
сигналить нам: «Загорськ вже близько, близьк...».
Аж ось і він! Церкви, неначе гори,
з переліска хрестами підвелись.

Я у дитинстві з хрестиком ходив,
коли при німцях знову храм відкрили,
але в нові радянські холоди
учили нас, що всі ми — від горили.
Так я і жив — між мавпою й Творцем,
в церквах любив лиш готику й бароко.
Загорськ дихнув духовним вітерцем —
я широко відкрив безбожне око.

Які тут пишні збереглись церкви!
Які ікони! Скільки позолоти!
А в Україні — знаєте це ви? —
спалили все червоні верховоди.
І все ж я низько голову хилю
перед старим гніздів'ям патріаршим.
Здається, Бога знову я люблю,
але свого. Я знову з Богом нашим!

---

* БТП — Будинок творчості письменників.

Тутешньому я не воздам хвали,
він біснувався, мов зірвався з цепу:
його ім'ям Толстого прокляли,
і проклинають триста літ Мазепу.
Які у них тут бідні чудеса!
Які холопські на устах прокльони!
Мазепа ж гетьманує в небесах,
а Льву півсвіту б'є низькі поклони...

Іде ченець, щось шепче. Я мовчу.
Кому що скажеш? Топаю піано.
Помор Пічугін ставить тут свічу.
Евенк з монголом щось гелґочуть п'яно.
А що робили б тут мої діди,
в яких з землею одібрали й Бога?
І батька розтерзали десь кати,
і вже в землі лежать мої брати...
А свічку тут поставити незмога.

Пробач, Загорськ! Я, може, щось не так...
Я Бога щиро тут шукав, без глуму.
Не прокляни мене, як Аввакума,
який і Бога, й Русь любив, однак...
Однак вже час збиратись у дорогу,
перекусивши добре у корчмі.
На язиці тепер — що й на умі.
Всі ситі і веселі, слава Богу!
1977 р.

P. S.
Їздить Україною Кіріл —
Патріарх Московський і всієї...
Хай би він поїхав до Курил,
чи повчав п'яниць на Єнісеї.
Ні, він вибрав Київ і Донбас,
їх назвавши «нашею землєю».
Хто святий — святий у нього глас,
а лукава святість — купа гною.

Побоявся їхати у Львів,
обминув і Рівне, і Тернопіль.
Хай би там байки він розповів!
Хай би освятив і «свій» Чорнобиль!

Грішний, грішний, грішний наш народ,
що дожився до такої слави:
розплодив безвольних воєвод —
ні ума, ні честі, ні держави.

Піп — сьогодні, завтра вже солдат
із Росії вкотиться на танку.
В Києві багато «вірних чад»
виглядають танки ті щоранку.
04.08. 2009 р.

МАНЕКЕН

Ленінградець Міша Глінка
виглядає, мов картинка:
ситий, гордий, без сивин,
офіцерський має чин.
Про здоров'я дбає ревно
і, здається, недаремно,
бо такому письменнику
треба сили, як бику.

Знають всі: прозаїк Міша
свій роман грубезний пише
про підводних моряків,
пише, пише для віків.
Каламутить, правда, воду,
що дворянського він роду,
що великий композитор —
з ним рідня, з одного сита,
ще й підкине кілька слів,
з ким той родич спав і їв.

Бач, куди він носа тиче!
А мовчить про свій Бердичів,
звідки в нього прадід-дід
і гендлярський родовід
(розповів мені сусід,
а йому я довіряю,
бо вони — з одного краю).
Хоч однаково мені,

із якої хто рідні,
і поїду я скоріш
у Бердичів — не в Париж.
І для мене важливіше:
а для чого Міша пише,
стартувавши як спортсмен?
Манекен є манекен!
1977 р.

P. S.
Мав із ним я заковику
по-студентськи невелику,
а було такого крику —
аж гудів весь інститут:
«Марсюкові все — капут!»

Та капуту все ж не вийшло,
бо зламалось в Міші дишло.
Став не кращим він, однак
вже вітався, мов кунак.
Чом він згадується досі?
Помолюсь у синагозі!
19.08. 2009 р.

У СИНАГОЗІ

Заходив я в московську синагогу,
з єврейкою гуляючи удвох,
зайшов не просто помолитись Богу,
а глянути, який-то їхній Бог.
І що побачив? Тільки голі стіни
і скромний напис: «Коримось Москві».
За столиком шепталися раввіни
з ярмулками на сивій голові.

Знайома не зайшла: «Ніяк не можу!»
Отож я сам всю пустку обійшов.
Раввіни пасли навіть подих кожний
і кожний звук чужинських підошов.
Вони — мені, і я їм — ні словечка.

Шепталися, гортаючи Талмуд.
Де ж їхній Бог? Чого пусте гніздечко?
Чого сюди зайшов я, шалапут?

Знайома усміхнулася красиво,
і не були слова її чужі:
«Ми вам подарували Бога-сина,
а батько-Бог живе у нас в душі.
Не просить він ікон і позолоти,
лише любові в серці повсякчас».
Й лукаво усміхнулась: «А щедроти
і золото він сам збира для нас!»

І сміх, і гріх. Та Бога в синагозі
за бороду я справді не вхопив,
а дівчині лукавій по дорозі
я дещицю із золота купив.
Купив я мимоволі, чесне слово!
Ніщо нас не пов'язувало двох.
Ви думаєте, *так* це — випадково?
По-моєму, це діяв Ягве-бог.
1976–81 рр.

ЛЕНІНГРАДСЬКІ МАРШРУТИ

*Петрові Журу,
літературознавцю, письменнику*

Балтійське море, Ленінград,
І Петергоф, і Літній сад —
такі відомі всім маршрути,
які туристам не минути.
І я їх теж не обминув,
коли з екскурсією був
в гурті колег із Вищих курсів
і табуном ходити мусив.

Та я не довго там бродив,
де цар Петро горілку пив,
де ласу Другу Катерину
коханці клали на перину.

Нехай їм біс! Я втік туди,
де Гоголь залишив сліди,
де в біднім закутку Тарас
писав послання до нас.

Моїм же гідом в цю обитель
був Жур Петро, тутешній житель,
земляк з Черкас і патріот,
яких так мало наш народ
розкидав по усіх чужинах.
Петро ж мав кров козацьку в жилах
й робив наскоки до Черкас,
де ми зустрілися не раз,
але вже потім. А сьогодні
наговорились ми голодні
на рідне слово. Хай не наш
десь почекає Ермітаж!
Хай хоч потоне та «Аврора»!..

Усе було неначе вчора —
холодне море, Петергоф,
і ми просвітлені удвох,
і навіть вітер з України
теплом війнув у ті хвилини.
1977–87 рр.

ГАЗЕЛІ

*Халімі Худайбердиевій,
узбецькій поетесі, однокурсниці*

1

У високій московській оселі
вечорами читаю газелі,
бо зустрів чарівницю ханум,
як оазу в безводній пустелі.

В її погляді — спечний самум,
від коси її — лагідний струм,

коли б міг я легенько торкнути,
не ходив би у мареві дум.

Коли б міг її тугу збагнути,
щире слово від неї почути,
під співання її негучне
дні минулі я зміг би забути.

Хай ніколи цей сон не мине,
хай ніхто вже не жде, не кляне —
стану думати думи веселі.
Ой ти, мріє, втішаєш мене!

Я один у високій оселі
вечорами складаю газелі,
бо зустрів чарівницю ханум,
як оазу в безводній пустелі.

2

Не відлітай у край свій бавовняний,
не залишай мене серед пурги:
ну, хто трояндно так на мене гляне?
Не відлітай, де сонечко весняне.

Ти підеш боса в росяні луги,
барвистим платтям сколихнеш тюльпани,
мене ж обсядуть думи-вороги,
війнуть у душу ранішні сніги.

Тебе обступлять маки полум'яні
і, граючись, у гори заведуть,
О, як я заздрю сонячній поляні,
де ти приляжеш, лагідніша лані!

Якщо вже їдеш, то щаслива будь,
хай доля не блукає у тумані.
Дам гілочку багульника у путь,
розквітне він — згадати не забудь!
1976—1977 рр.

МАНДРІВКА ДО ЄСЕНІНА

Мандрівка до Єсеніна — як свято,
в далекий край рязанський, на Оку.
В автобусі нас їхало багато,
а випало співати Марсюку.
Просили заспівать про Морозенка,
який попав, сердега, у полон,
і про вдову, що брала льон дрібненький,
і я співав, як міг, у мікрофон.

Співав-радів: яка в нас пісня славна!
А вторили гуцул і Дону син.
І слухала узбечка неослабно,
підтягував мелодію грузин.
*«Гуцулко Ксеню, я тобі на трембіті
лиш одній в цілім світі
розкажу про свій жаль...»*

Так непомітно і здолали даль,
і прибули в село не малувате.
Ось і оспівана Єсеніним *ізва* —
неначе сина виглядає мати
з високого приокського горба.

І вразила мене одна подібність:
в Шевченка також хата на горі
в його селі. Поетам скрізь потрібні
широкі далі — тут і на Дніпрі.
І розійшлися ми по крутосхилу,
задивлені у *«розовую даль»*,
де в лузі косарі якраз косили,
де розлилась есенінська печаль.

А щоб повеселішало довкола,
брати-слов'яни сіли під стіжок,
і чарка, як супутник, йшла по колу
то за поета, то на посошок.
Тому-то, мабуть, гомінкий автобус
вертав назад веселим кораблем,
і місяць видавався комусь, як глобус,
а декому — есенінським брилем.

Співали про берізку і про клена,
і про сумні до матері листи,
і знову причепилися до мене
для всіх веселу пісню завести.
*«Ти казала в понеділок:
підем разом по барвінок.
Я прийшов — тебе нема,
підманула, підвела!»*

Отак з піснями і в Москву влетіли,
а в нетрях кам'яних притихли враз.
Вогні, вогні, кругом вогні — аж біло,
та мовчазних вони не гріли нас.
21.05. 1977 р.

НА НЕЗАБУДЬ

*Ярославам Павуляку і Довгану —
студентам Літінституту*

Я і не ждав, що проводити
такий до мене прийде гурт,
та я готовий обійняти
сьогодні весь Літінститут,
весь інститут, всіх інституток,
але найперше — земляків.
Московські радощі і смуток
здамо не скоро ми в архів.

Товариші, не треба гвалту!
Поставмо краще повну квартиру,
немов світило, на столі!
Життя, можливо, тільки й варте
хвилинних втіх на цій землі.

Як жаль, що часу вже так мало,
як жаль — зібралися не всі,
хоч проводити до вокзалу
і двох не вистачить таксі.

Хто не допив собі на сльози?
Я сліз не хочу від гостей.

Забудьмо грози і погрози —
за Україну, друзі, гей!
Хоча лани її далеко,
та вільний дух живе у нас,
її тополі і смереки
до слави кличуть повсякчас.

А хто байдужий тут до слави,
якщо у руки взяв перо!?
Чи ви, гуцули Ярослави?
Чи ти, з Полтавщини Петро?
А хто її вже має доста —
це ти, Тарасе Мельничук,
хоча здобув її не просто,
в тюрмі пройшовши курс наук.

Кому яка упала карта,
який над ким був ангел-спас...
А нам жінок згадати варто,
без них скучний би був Парнас!
В руках тримаючи синицю,
ми з неба ждали журавля,
хтось полюбив співученицю,
хтось Ахмадуліну — здаля...

Одній П о е з і ї-мадонні
були ми вірні козаки.
Мій вірш прощальний на пероні
хай буде помахом руки!
10.11. 1977 р.

ТРИ – НУЛЬ

А Шоту Зоїдзе* із Батумі
рідко помічав я у задумі.
Ще стрункий — а вже не парубій,
зовсім сивочубий — а бабій,
має княжий рід — а не гордій...
Сталіну він видряпав би очі,

---

* *Зоїдзе Шота — грузинський поет.*

бо віддав Росії славні Сочі,
бо понищив весь грузинський цвіт,
що яснів під сонцем сотні літ.

В юності Шота був футболістом —
і повів мене, немов нечистий,
подивитись гру двох забіяк —
київське «Динамо» і «Спартак».
У великій мушлі стадіону
ми удвох були, як електрони,
в силовому полі москвичів.
І коли посипались м'ячі —
перші два — в спартаківські ворота,
стадіон кривив з гарчанням рота,
а коли влетіло три голи —
«Бей хохлов!» — одразу заревли
гнівом переповнені трибуни.
Так ревіли, мабуть, дикі гунни
чи монголи, Київ беручи,
беручи на списи і мечі.
Скочив я, не стримуючи лютя,
та Шота спинив: «Мовчи! Уб'ють!»

Хоч була за нами перемога,
та радіти все ж була незмога.
Краще б я не йшов на стадіон!
І Шота, на мій піддавшись тон,
запросив мене на чарку чачі*,
тільки чарка та була одначе
цілим бутлем у лозовій тарі.
Просвітлили наші очі карі —
справжня чача — це не молоко —
і німого зробить співаком!
Завели ми дружно «Суліко»
на грузинсько-українській мові...
Далі розкажу я при умові:
ви про це нікому ні-ні-ні!

Я дійшов до ліжка, як вві сні,
світ здавався великим стадіоном,
а блакить — грузинським самогоном,

---

* Чача — виноградна горілка.

і грузинка марила до ранку,
як моя утрачена коханка...
Довго після тих веселих гуль
ми з кацо віталися: «Три — нуль!»
і дивились в очі з теплотою.
Сумно розлучатись із Шотою!
21.05. 1977 р.

P. S.
Прокотились ігри світові.
Стало непереливки Москві —
їй голи забили всі республіки
під знайомий рев чужої публіки.
І серед шаленої юрми
опинились знову тільки ми —
Україна й Грузія, як сестри,
знов у нас екзамени-семестри
під московські ігри та оркестри...

Як ся маєш, друже мій Шота?
В Україні вруняться жита.
А із виноградом як, куначе?
Ти ще вариш ту скажену чачу?
Це не *аква віта* — а вогонь —
Боже, нас від зайвого боронь!
Згадуєш ти, друже, дні минулі?
Пам'ятаєш ті футбольні гулі,
де голи лічили нам зозулі?
Та й тепер серед погроз і куль
буде знов по-нашому: «Три — нуль!»
21.09. 2009 р.

НЕПЕРЕМОЖНИЙ СМІХ

*Володимиру Петонову,
бурятському поету*

Буряте-брате, Забайкалля сину,
не раз ми чаркували у Москві.
Ти слухати любив про Україну,
я — про твої улуси родові.

Але ніколи в чаді горілчанім
ми об столи не били кулаком,
ти не хвалився хижим Чінгізханом,
я не пишавсь розбійним Єрмаком.

То що нас принесло у цю столицю,
яка давно гнітить і вас, і нас?
Багато можна чути про в'язницю —
збагнеш її, потрапивши хоч раз.
А ми тут козакуєм другу зиму,
на інститутській плюнувши статут.
Я не збирався тут вдягати схиму,
а ти, мабуть, з колиски баламут.

Не до душі нам херувимські трелі,
не до душі чужий іконостас,
а нас не дуже люблять в Цедеелі,
який в Москві вважають за Парнас.
Та Музу ми шукали не в конторі,
ні перед ким не стишуючи крок,
і навіть в ресторан «Кремлівські зорі»
з компанією вдерлися разок.
*«Нашёл я чудный кабачок, кабачок.
Вино там стоит пятачок, пятачок...»*

Не раз нас закликали до порядку,
а що вже вірші «чистили» — аяй!,
і десь таку поставили печатку,
що з нею годі думати про рай.
Та не слізьми бульвари ми засієм,
а баламутним сміхом — саме враз!
Москва — така ж пухлина для Росії,
як і для нас.

Роз'їдемося ми, брате жовтолиций,
заляжуть поміж нами час і сніг.
А що на згадку лишимо столиці?
Звичайно, сміх, непереможний сміх!
21.06. 1977 р.

P. S.

Сім літ минуло. Я живу в Черкасах.
Приходить телеграма із Москви:
«Лечу у Кишинів». І друга фраза:
«Заїду в гості — лящика злови!»
(Лящем копченим пригощав я друга
в студентські дні). Ну, і бурят! Варяг!
Монгольська кров у ньому — як недуга,
він все літає, як степами птах.

Зустрілись — обнялись. Він дуже скупю
історію мандрівки розказав:
його в Молдову заманила люба,
ні, не дружина («О, така краса!»).
Знайомі нам ці рани і романи:
де більша доблесть, там *шерше ля фам**.
Ще не старим бувалим ветеранам
було про що погомоніти нам.

В колеги вже повиростали діти,
в дружини — розлад — маніяцький стан,
сім'я, як пекло (ніде правди діти —
мене той самий сповивав туман,
я був уже самотній партизан).
*«Бродяга к Байкалу подходить,
рыбацкую лодку берёт,
унылую песню заводит,
о родине что-то поёт».*

А тут якраз зайшов до нас у гості
Андрій Хименко**, гнаний з юних літ,
але завжди бадьорий попри гніт —
його слова я пам'ятаю й досі:
«Життя — пісок, а дух людський — граніт».
Отак зійшлись у мене дві людини,
одна — як вітер з поля, друга — дуб,
немов зійшлись мої дві половини:
одна — трудар, а друга — сластолюб.

---

* *Шерше ля фам* (французьке) — *шукайте жінку!*

** *Хименко (Химко) Андрій (1919–1991) — репресований письменник, автор кількох історичних романів.*

Та як не дивно, друзі мої різні
зійшлися, наче зналися давно —
обоє вглиб історії залізли,
а я лиш підливав обом вино.
Чекісти одібрали у Андрія
торік усі рукописи, усі.
А він все пише, не втрача надії,
оре свій лан наперекір грозі.
Вони забрали в нього і машинку
друкарську, і копірку, і папір,
прощупали город весь, і стежинку,
і хату всю, і кухоньку, і двір.
А в Умані (я знаю) їхня згряя
цькує стареньку Суровцеву* теж,
перо із рук у неї видирає...
Ні, розумом терору не збагнеш!

В Москві ми підучилися з бурятю,
та не пройшли науки всіх розп'ять,
такому, мабуть, вчать тюремні ґрати.
Е, що тут нам, недовченим, гадать!
(Я теж писав крамолу в дні ті темні,
беріг у схроні вірші і листи,
щоб хоч тепер до вас їх донести.
І обшуки не раз були таємні,
і нишпорили сищики недремні,
але не розкусили мій тайник —
і я ще зліших допитів уник.
А хто їм рад, хоча до них і звик?
І каземат, як кажуть, не страшний,
та радий чорт йому або дурний!
А схованка була в машині пральній —
отож ці вірші в мене *машинальні*,
і тим уже вони оригінальні.
Однак нехай читач оцінить їх,
а я тоді зробив усе, що міг.
Не лайте їх за жорсткуватий стиль!
Вся лірика тепер — один кисіль,
і поетичній патоці взамін
я подаю до столу гострий хрін).

---

* Суровцева Надія (1896—1985) — політична діячка УНР у 1917—1920-х роках, довгорічний політв'язень, авторка історичних творів.

Днів зо три пізнавав мій друг Черкаси,
я, скільки міг, показував свій край,
заїхали і в Канів до Тараса,
але надходить завжди: «Прощавай!»
Скупе прощання на аеродромі.
Останній жарт. І небо вже гуде.
Поплив мій друг на срібному поромі
убік Москви, а там — Улан-Уде...

Поета доля — річ несповідима,
неначе бур'янину у грозу,
його несе. А десь беруться рими,
і десь береться сила, щоб красу
побачити на звалищі, як мальву,
побачити — і душу обпекти.
Та важче нам знайти душевні гальма,
коли гризуть нас пристрасті-хорти.

Я теж мотався перекотиполем
із міста в місто, наче по ярах.
Не міг я жити тільки вічним болем
і умертвляти плоть, немов монах.
Та що це я розмову звів на себе?
Я ж про монгола оповідь веду,
і нам би з вами ще згадати треба
хоча б словечком Золоту орду.
Дружи з будь-ким, а пам'ятай біду!
21.09. 1984 р.

Р. Р. S.
Згадав орду, що звалась Золотою,
і спохмурнів, бо ми — її воли
і сотню літ ярмо її тягли.
Ходили ми й під Польщею, Москвою,
а мудрості іще не набули.
Тепер ось нами править Єхануров* —
також бурят, монгольський, звісно, гусь.
Ви думаете: знову я похмурий?
Ви помиляєтесь: тепер я вже сміюсь
і... згадую із сумом княжу Русь.
21.09. 2008 р.

---

* Єхануров Юрій — Голова Уряду України, згодом — міністр оборони.

ПРОЩАЮЧИСЬ...

1

Вилітаю з Москви.
Вітер одразу вітер
очі ілюмінаторів
від потоків дощу,
наче від сліз...

2

Москва проводжала грозою.
А що я подію з гризою?
І що я подіяти мушу,
коли неприкаяну душу
мені обпекло сльозою?

І добрі, здається, люди,
та краще їх швидше забути,
віддати усі кредити
і твердо сказати: «Ми квити!»

В пустельно великому місті
мої поривання чисті
упали в суху борозну,
прогаяли пізню весну.

Не раз на чуттєвих базарах
я рився в дешевих товарах,
і тільки один сувенір
навік полонив мій зір.

Узяти не маючи змоги,
я став іще більше убогий.
Столице, прощай! Не скоро
я серце засію хворе.
27.06. 1977 р.

ЧЕМОДАН

Лежить старий мій чемодан,
набитий давніми паперами,
відпочиває ветеран
у закутку за шифоньерами.
А скільки ми із ним доріг,
країв і міст удвох об'їхали!
Він — мій найкращий оберіг
в години голоду і віхоли.

Я з ним колись на сесії-жнива
до Києва не раз робив маршрути,
із ним не раз віталася Москва —
і нам її не скоро теж забути.
Міцний іще на ньому дерматин,
кути залізні, правда, вже іржаві —
такий собі старого світу син,
а служить, бачте, і в новій державі.

Отак і я, старий вже чоловік,
освітою і досвідом набитий,
у закапелку доживаю вік,
так і не ставши справді знаменитим.
Як зараз я у чорний чемодан
загляну інколи, копаючись в архіві,
так хтось колись загляне в мій талан,
погляне на рядки мої правдиві.

На сторінки мої осяде пил,
із часом потьмяніють, як газети...
Приміряє читач на свій копил
мій труд і скаже: «З іншої планети!»
Нехай! Ще в мене мислення ясне
і усмішка іще не дерев'яна.
Жаль одного: у вічнеє турне
подамся я колись без чемодана.
09.09. 2009 р.

ЗАКОРДОННИЙ ЛИСТ

Я пташині люблю каравани,
що вертають із теплих країв,
бо і сам у весняні тумани
духом мандрів колись захворів.
І трьох літ на одному місці
я не всиджу — вперед і вперед!
Як на гору ідуть альпіністи,
так приречений йти і поет.

І нарешті осів я в столиці,
вдруге пізно завівши сім'ю.
Вже минули деньки яснолиці,
і забарливу осінь мою
все частіше затягують хмари,
а простіше, звичайні чвари,
хоч в мої вже поважні літа
так гнітить будь-яка суєта...
А оце я отримав листа —
адресований, бачу, з Канади,
хоч не ждав ні від кого, а радий.

«Не дивуйтеся, пане поет,
що роблю я такий пірует!
Прочитала я тут Вашу книжку
і згадала прадавню інтрижку.
Пам'ятаєте жіночку *ту*,
білолицю тоді, молоду,
за якою в Москві ви впадали
і палкі їй зізнання писали?
А, до речі, чого це Ви їх
не давали у книгах своїх?!
(Я завжди їх читала до крапки,
хоч кохаюсь в поезії слабко).
Мабуть, Ви їх порвали тоді,
як втекла я від Вас. Золоті
почуття Ваші, чисті як сльози,
берегла я — в життєві морози
зігрівали мене. Боже мій,
було боязко навіть самій
признаватись, що я... Ні, не стану
вимовляти і зараз те гнане
і приховане слово. Воно
не для вжитку тепер, як вино,

що господар тримає в підвалі,
щоб міцніло з роками, а далі...

Краще все я спочатку почну.
Нашу зустріч таку чарівну
я свідомо *тоді* обірвала.
Я була заміжньою і мала
вже синочка. А мій чоловік,
який стежив за мною весь вік,
був тоді в КДБ вже майором —
він би знищив Вас тихо і скоро...

Та і Ви дуже дивний птах —
вже бувалий, у зрілих літах —
закохався він, бачте, по вуха
і мерщій... наче я потаскуха.
Вибачайте, поете старий,
за язик по-жіночому злий!
Та й сама я давно вже старуха.

І давно вже в Канаді живу
серед внуків. І долю нову
не по власній обрала охоті.
Пропадає рідня на роботі,
і у мене своя суєта —
доглядаю тут пса і kota.
В Україні тепер — ні людинки,
та й кому я потрібна там ниньки...
Ось Вам сповідь чужої жінки!
Що хотіла? Не знаю й сама,
не з великого, звісно, ума.
Розпрощатись по-людськи, можливо.
Це для мене насправді важливо...
Україні вітаннячко шлю!
Я усіх там тепер люблю,
а *когось* одного найбільше.
Дав би Бог йому сили і тиші!
З поклоном — Ліда Гонта.
Різдвяна ніч. Торонто.»

Ось такий (майже копія) лист
прилетів, наче голуб-турист,
наробивши переполоху.
Заспокоїв дружину я трохи,
що давно все на серці я стер,

що для мене кохання тепер —
як бажання монаршого трону,
що з листа не зроблю я ікону.

Заспокоїв, здається, й себе,
та під серцем щось тихо шкребе,
наче кішечка, ніжно і гостро.
Як не просто у світі, не просто!
А з листом що робити мені?
У шухляду, де вірші сумні,
покладу — звеселяться, може.
Примири їх, всесильний Боже —
ніжне серце, облите кров'ю,
і страхи перед любов'ю!
15.10. 2009 р.

ДО ДРУЗІВ ПО НАВЧАННЮ

Минули московські уроки,
і доля розкидала нас.
Та попри кордони і роки
зібратися, друзі, нам час.

Усіх, хто живий і здоровий,
хто в серці усе ще поет,
колеги мої і братове,
я кличу всіх вас на банкет!

Я кличу на берег дніпровський
у першу столицю Русі,
забудемо страх свій холопський
і станемо рівними всі.

Не треба гучного параду
для наших натомлених душ,
я винесу з власного саду
для вас винограду і груш.

Якраз найзручніше нам, браття,
в саду у моєму зійтись —
розклали б веселе багаття,
як те — в Підмосков'ї колись:
схиялялась береза висока,

як Муза, над нашим кошом,
і навіть злетілись сороки,
запахло коли кулешем.
*«Добрий вечір тобі, зелена діброво,
переночуй хоч ніченьку мене молодого!..»*

Отак і простились з Москвою,
з її скупуватим теплом.
«Завжди залишайся собою!» —
оце наш червоний диплом.

Лиш Музі були ми васали,
а часом тяглись до богом,
бо в євнухи йти не бажали
в комуністичний гарем.

Тоді ми були молодими,
не брали нас втома і хміль.
Якими шляхами крутими
пройшли ми, тамуючи біль!

Не всі з нас тепер знамениті,
не всі з нас сьогодні живі.
Були в нас щасливі миті
і в царствено гордій Москві.

Згадаймо покинутих подруг,
гуртожиток наш, як баркас...
Тепер в нас єдиний ворог —
безжально нестримний час.

Руйнує він гори, й держави,
і слави чиєїсь граніт.
Все ж вип'ємо, друзі, за славу —
по неї прийшли ми у світ!

Останню піднімемо чашу —
а очі чого це в сльозах? —
за зустріч наступну нашу,
напевно, уже в небесах!

*07.10. 2009 р.
Москва, Черкаси, Київ.*

ДРУЖНІЙ ПЕРЕГУК

Переклади

МІНІАТЮРИ

(Із Есугарда Балашова)

1

Ще камінь один в твій город полетів?
Подякуй красенько своїх ворогів!
Вони, надриваючи в праці печінку,
наносять каміння тобі для будинку.

2

Справа чекає слава,
зліва — ситість лінива.
Повертаючи направо,
повертаєш вліво.

3

Утіха знаходить відважних,
які віддалились боротьбі.
Досада іде від поважних,
що тягнуть себе на собі.

4

Яка сліпа ця вольна воля!
Поглянь, як біситься ріка!
Зате помірний вітер з поля
зручніший крилам вітряка.

5

Ти візьми бажання в шори
і спрямуй свій плуг угору —
із долин долине хор:
«Оре небо Святогор!»

6

Поле бою — час прибою.
Стяг довірено судьбі.
Ти — боєць, і поле бою
розлягається в тобі.

7

За кожним двором — сміття,
за кожним кущем — виття.
І перш, як солод — сіль,
і перш, як радість — біль.

8

Волає вечір: «Дім за дім!» —
палає: «Кров за кров!»
Світанок знов стоїть на тім:
«Любов'ю за любов!»

9

Із гір збігаючи, вода
каміння вчила розмовляти,
і серед каменів вона
навчилася мовчати.

10. БІЛЯ КРИНИЦІ

Перш як напитись з відра,
здув я із нього хмарину.
Доки втиравсь рукавом —
глядь, вона вже за лісом!

11. КОЛИ ПРОПАДАЮТЬ ОСИ

Варення, куди
вчора попала оса,
назвали «осіннім».

12

Ти ж на себе злишся,
паперову квітку шматуючи,
міська бджола!

13

У нашому селі,
де три хати осталося,
танцює прибудне весілля.

14

Роки мої лічить зозуля.
Ще, мабуть, не знає,
що часу нема.

15

Кинув я в річку камінь —
виглянув місяць:
де ж кола на воді?

16

Біла ніч над Невою.
Книгу, забуту на лаві,
читає вітер.

БАЙКАЛЬСЬКІ ВІТРИ

(Із Володимира Петонова)

Живеш, ти паном у садибі,
Байкале, кращий із морів.
На голубій твоїй колибі
гуляють крила трьох вітрів.
Ось *баргузин*, погратись радий,
тополі хилячи навкруг,
все проти шерсті хвилі гладить,
як соболинний білий пух.
А ти нахмуриш синє лоно,
сердито зблисне сивина —
і скеля з острова Ольхона
посварить пальцем пустуна.
Аж раптом, топаючи лунко,
немов крокуючи по склі,
сарма заводить, як дикунка,
танок у тебе на столі.
І вже вона з дахів зриває
старий рибальський очерет,
а ти мовчиш, мов слів немає,
в імлу сповитий, як у плед.
А часом вже култун гульливий,
шапки зриваючи з дерев
і розметавши сиву гриву,
реве, немов прибудний лев,
і все шмагає хвилям спину,
бо від свободи захмелів —
тоді ведеш ти на глибини
тривожні зграї омулів.
А глибина твоя надійна,
і дика буря їй чужа,
вона прозора і спокійна,
як земляків моїх душа.

ЧОМ ТАКИЙ ТИ ЧОРНИЙ-ЧОРНИЙ?..

(Із Ігоря Шклярєвського)

— Чом такий ти чорний-чорний? —
я у ворона спитав.

— Щоб повітря це блакитне
ти ще вдячніше вдихав!

— А чому при кладовищах
ти все, вороне, живеш?

— Щоб не дуже вже самотнім
був і ти, коли помреш.

МІНІАТЮРИ

(Із Лігії Григор'євої)

***

Мій блідо-зелений росточок,
слабесенький мій корінець,
породження пекла, синочок...
Пошли йому долю, Творець!

***

Зойкнули колеса біля дому,
і розмова зупинилась теж...
Відвернися, дівчинко знайома,
і за нами хитро так не стеж!

ПРО ПРАПОР

(Із Гамлета Карчик'яна)

О, жити варто — й недарма! —
якщо є десь забутий Богом
хоча б шматок землі, в якого
ще й досі прапора нема!

У ЛІСІ

(Із Сергія Вікулова)

Ліс — це найвища на землі трава,
я в тій траві не більший за комаху.
Погляну на ялину — голова
йде обертом, і бриль злітає з маху.

А ліс гуде... І наче голос чийсь
я чую із висот над головою:
— На мураша не наступи, дивись, —
він же малий, як ти переді мною!

СПІВЕЦЬ

(Із Расула Гамзатова)

- Що найдорожче для дагестанця?
- Гори.
- Що наймиліше у горах?
- Друзі.
- Що найцінніше у друзях?
- Мужність.
- Хто наймужніший на скелях?
- Сокіл.
- Хто наймужніший в долині?
- Співець.

ДО ОЛЕНЯ

(Із Володимира Коянто)

Який ти сильний! Який рогатий!
Який прудкий ти — немов крилатий!
Як свічі — ноги, хода неквапна,
здаля ще видно: табунний аппа*.

Не бий копитом — міцна крижина,
не смій пручатись, бо я — людина!
Ти, знаю, гордий, як наші гори,
в путі здолаєш усяке горе.

Ти, наче вітер, меткий і дужий,
але не сердься, мій добрий друже!
Один ти знаєш глухі стежини,
один ти знайдеш сліди дівчини.

Тому благаю тебе уклінно:
мій неслухняний, зігни коліна!
Візьмуся міцно за горді роги —
вся тундра ляже тобі під ноги.

Я був самотнім біля багаття —
поїдем, друже, шукати щастя!

ЖАСМИНОВА ВІТКА

(Із Миколи Чайковського)

У мене є сусідка —
жасмину біла вітка.
Не любить огорожі —
що вдіяти я можу?

На волю так і рветься...
Це ж просто не дається.

---

* Аппа (коряцьке) — вожак.

Десь ділася сусідка —
жасмину біла вітка.

ПРОЯСНИЛОСЬ

(Із Миколи Старшинова)

Радості моїй немає меж —
наче вийшов на ясну дорогу!
Донька заміж вийшла. Жінка теж,
кажуть, вийшла заміж, слава Богу!

ЧЕРКАСЬКИЙ ЗОШИТ

Зі схрону

***

Що для мене справи грошовиті?!
Що для мене відблиски кар'єр?!
Тимчасовий, як і все у світі,
я змагаюсь з вічністю тепер.

Не змагаюсь — тільки оглядаю
всю її безвимірну могуть.
Я в безодню тільки заглядаю,
щоб у ній безстрашно потонуть.
1975 р.

НАД БЕЗОДНЕЮ

Всі ми оточені колом,
що насторожує: ні!
Кроки до грані страшні,
в мороці простір довкола —
нумо, людино квола!
Серце холоне: ні!

Всіх нас чекає безодня,
строки лише не одні.
Черга рушати й мені.

Станеться воля господня —
може, розквітне сьогодні
череп на чорному дні.
Серце — то так, то ні...
1968 р.

ГАЛАСВІТА

Мабуть, мамо, я заслуговував,
бо сказала ти: «Йди хоч галасвіта!»
І шпурнув я тоді свою голову
у бездонну чуттєву галактику.

А за нею майнули кометами
твої сиві болючі пасма.
Повернувся б — дороги тенетами,
зарідав би — так в горлі спазма.

Закрутила тужава спіраль мене
у світі незапрограмовані,
від тяжінь і прискорень поламане
здав кермо я пісенній гармонії.

Та й блукаю в холодних світотах,
розгубивши проміння чимало,
і, напевно, збираюся всоте
до земного твого причалу.

Та не вирватися з галасвіта,
доки всесвіт пульсує болем.
Даленіє твоя галактика
сивиною над рідним полем.
17.08. 1967 р.

***

І хата чужа, і земля не своя,
і навіть рідня — не рідня.
І мову стискає незрима змія
і жалить у серце щодня.

Проходжу повз тихі черкаські доми —
ніколи ніхто не гукне.
Щоранку іду попід муром тюрми —
і наче хтось кличе мене.
21.08. 1968 р.

НА РОЗДОРІЖЖІ

Перехрестя. Чотири дороги.
Давні написи понад трьома:
«Шлях до правди. До волі. До Бога.
Зупинися — чекає тюрма!»
А четверта гукає з плаката:
«Шлях безпечний! Для хама і ката».
1968 р.

* * *

Оглянусь часом на минуле —
які провалини, гай-гай!
Які роки туди майнули!
Дивуюсь тільки, що не край
моїм надіям в пащі часу
і що видряплююсь щоразу
із пасток тих, із тих проваль.

Мені минулого не жаль,
а жаль за тих, що йдуть за мною
з такою ж долею сумною,
жаль за народ, що під киями
щоразу падає до ями,
і дух роз'ятрюють мені
його зажурливі пісні.
Сумні пісні сумної долі...
Із ними легше у неволі.
1968 р.

***

Все наче є:
хата і паша.
Все нічис:
значить, не наше.
1969 р.

ІЗ АРМІЙСЬКОГО БЛОКНОТА

*«Тамбовский волк тебе товарищ»
Російське прислів'я.*

Перевелись вовки і в цих лісах,
хоч донедавна ще водились.
Чи в тому винен ліс-пром-заг,
чи то мисливці потрудились?

А жаль, а жаль! Вже третій рік
ніяк тут горю не зарадиш:
і серед тисяч чоловік
все не знаходиться товариш.
1960 р., Тамбовщина

ЧЕРВОНИЙ ШОВК

В цеху верстати тчуть
для прапорів тканину —
два метри за годину —
день у день.
У ткалі сум в очах.
1974 р.

***

Такі вже в мене дні непоетичні:
щоранку — в технікум, а потім у дитсад
іду по сина. Ввечері (вже звично)
із-за дрібниць учинить жінка гвалт.

Ну, інколи подзвонює Віталій —
мов промінцем посвітить із-за хмар,
а то приїде з жінкою Гаггар —
із перваком і планами баталій
супроти Линовицького, а далі...

Так і живу — вві сні, чи наяву,
немов у вирі колами пливу,
і лиш надія та незрадні книги,
та поетичні крила, як вериги,
іще мене тримають на плаву.
Так і живу...

1973 р.

***

Така нудьга, що дохнуть мухи,
усім на думці ковбаса.
Народ мовчить, і тільки «слути»
товчуть у ступі словеса,
товчуть, вминаючи ковбаси,
в які залюблений народ.
А я сміюсь на всі Черкаси,
немов останній ідіот.

25.02. 1982 р.

***

Якби я мав авто — катав би друзів купу,
якби я мав літак — злітав би аж на Кубу.
Та все воно не так, усе несправедливо.
Ну де, скажіть, знайти хоч троячок на пиво?
1974 р.

У ПОРТУ

Ріг. Ларьок. Інвалід,
Хитре око під чубом
всіх промацує щупом
і морга кому слід.
Це стоїть на посту
на похмілля, відомо,
мудрагель і пустун —
мій сусіда-знайомий.
Мабуть, знову дивак
мріє випити чарку.
Що ж, ходімо, раз так,
виручати шинкарку!
Всім не варто і знать
це містечко ажурне,
де рибалки сидять,
дудлять пиво безжурно.
Хто і нам не дає
смакувати тараню
і за тих, хто не п'є,
пінні кухлі таранить?!
Кран портовий дзвенить,
чайки скиглять убого,
про війну гомонить
мій сусід одноногий.
У широкій ріці
вдосталь плескає пива,
і пливуть в два кінці
катери метушливо.
І осіннє «курли»
журавлі прокричали,
тільки нас не взяли
із країни печалі.
1968 р.

ОСІННЯ КАРТИНА

Наслідуючи Гарсія Лорку

Блідо жовті лики лип
місяць блідістю затьмив.
То по кому чути схлип
з очеретяних димів?

Дальні далі
в сивій шалі.

Наче зорі, де-не-де
за Дніпром горять вогні.
Хтось до мене дном іде
під водою в глибині.

Я не знаю, хто й коли
на пісок ступне з імли.
В очереті тихне схлип,
і стемніли лики лип.

Срібним дзвоном
місяць тоне.
1969 р.

ПІСНЯ

Дівчино-голубко, засни
під сонячний шепіт весни,
схилися мені на плече —
стовічністю днина тече.

Дівчино-голубко, засни
під тихим вітрилом сосни,
бач, явір до неї схиля
своє шепітливе гілля.

Дівчино-голубко, засни —
такої не буде весни,
ця радісна днина стече —
лиш згадка колись обпече.
25.05. 1970 р.

ВЕЧІРНІЙ МОТИВ

Шептались тополі сполохані,
друг дружку обнявши за стан,
і місяць у райдужнім коконі
світив крізь прозорий туман.

О noche, циганко непрохана,
ну як мені жити — порадь!
Кохана не в мене закохана,
зірки не для мене горять.

Кому ж її очі роковані
і цей тополиний стан?
Любов моя в райдужнім коконі,
як місяць, сія крізь туман.

08.12. 1970 р.

ОСІННЄ ЗАСИНАННЯ

Сіє рештки полови
сонне сонце над гаєм.
Не заманюй, діброво,
я і сам заблукаю.

Капле зірване листя
по краплині під ноги,
павутиння навмисно
перетнуло дороги.

І тендітні ці пута,
а порвати несила.
Я хотів би заснути,
де береза стелила,
де снігами обгорне
молода хуртовина —
під співання мінорне
спав би я, як дитина.

Ой, діброво, діброво,
золоті твої пута!
Розбуди мене знову,
як народиться рута.
1970 р.

ЖОВТНЕВИЙ НАСТРІЙ

Загорявся день гвоздикою
і гвоздикою погас.
Чом душа так легко дихає
в цей жовтневочубий час?

Як Дніпро, вона прозориться,
їй чужа чуттєва грань.
Марно місяць світлофориться
на шляху моїх бажань.

Що для мене заборони?!
Що холодний листопад?!
Горобин червоні грона
цілував би, як дівчат.

Поговору не вбоюся,
хоч і шепітно в саду,
а вербу — стару бабусю —
через шлях переведу.

Срібнострунно і без крику я
обдзвоню хоч цілий світ,
а дізнаюсь, чом гвоздикою
так палає захід — схід.
1970 р.

У ДОРОЗІ

Їду день, їду ніч —
сіє віхола, сіє...
Сніжні коси узбіч
розметала Росія.

Траур рублених ізб,
хмурі, спиті обличчя...
Перелісся та ліс,
та воронячі віча...

А мені, а мені
треба їхати, треба.

То блакить вдалині,
спалахне серед неба,

то по вікнах сипнуть
білі квіти вишневі.
Як душі не майнуть
на вогні кришталеві —

на далекі вогні
серед піль, хуртовини,
де всміхнеться мені
світлий лик України.

Там гурти яворів,
там тополі в короні...
Карий погляд з-під брів
промайне на пероні...

Зачекалася ти
за снігами, вітрами.
Вздовж дороги дроти —
як твої телеграми.
1976 р.

* * *

Вже досвід мій все менше бреше,
спокусу радше обмине...
Навіщо ти, кохання перше,
у снах навідуєш мене?

Навіщо кличеш у минуле,
в мої вже вихолоді дні
і почуття гіркотно-чуле
на мить викрешуєш в мені?

Воно в розлуках перетліло,
мов у сухій землі зерно.
Пережило, переболіло
давно-давно.

Що значить цей весняний поклик
серед справдешньої зими?
Можливо, це — останній дзвоник
перед безоднею п'їтьми.
04.12. 1980 р.

СОН

І знов приснилися мені
давно минулі юні дні
і перша дівчина, котору
боготворив я на ту пору.
Та не судилося тоді
сплести нам руки молоді.

І ось тепер мов з того світу
вона явилась уві сні
і усміхнулася мені
уся із ласки і привіту —
і я у цей щасливий час
поцілував єдиний раз.
1973 р.

ЛИСТ

Ми нехтуєм найкращим, що дається,
і беремо брикливе, як лошиця.
Тобі, дівчино, вирвана із серця,
в цю довгу ніч, можливо, теж не спитьсья?

Настрой себе на хвилю позивну,
мов індикатори, примружуючи очі,
відчуй мою нічну самотину
і щирі жалкування опівночі.

Ти не моя, бо інший поруч є.
Мені остався спомин, наче дотик,
як ти схиялась чуло на плече
і тихо шепотіла: «Хто ти? Хто ти?»

А був я тим, хто зоряну любов
боявся шанувати більше волі.
А хто в собі любов переборов,
легкого шляху не питає в долі.

І вже ні в іншій жінці, ні в вині
я не знайшов того, за що не гріх і битись.
Ти не моя тепер, і все ж мені
буває солодко хоч спомину напитись.
19.10. 1969 р.

***

Немає хорошої книжки —
не читатиму будь-яку,
немає гарної музики —
не слухатиму будь-яку.

Будь-яку жінку не любитиму,
будь-яку волю не хвалитиму,
у світі не житиму, як будяк —
будь-як!
13.04. 1984 р.

***

Весна проминає. І цвіт опадає.
Все тліє і в'яне — змикається коло.
Були в мене мрії — і вже їх немає,
і, мабуть, не буде ніколи...
28.07. 1975 р.

***

Від'їжджаючи з міста,
де мене не чекали,
я із вікна швидкого поїзда
викинув клаптик паперу
із номером телефону,
що надію на зустріч давав.
20.10. 1981 р.

***

Якби я вмер, то був би людям клопіт:
начальнику — некролог і оркестр,
дружині дбай про стіл, про землекопів,
товаришам — про пам'ятник чи хрест.

Це знаючи, я далі жити мушу.
Хоч важко. Бо свою недремну душу
раніш за плоть не хочу хоронить.
За це вже ближні мусили б любити!
25.05. 1974 р.

***

Що за напасть? Настали дні —
і гроші є, а випить ні з ким.
Одні — недовчені — нудні,
а другим — вченим — дав би різки.

Але у тім нещастя все,
що я між ними, як билина:
і неук з мене соки ссе,
і від цитатника трясе,
а випить ні з ким. Ну й година!
1973 р.

***

Миколі Стебліні

Друже мій, тобі (я знаю) хочеться
на асфальт упасти всім до ніг:
хай якийсь один садист потопчеться —
а душа прокинеться у всіх.
Може, й вийде. Тільки як наважитись
так чинити? Знаємо: колись
і Христос до ніг чужих схиливсь,
а добра від того... І наснажитись
так, як Гус, не кожному дано.
Як же у людським болоті діяти?

Ні, його кістками не засіяти!
Треба впасти бомбою в bagno!
1974 р.

***

Такою немилою стала мені
ця усміхнена жінка,
що у віконному склі
здається вмерзлою в лід.
1978 р.

***

Навіщо нам цей шлюбний танець?
Він тільки прикрощі несе.
Один із нас — неандерталець,
а другий, мабуть, шимпанзе.
26.07. 1975 р.

***

Все наче множитья і мінитья,
а глибше глянеш — все стоїть.
Отак усміхнена невірниця
за блиском холодність таїть.

Життя осикою-трепетною
відшелестить — і все, і все...
Разом з холодною планетою
могилу снігом занесе.
1981 р.

***

Поменше скарг, поменше соплів-сліз:
без нас творився світ, а ми — у ньому.
За нас сильніші є? Так це не гріх,
що сила не тобі далась — другому.

Зумій і в холод серцем прорости.
Під сонцем рівні дуб і бадилина.
Але коли узявся хрест нести,
неси за всіх: за себе і за сина!
09.07. 1977 р.

***

Душа твердіє. Хай твердіє!
Не зіпсується, як і мед.
Аби ще жевріла надія,
а будуть крила — буде злет.
09.07. 1977 р.

СІМЕЙНИЙ ДІАЛОГ

Дуптук

ВІН

Скільки ти ще мутитимеш воду,
роздуваючи примхи свої?!
Я без ремства служу народу —
ти не здатна служити й сім'ї.

ВОНА

Чим ти служиш?! І що ти можеш?!
Навіть вірші ховаєш свої.
І ні слави у тебе, ні грошей,
а ще трохи — не буде й сім'ї.
1980 р.

У КАФЕ «ЯТРАНЬ»

Петрові Линовицькому

Вітер вербам викручує голови.
Хмари застигли — вечірнє олово.
Хто там долиною неба, хто
на золотому авто?

Як це — хто там? Ми обоє!
Петре-друже, хто ти? Хто я?
Кажуть люди: ми — поети.
Тільки — ні! Ми — водії.
Через душі і кювети,
через друзів і газети
до невідомої планети
веземо йі.

А Поезія — як пава,
ні наліво, ні направо —
очі — ниць.
В них печаль такенна плава —
ой, подалі від криниць!
Не Кармен і не Тетяна —
скіфка без сідла —
а погляне — в серце вранить
святістю села.

Розігналась наша «Ятрань».
Чом же рух так душу ятрить,
як поеми білих хмар?
Плинні хмари. Плинний дар.
Тиші! Тиші б! Зайві речі.
Напливло таке лелече,
хоч бери і душу паграй.
Заглядає вечір в «Ятрань»...
1970 р.

***

Худий ненавидить товстого,
товстий худого зневажа.
Чи доживем до дня такого:
без бійки, зради і ножа?
07.05. 1975 р.

***

І сліпі живуть, і німі живуть,
і безсердечні живуть.
Чом же я, наділений всіма почуттями,
такий нещасливий?
14.08. 1978 р.

НАД СЛОВНИКОМ

Мій друже, сядемо за парту,
підучим істину простоу:
нешчире слово — сталь без гарту —
фальшиву любить красоту.

А пишномовних віршів масу
хоч силосуй тепер у нас.
Люблю полин, як гостру фразу —
миліший він за квіти з ваз.

Прожити можна й сонним зіллям,
відростком бульби у льоху —
життя ж не є перезимівля,
а клекіт птаха на даху.

Крилате проситья на простір,
усі вітри — йому брати.
Слова до нас ідуть не в гості —
шукати правди-простоти!
1976 р.

***

Ми рівні перед сонцем, перед зорями,
перед лицем всесвітньої пітьми,
перед морями, горами, тополями,
ми рівні перед бурями і болями...
Чого ж гнемося ми перед людьми?
15.03. 1980 р.

***

Через Дніпро в московські далі
гримлять-курсують поїзди.
З Москви до нас везуть медалі,
а м'ясо, хліб і сталь — туди.
І так щодня і щогодини
летять вагони з України...
Ні, ні, не крадене везуть —

комусь цяцьки за це дадуть
і золоту почеплять зірку.
Летять вагони наче в дірку,
в діру, у прірву вікову —
все на Москву, все на Москву...
25.10. 1977 р.

* * *

А свиноферма — вдала форма
і для людського співжиття,
коли є корму повна норма
і сон до самозабуття.
Лежи собі і мирно хрюкай
серед таких же ситих тіл.
А мало корму — рилом грюкай —
іще чогось сипнуть на стіл.
Ох, ці коритяні ідеї!
Ох, ці коритяні брати!
Червоний ідол в Мавзолеї
змінив нам душі на роти.
17.09.1977 р.

КНОПКА ЗМІН

Тих, що розвінчували культ,
стоптали інші, навіть згадку.
А десь є кнопка, десь є пульт,
з яких почнеться все спочатку.
1974 р.

МАРНОТРАТНА ВЕЛИЧ

На крутому березі Дніпра
нагорнули височезний пагорб
і поставили жіночий монумент
з чашею в руці, де смолоскипом
вдень-вночі горить сибірський газ.
1978 р.

ГОЛГОФА

Ісуса, кажуть, розп'яли за те,
що об'явив себе безсмертним Богом.
А Україна за що хрест несе?
У неї ж одібрали геть усе —
і волю, й долю, й навіть віру в Бога.
1977 р.

ЗАПОВІДАЛЬНЕ

Я прошу про одне: як не стане мене,
правобіч покладіть в домовину.
З-під землі буде слухати вухо одне
піднебесну мою Україну.

Буду знати, чи вільний там ходить народ,
чи живе його пісня і мова,
чи не стогне земля від загарбницьких орд,
чи не висохла хвиля Дніпрова.

А друге своє вухо в глибини земні
я спрямую, локатор неначе,
буду слухати бурі підземні страшні,
буду слухати надра гарячі.

І якщо я почую, що там, на землі,
Україні вже місця немає,
я накличу з-під себе у чорній імлі
силу пекла, що палить-карає.

Хай вулкани плечима піднімуть всю твердь,
землетруси хай здіблять і гори, і води,
хай безодня відриє обійми, як смерть —
і пощезнуть у ній всі заброди!

І кістяк мій безодня нехай проковтне,
я ж бо вірю: воскресне з руїни
молоде, повнокровне, глибоке й міцне,
неспалите коріння України.
Про одне я прошу: як не стане мене,
покладіть правобіч неодмінно!
1976 р.

У ДОНЕЦЬКУ

У центрі зелено і прибрано,
і з хлібом наче все гаразд,
але любов із мене вибрано,
як з-під землі вугільний пласт.

Ніде не чути мови рідної,
неначе це тамбовська глуш.
Тут треба сили динамітної,
щоб сколихнути надра душ!
15.06. 1980 р.

РІДНЯ

Приїхав брат з дочкою із Донецька
відпочивати на Дніпрі у санаторії.
Згадали нашу матір, шахту, степ...
Спілкуємося з братом українською,
його ж дочка — овва! — ані слівця.
1981 р.

ЗАХИСНИК СТОЛИЦІ

Мій шуряк — інвалід одноногий —
вернувшись із Москви із ветеранських зборів,
хвалився, що всім дали там по 100 грамів,
що за столом сиділи й генерали,
а з роти цілої він уцілів один.
1980 р.

***

Я зараз наче й не в тюрмі,
а почуваясь як у хащі.
Одне у мене на умі:
а чи за ґратами не краще?
І там, і тут — німі раби,

і там, і тут — на хліб роби,
і там, і тут не видно неба,
і там, і тут мовчати треба.
Все ж декорацій *там* нема,
бо кожний знає: це тюрма.

Бракує *там*, звичайно, жінки,
масних вареників, горілки,
телевізійного кіно
і вечорами доміно.
Ото й біди! А так би сміло
сидіти можна — як за діло!
17.07. 1975 р.

* * *

Пам'яті Григора Тютюнника

До слави я не дуже ласий,
як до розмов чи до гостей.
Живу, не маючи образи
ні на життя, ні на людей.

Люблю окрайці поля й гаю,
забившись зрідка у село.
Інтуїтивно зневажаю
заробітчанське ремесло.

Не мрію бути на парадах,
однак сную думки сумні,
що пропадуть мої пісні
в тісних редакторських шухлядах.

Хай не велика їм ціна:
злітати в небо не навчились,
та все ж комусь потрібна щирість,
як чарка доброго вина.

Хтось у вині шукає втіху,
а інший лізе у петлю...
Як тяжко-важко жити тихо!
Як тяжко-важко я люблю!
12.10. 1980 р.

КОМУНІСТИЧНИЙ ХРЕСТ

Поема - репортаж

Літераторам Черкащини присвячую

СВИСТ

Щомісяця партзбори,
а також партнавчання
а ще гучні наради,
і з'їзди, з'їзди, з'їзди...
Вся паровозна пара — у свисток!

КЕРІВНИЙ КРИК

Я не люблю, коли кричать —
люблю, коли будують.
Коли будують, не кричать —
кричать, коли руйнують.

СЕКРЕТАРСЬКИЙ ХРЕСТ

ЦК, обком, міськком, райком —
всі шлють до Спілки* строгі постанови:
«Посилити, зміцнити, підтягти!»
Я їх читаю, наче піп, на зборах
і в сейфі силосу, як бур'ян.

МІЙ ПАРТІЙНИЙ ОСЕРЕДОК

П'ятеро партійців — письменники,
і стільки ж — книголюби-службовці,
серед яких і відставний полковник КДБ,
і відставний райкомівець з-під Львова,
і... кожне слово сказане січуть.

---

* Спілка — місцева письменницька організація.

СТРАХ

Хто звикнув бути підневільним,
той і вві сні буває пильним,
не скаже правди і кумі...
Мабуть, так само і в тюрмі?

НА КУХНІ

Вода на кухні крап та крап:
«Ти, хлопе, раб! Ти, хлопе, раб!»
А я не раб, не раб, не раб,
бо вже із горла вирвав кляп!

ЗЛОВРЕДНИЙ РУШНИК

Рушник над портретом Шевченка
в службовій моїй кімнаті
так непокоїв пильних служак,
що зняти його зайшов
сам секретар обкому Суховершко.

ХЛІБ НАСУЩНИЙ

Я куштував і хліб службовця
і годувався хлібом педагога,
але найважчий хліб літературний,
і найсолодший — теж.

НАЧАЛЬНИЦЬКИЙ ВІЗИТ

Приїхав до Черкас земляк Левада
підняти тут тираж свого чотиритомника,
а заодно — й казковий гонорар.
Його ще й частували в ресторані
ми на свої останні копійки.

РОЗДАЧА ЗЕМЛІ

Гостям поетичного свята
«В сім'ї вольній, новій»
начальство дарує пакунки землі
з Тарасової могили.
Священну нашу землю роздає!

У ШЕВЧЕНКОВОМУ

У селі, де виростав наш геній,
чиновники відкрили божевільню
для недорозвинених дітей.
І гуманно начебто. Так само
тут могли б відкрити і тюрму.

ПРО ВІРУ

На всі Черкаси —
одна жалюгідна церковця.
Здається, Ленін замінив Христа...
А на Великдень біля церкви —
ну, просто рій людський!

КОЗАЦЬКА ЦЕРКВА

Коли у Шелепухах руйнували
іще міцну давньокозацьку церкву,
збудовану із дуба і сосни,
то люди нишком винесли ікони.
Одна із них стоїть у мене в домі.

НЕБЕЗПЕЧНА ПІСНЯ

Коли я на вечірці у селі
почав співати: «Гей, гук, мати, гук!»,
то голосне застілля враз замовкло.
За пісню цю у пам'ятні тридцяті,
бувало, відправляли у Сибір.

ТРАГІЧНА ЗВІСТКА

Телефонує із села Максим Гаптар:
«Загинув Івасюк... І ти, Василю, стережися!»
А як уберегтися, не сказав.
А хто це скаже?
Смерть завжди підступна.

ПОЕТИЧНИЙ ВІЗИТ

Зайшов у гості Білоус Григорій
і так читав свого «Сковороду»,
аж розгубився я: чи це не сам Варсава*
під час грози в мою прибився хату
і сам мені про себе розказав?!

ПОШЕПКИ...

Відвідуючи студію
імені Василя Симоненка,
я дивувався, а спитати ні в кого:
«Чого про нього тут
усі говорять пошепки?»

ПІДСТУПНИЙ «ДРУГ»

Скандал! Аврал! Чиновник із обкому КПУ
розклеював листівки зловорожі,
підписуючись: «Друзі Симоненка».
А на суді сказав, що це він так
боровся з націоналізмом.

НА ДОПИТІ

Кадебістів все бере «цікавість»:
як це я, партієць як не як,
а дружу із націоналістом —
із Хименком**, все ще недобитим?
Їм цікаво, а мені тривожно.

«ВІЧНИЙ ПАРТИЗАН»

Негода — колишній юний партизан,
тепер — мій керівник, хвалився:
якби під час війни зустрів Хименка,
то як бандерівця застрелив би на місці.
Я маю, значить, також стергтися?

---

* Псевдонім Григорія Сковороди.

** Хименко Андрій — догворічний політв'язень, письменник.

ТОЛОКА

На зведення моєї дачі — шість на сім —
зійшлася майже вся моя літбратія.
Немолодий Хименко теж прийшов,
під свіжою стіною він сказав:
«Так і державу можна збудувати!»

ВЕЛЕЛЮБНІ

Дивуюсь, як це київські маестро
навчилися любити одночасно
компартію і неньку Україну.
Я пробував —
огидно на душі!

***

Жити, зважуючи кроки,
щоб не сталося мороки —
значить, жити без душі.
Це ж тюрма, товариші!

НАВЧАННЯ

Щомісяця проводжу я літстудії
із початківцями.
І з ними сам учусь.

ІДЕЙНИЙ РЕП'ЯХ

Директор музшколи Силкін
все кличе мене на виступ
в музейчику «Ленін і музика».
Я відмовляюся, мабуть, вже вдесьте...
Який безсоромний реп'ях!

ТИХИЙ СТРАЙК

Змушують хвалити твори Брежнева —
твори-брехні, писані не ним.
Як же це відбитися від виступів
на гучних чиновницьких зібраннях?
Зранку йду до лікаря — і баста!

НА ПАРТЗБОРАХ

Зібралися розправитись з Линовицьким,
аби довіку він носив тавро,
бо дуже вже розвів сімейні чвари.
Хоч із Петром не дружні ми тепер,
та езекуторам сказав я: «Не позволам*!»

ГІРКА ПАМ'ЯТЬ

Пишу не для шухляди навіть,
а для схрону:
все пам'ятаю, що батька
саме в моєму віці
згноїли на каторзі десь.

САМОСПАЛЕННЯ

Із Канева чутка дійшла,
що на могилі Шевченка
спалив себе чоловік,
не маючи сил нести
невільницького хреста.

ПРО ГЕРОЙСТВО

Демонстративне самоспалення — це крок,
звичайно, героїчний. А хіба
щоденне самоспалення в труді
в ім'я Вітчизни —
шлях не героїчний?

НАШ БОГ

Хоч герої в нас є і будуть —
всяка доблесть короткочасна.
Одностайність — оце наш Бог!

ПРО МОВУ

Є Моринці, Холодний Яр і Канів,
і героїчний Корсунь, і Кумейки,

---

* Не дозволяю! (Із польської) — означає вето.

а в центрі краю, у самих Черкасах,
козацьку нашу мову затовкли.

ЗА КОРДОНОМ

Я із туристами поїхав до Болгарії.
(Це — тридцять культпрацівників плюс два сексоти).
Всі перейшли одразу на російську:
«*Мы за границей все теперь — советские!*»
Аж соромно за наш козацький край!

«И ДЫМ ОТЕЧЕСТВА НАМ СЛАДОК...»

Поїду в Донецьк — наче тут закордон,
в Черкаси вернусь — як додому.
Вертаюсь частіше усе з похорон.
«Вітчизну люби!» — всім відомий закон,
мені ж невідомий одному.

НАКЛЕП

Не так мені допекло
постійне слідкування КДБ,
як вдарив наклеп недруга-лукавця
в ревниве серце подруги моєї
і рикошетом — у моє.

ПІДСТУПНИЙ

Я знав, що жалять мудрі змії.
А це вже світові кінець,
коли отак підступно діє
поет-невдаха Полтавець.

КОРСУНЬСЬКІ БАТАЛІЇ

Хмельницький тут колись розбив поляків,
і Сталін згодом німців тут громив,
а днями тут моя підбурена дружина,
від ревнощів охоплена безумством,
упала бомбою в літературний гурт,
щоб викрити мою подружню «зраду»...
Хай посміється той,
хто Корсуня не знав!

УМАНЬСЬКІ ОКАЗІЇ

1

Виступаю в Умані. Знайомий
пропонує нанести візит
Суровцевій, цькованій *гебістами*.
Піти не гріх.
А нас вона не сприйме теж за *них*?

2

З Тального заявивсь ще один знайомий
і повідомив: «Чорновіл Славко
прибув з тюрми(!) на похорон рідні.
Село неподалік — чи не заїхатъ?»
Із Ч... я не знайомий. Казна що!

НАЛЯКАНІ

Письменницьким гуртом були в Звенигородці.
Вертаючись, в яру біля криниці
спинилися перекусить.
У мене вирвалось: «Нещасна Україна!..»
Всі злякано поставили чарки.

ПОКАЗУХА

В селі під Жашковом відвідали ми стан,
де ланковим — маяк славетний Парубок*,
а техніка під небом, під дощем
стоїть в багнюці й мокне... Ну й картина!
Як можна величатись у багні?

ХОЛОДНОЯРСЬКІ РЕЛІКВІЇ

1

В Холодному Яру, збираючи гриби,
знайшов я геть іржавий ніж.
Козацький? Гайдамацький?..
Чий би не був, а нагадав мені,
що на землі панують супостати.

---

* Парубок Омелян — політик із керівного кола теперішньої
Компартії України.

Неподалік Мотронівської церкви
в колючих чагарях і бур'янах
ховалось гайдамацьке кладовище.
І ось тепер *Обком* навів порядок:
зрівняв усі могили й розорав.

У ШАРГОРОДІ

Виступаю в Шаргороді на заводі,
де раніш містилась синагога.
У містечку діє ще й костел.
Йду попід домами з рундуками —
наче бачу історичний сон.

ПРО НАШУ ЛІТЕРАТУРУ

Серед нас видатних — одиниці,
відомих — трохи більше,
переважають вічні учні.
Усіх небагато. Та в нас
народний вкорінений дух!

НЕПОСТУПЛИВІСТЬ

Чому мене і досі ще трясуть
за книжку Дзюбину, яку я множив,
адже і автор вже її на волі?..
«Признайся тільки — і біди не буде!»
А друзів продати — це *що*?!

МАЙЖЕ ОДНОКАМЕРНИК

Після сімейного конфлікту
перебиваюся-живу в одній кімнатці
із самотнім літнім чоловіком —
колишнім вчителем, бандерівцем і в'язнем*.
Такий і я — щоправда, не сидів.

---

* *Йдеться про Чернеця Степана, волиняка, після відсидки — мешканця Черкас.*

БОРОТЬБА УПА

Питаю старого повстанця,
що років п'ятнадцять відсидів:
— Чи варто було боротись,
коли уже й німець зламався?
— Народ — не гнила колода,
з якою що хочеш роби!

КОЗАЦЬКА ДУША

Допотопний дідусь із Кумейок
все ходить в козацькій шапці.
Як родич йому я порадив:
— В мороз ви носили б вушанку!
— До скону не вдіну *совецьку!*

ПОРІЗНО

Сьогодні я ночую на дачі,
син після вечірки — у друзів,
дружина — вдома.
Чи може нам приснитись
один щасливий сон?

ПРО СЛАВУ

Хтось голосно несе свої амбіції,
а хтось нечутно — хрест важкої справи.
Кого ми помічаємо із них?

ХТО ПРО ЩО

Моїм однокашникам

Шукають хлопці, пишуть хто про що:
ось Прус — про дівчину із острова Кіото,
Жарков — про херувимів, що хропуть,
Шпак — про війну, якої і не нюхав,
а я — про себе, важко, а пишу.

«ГЕРОЙ» НАШОГО ЧАСУ

Він був таким героєм — ого-го! —
аж поки не потрапив у тюрму.
А там отямився,
покаявся в гріхах —
і на свободі б'є вже по своїх.

ЯК БУТИ?

Соромно писати про Леніна,
соромно писати і про *партію*...
А спробуй книжку видати без них!

У ГЛИБИНІ

І до неволі звикають,
як до нелюбої жінки.
Тільки в душі невсипно
магма гаряча клекоче
і розбухає вулкан.
1979–1984р.р.

***

Не так Романови-царі,
як ті вожді-секретарі,
забувши суд, забувши милість,
над Україною глумились
і все ще топчуться тепер,
як вчив їх Сталін-людоджер.

Не так чума, не так татари
в старі часи косили люд,
як більшовицькі комісари
усе живе стоптали тут,
зробили гноєм для Росії —
нехай вона і жне, і сіє,
на нашій попелі цвіте,
бо ми приречені на те.

Хохляцькі підпанки ледащі
тієї ж правлять: «Ми пропащі!
Тож днем живи: пий і жери
та шкуру з ближнього дери!»

І всі деруть, хто скільки може,
немов те військо зловороже,
жорстоку вигравши війну,
грабує місто в давнину.

А українці, українці
тремтять, як перед вовком вівці.
Якби овець так, мабуть, гризли,
то й ті вже б ворога відтисли.

А ми вже ладні — в перегній,
нема кому іти на бій.
Не так страшні були царі,
як ці вожді-секретарі.
07.12. 1983 р.

* * *

Я стомився жити обережно,
почуттям віддався, мов здурів:
світ бажань розширився безмежно,
тільки я на вічність постарів.
29.08. 1981 р.

* * *

Коли в небі світить сонце,
інших зір не видно в небі.
Так любима нами жінка
всіх затьмарює жінок.

Ти затьмарила, кохана,
всіх жінок мені знайомих,
всіх жінок ще й не знайомих —
аж печаль мене взяла.
1984 р.

НЕВІДПРАВЛЕНИЙ ЛИСТ

Л. М.

Не треба вже ні слави, ні хули,
у спогади відходять юні сили.
Яка печаль! Ми пізно зрозуміли,
що одне одного давно пережили.

Нам жаль було дитину сиротити,
але не жаль своїх нещасних душ.
Як свійським гусям, звиклим до калюж,
було їм важко високо злетіти.

Не треба вже ні слави, ні хули,
всього, всього було у нашім домі.
Розсталися — немов і не жили,
розсталися — неначе й не знайомі.
1986 р.

ЗАДАЧА ІЗ ЧИСЛОМ 4

Ось вже *ЧОТИРИ ТИЖНІ* пручається в обіймах смерті
югославський Президент Йосип Броз Тіто.

Вже *ЧОТИРИ МІСЯЦІ* іранці тримають у залозі 50
американських дипломатів, вимагаючи від США
видачі іранського шахіншаха, який туди недавно втік,
прихопивши великі державні скарби.

ЧОТИРИ ДЕСЯТИЛІТТЯ минає, як на радянській
каторзі загинув мій батько — політичний в'язень.

І вже *ЧЕТВЕРТЕ СТОЛІТТЯ* Москва тримає заложником
український народ, який майже забув, що таке воля.

У задачі питається:

По-перше: скільки ще століть знаходитимуться
у хитрому рабстві *СОРОК МІЛЬЙОНІВ* українців?
По-друге: а який викуп за нашу волю візьме наш хазяїн —
«старший брат»?

По-третє: а хто і для чого захоче нас викупляти?
ПО-ЧЕТВЕРТЕ (і головне): а яку компенсацію повинна Москва виплатити нам за МІЛЬЙОНИ душ наших предків, замордованих у тюрмах і виморених голодом?

P. S.

Коли хтось із читачів дасть правильну відповідь хоча б на одне запитання, тому автор обіцяє віддати свій гонорар, належний за цей вірш, помноживши його на цифру *ЧОТИРИ*, якщо на той час самого автора не посадять

у *ЧОТИРИ* стіни, або не заб'ють у *ЧОТИРИ* дошки.

04.03. 1980 р.

* * *

Якби лиш радощі одні
я мав би — що я мав би?
Безпечні дні, нудні, нудні,
як в зоопарку в мавпи.
Тому й печаль, як сіра міль,
усе снує між датами,
і тільки хміль тамує біль
із думами проклятими.
12.01. 1981 р.

У ЗВЕНИГОРОДЦІ

Відкривали пам'ятник Шевченку
у Звенигородці, на кутку,
і Тарас дивився звисоченька
на комуністичну толоку.

Із Черкас приїхали служаки,
гурт поетів з Києва прибув.
Люд, уже посинілий від мряки,
роєм коло пам'ятника гув.

Що й казати, геній — всім нам родич,
кожний радий ближче підійти.

Словоблудив, як завжди, Коротич,
розпинавсь Павличко, як завжди...

Шум збудив околицю містечка,
більше схожу, правда, на село.
Кружеляла з галасом вервечка
вороння, що гнізда тут звило.

М'яч словесний поганяли хлопці —
і гайда до Києва й Черкас.
Розійшлись усі звенигородці,
залишивсь на белебні Тарас.

Що він стереже тут біля шляху?
Вигляда кого? З яких країв?
Легше йти було на царську плаху,
ніж приймать хвалу від холуїв.
1984 р.

ДВОВІРШІ

Цикл

***

— Чому, рідна земле, ти вбога й німа?
— Учених багато, а чесних нема!

***

З любов'ю, друже, віршів не пиши,
а пишучи, здебільшого гріши!

***

І пилінка в оці заважає,
коли твій зір весь Космос обіймає.

***

Цивілізація висить на волосині
електролампочки, яка горить вночі.

***

Не боготворіть нікого,
навіть Бога!

***

Ми стільки падали і піднімались знову.
Напевно, добру маємо основу!

***

Друг юності мене став стерегтися.
І камінь, бач, боїться обпектися!

***

Став незамінним він, відколи
навчивсь писати протоколи.

***

Хвалячи дядька,
не принизь батька.

***

Гай-гай! Співчуваю колишньому другу:
він так заземлився, що втратив напругу.

***

Я не люблю великих свят,
і круглих лиць, і круглих дат.

ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ

Мільйони нас вклоняються герою...
Коли вже стільки стане нас до бою?!

***

Дитячий лепет я люблю, як диво,
коли він український особливо.

***

Київ і справді місто чудове!
Тільки не чути рідної мови.

Про деяких радянських класиків

Ночами славлять *партію*, а вранці
і двірника бояться, наче бранці.

***

Прожити треба тисячу життів,
щоб вийти в світ високих почуттів.

***

Сіється сніг за вікном —
сіються світлі спогади.

***

Віршовані книги — це всі мої статки,
а більших даремно чекають нащадки.

***

Щось у традиції
є від міліції.

***

Забороняють виноградники й вино.
Заборонили б сонце заодно!

***

Всі несуть, всі несуть, всі несуть.
Все — не суть, все — не суть, все — не суть.

***

Чому у нього вірші кволі?
Бо не кладе в них перцю й солі!

***

Жіноче плече на балконі
біліє, як місяць у небі.

***

Таке цвітіння руж —
не руш мене, не руш!

***

Давно було, а все щемить, щемить...
Ще перед смертю нам зустрітися б на мить!
1980–85 р.р.

ДИСЕРТАЦІЯ ПРО СЛАВУ
або,
ЯК НАПИСАТИ ДИСЕРТАЦІЮ
На зразок поеми

*«Я зробив усе що міг, — хто може,
хай зробить краще».*
П. Овідій

«А слава — заповідь моя».
Т. Шевченко

ВСТУП

Ця праця розрахована на тих,
хто під собою ще не має ґрунту,
не чує свіжих повітів доби,
не знає, чим зайняти голу душу,
а про людську пошану помишляє
і ради слави ладен йти на все.

Отож ми поміркуємо про славу —
стару блудницю, що міняє грим
і видає себе за ніжну юнку,
з'являючись тоді, коли не ждуть,
і одночасно вам дамо пораду,
як треба дисертацію зліпити
(якщо в науку ви обрали шлях),
щоб захистить її було не важко
перед світилами всіляких там наук,
бо це не вівці, а грізніша згряя.
Нехай мій труд рішучості додасть!

Але оскільки слава — річ химерна,
і всіх шляхів до неї не злічити,
то я збираюсь дати читачам
інструкції короткі і реальні,
а не співати думи, як Боян,
що «розтікався мислю по древу».

Звичайно, довелось мені попріти,
гортаючи ночами гори книг,
пересіваючи багатий досвід світу,
звіряючи свої розвихрені думки
із Арістотелем, із Гегелем, із Марксом —
з мислителями геть усіх часів...
І все, до чого в книгах докопався,
я викладу тепер у стислих тезах,
щоб встигнути сказати головне.

1

«Сміливим сприяє доля».
М. Вергілій

«Мета виправдує засоби»*.

В історію попасти можна легко.
По-перше, так, як древній Герострат.
Цей спосіб хоч і сивий, та дієвий,
на фактах перевірений життям.
Одні ідуть на вбивство Президента,
як це в Америці недавно сталося
і сколихнуло весь тривожний світ
(Про Джона Кеннеді ми ведемо розмову,
який, як пишуть, виступав за мир).
На славу там багато претендентів,
а справжнього убивці слід пропав.
(Герої справжні не повзуть у нору,
ховаючи у ній гадючий лик
і живучи весь вік під п'єдесталом).

Ще спосіб є увічнити себе:
спалити можна десь бібліотеку,
тільки таку, де зібрані вагомі
рукописи та інші документи
(і найдоцільніше — державної ваги),
аби не зміг допитливий історик
знайти слідів святої давнини
і будував свої нудні трактати
на здогадках і нинішніх байках.

---

* *Ім'я автора даного вислову з'ясувати не вдалось.*

Таке злощастя в світі вже траплялось,
(і знову пригадаймо Герострата,
який спалив в Ефесі божий храм),
а ось недавно в Києві цей «подвиг»
здійснив самозакоханий палій:
спалив бібліотечні цінні фонди
при наших славних університеті
(Я бачив обгорілі вікна й стіни
нещасної моєї альма-матер:
якраз тоді заочником-студентом
я вчився у її червоних стінах —
позаторік було, а все в очах
стоїть сумна пожарища картина).
Хоч палія, здається, і знайшли,
та «славний подвиг» тихо приховали
у таємничих нетрях КДБ.
А нащо так приховувати злочин?
Не в'яжеться це з досвідом віків!

Тому я зауважу читачам:
ці способи обидва мають вади:
по-перше, ризик очевидний для життя
(а власну шкуру берегти потрібно!),
по-друге, злодія ославлять божевільним
і до *психушки* тихо запроторять,
щоб приховати головні мотиви
подібного пацючого героїства.
Отож до них вдаватись не спішіть!

2

*«Писатель пописывает,
читатель почитывает».*
А. Чехов

«Scripta manent»*

Тому-то зараз ми доповімо
про спосіб і безпечний, і доступний,
один із тих, що масовий в житті.

---

* *«Написане залишається» (латинське прислів'я).*

— Пишіть, товариші, пишiть! — моя порада. —
І не вагайтесь! Весело орить
свій скромний лан звичайним олівцем,
або чорнилом, тільки — зась! — не всяким:
від чорного вас, Боже, борони!
Писати чорним — справа неприємна,
і я за успіх ваш не поручусь,
бо дехто з *«очернителей отчизны»*
освоює вже нари в таборах.

Пишіть рожевим: він милує очі,
як личко зашарілої дівчини,
ще можна взяти колір буряковий:
і естетично, і зв'язок з селом,
але найкращий колір пурпуровий,
як на кремлівських зорях у Москві —
одразу видно, хто ви є насправді:
цей колір буде вам за партквиток —
теж пурпуровий. Що іще додати?
Перепустка у вас, вважайте, є!

Про ЩО писати — це не так важливо
(про це ми поговоримо пізніше),
а ЯК писати — значно важливіше,
як і чорнило вмiло підібрати.
Писати, знайте, завжди треба рівно,
без нахилу, бо нахил зразу видно.
Якщо ж рука у вас не дуже вправна,
то літери схилити краще вліво,
бо хто лівачить, той не пропаде.

Пишіть упевнено, щоб кожний бачив ясно:
городить тин із літер не профан.
Пишіть правдиво, тільки знову ж — в міру,
бо правда коле в очі будь-кому,
і не мудруйте — мудрості не люблять,
велика річ — блаженна простота.
Не зміст важливий, а рясні цитати
із Маркса, Леніна й вождів КПРС.
І навіть пишучи якусь статтю про гній,
який селяни на поля вивозять,
угноюйте цитатами свій текст.
Якраз тут сталінські вам вислови підійдуть

про те, як слід удобрювати світ,
наприклад, трупами голодних українців.
(О, скільки їх зітліло у землі,
у них одібраній у моровій той час!)
Отож нанизуйте цитати, як на шампур
шашличне м'ясо і кружки цибулі,
та пощільніше! В цьому весь секрет.

Хто схоче заперечити ідеї
і геніальні, і єдино вірні?
Хай тільки спробує! Колеги враз
йому пришиють *ревізіонізм*.
А ви — святий! Як в Бога за плечима,
за тими мудрими цитатами, строчить
всілякі нісенітниці свої —
дурний не розбере, а мудрагель промовчить.
Така в нас філософія, така!

Насамкінець, про ЩО ж таки писати
повинен обережний дисертант?
Описуйте завжди середняка,
чи то людину, чи якийсь природне
або суспільне явище, чи щось...
Важливо тільки, щоб не зрадив нюх
і ніс чутливий був, неначе флюгер.
За цих умов — ваш успіх безсумнівний,
і ви таки прославіте себе,
бо (головне!!) папір стліває довго —
хай у шухляді він, чи на горищі.
А ще коли його обійдуть миші —
то знатимуть нащадки, що *писав*
такий-то автор (ВИ!) в таку-то пору.
Про ЩО писав — це другорядна річ,
як нами уже мовлено раніш.
І чим пізніш нащадки відшукають
писання ваше — тим цінніше буде,
як знайдені в могилах черепки.

«Ещё одно последнее сказанье...»
О.Пушкін

«Лушайте ту скалу!..»
І. Франко

Ми висвітлили б тому однобоко,
і гнівався б сучасний реалізм,
якби ми приховали інший спосіб —
найважчий спосіб, як збороти час.
«Все сумніву піддай!» — він пропонує.
Ідіть тернистим шляхом до висот,
людського духу, і пізнань, і слави!
Хай світить вам один авторитет —
це — правда гола і несоромлива
(Про «голу істину» нам говорив Гораций).

Не сумнівайтесь: будуть стусани,
стрілятимуть, можливо, вам у спину
(я знаю, як ці постріли звучать
у надвечірній тиші у Черкасах,
аби мене зухвальця залякати,
а, може, *хтось* не раз робив промашку),
подачками збиватимуть з путі
лукаві езуїти й держиморди
(один із них казав на допиті мені:
«Расскажите только — мы не кровожадны!»).

Ловлю себе на думці: як учитель,
чи маю право я навчати вас,
моїх ще незнайомих читачів,
іти в наш час дорогою такою,
усіяною пастками й ровами,
в кінці якої слава — як міраж?
Скажу вам чесно, друзі: я не знаю.
Та шлях цей найкоротший за усі
до щирого народного «спасибі».
А слава вже додатком прилетить,
захочете — з доставкою додому,
як несподіваний кругленький гонорар.

P. S.

ДОДАТОК ДО ДИСЕРТАЦІЇ

*(Висновок Вченої ради
Черкаського педінституту)*

*«Наше дело правое — мы победили».
Й. Сталін*

Певний успіх мала б, певно,
дисертація така.
Тільки автор — ех! — даремно
не притримав язика.
Вийшло аж парадоксально:
інших він застерігав
бути сірим оптимально,
не писати ліберально,
не лукавити брутально —
сам же вад таких зазнав.
Може, пише він і вміло,
тільки думає не зріло.
Отже, присуд Марсюку:
дисертацію таку
захистить він ще не скоро —
хай полежить років сорок,
хай він змінить те і се
і тоді вже знов несе,
і коли застане нас,
ми розглянемо ще раз.
Хай живе радянський час!
16.09. 1967 р.

P.P.S.

*«Облиш надію, хто сюди заходить».
А.Данте*

*«Кожному своє».
М.Ціцерон*

За роки поневірянь,
переховувань-ховань
не пропав мій скромний труд —

знов я йду в педінститут
у Черкаський, де колись
асистентиком трудивсь.
Вже минуло сорок років,
як робив я перші кроки
в науковому житті
і попробував куті
на тодішній Вченій раді.
Знов іду до ретроградів —
може, все змінилось тут,
ленінізмові ж капут!

Обійшов я інститут,
щоб старих зібрати вчених,
із марксизмом заручених,
всі катедри обійшов,
а знайомих не знайшов,
бо Солдатов, Кузнєцов*
вже пішли до *праотцов*,
з ними й Ізя Барандес
свій *істмат*** читає десь,
Йося Глускін також там
прислуговує чортам,
в пеклі вчить їх комунізму,
заодно і сіонізму,
і Тканко — герой війни
не уникнув теж труни,
і пішов за ним Вареник,
обережний як святенник;
десь поїхав і пропав
Яковенко В'ячеслав
(він колись мене підтримав
і ні разу не нагримав).
Я зустрів лиш Вахнія,
що *не вчений*, як і я,
і весь вік без дисертації
зазнавав дискримінації.

---

* *Всі вказані тут особи були кандидатами чи докторами історико-філософських наук і викладали марксистсько-ленінську теорію в педінституті.*

** *Істмат (скорочення) — історичний матеріалізм.*

Отакої! Я ж на суд
їм приніс свій давній труд,
ждав я суду сорок років
і дотримав чесно строків.
Що робить? Хоч сядь та й плач —
поглузує хай читач:
закортіло, бач, поету
кандидатських еполетів,
в наукову лізе знать,
ніби чийсь він кум, чи зять.
А у нас вже академіків
нині стільки, як вареників
у макітрі, у сметані,
чи бичків десь на лимані,
і поет там не один
гордо носить вчений чин.

Тож читач мій має сенс,
загубивши інтерес
до порожньої науки,
що ламала душі й руки.
І, можливо, що й моє
він писання осміє,
бо без страху і без премій
судить краще академій,
і чудовий має зір,
як майстерний ювелір.
Хай смакуючи кефір,
він прогляне даний твір,
що у схроні, як на нарах,
відбував тюремну кару
і за себе й за творця —
запізнілого жнеця.

Я ж лаврового вінця
ні *тоді* не мав, ні зараз,
бо чужий для мене галас,
бо життя заради слави —
не життя, а вид забави,
і мене на схилі літ
вже не тягне цей магніт.
21.03. 2010 р.

ВЕЧІРНЄ ВОГНИЩЕ

ДЕВІЗ

Ми усі — із одної глини,
а в житті кому як повезе...
Я нікому нічого не винен,
і прощаю усім і все.

Від життя я мав радість і кпини,
від нещастя і німб не спасе.
Я нікому нічого не винен,
і прощаю усім і все.

Що є краще за мир у родині?
Що є гірше, як сварка трясе?
Я нікому нічого не винен,
і прощаю усім і все.

Я трудився в ім'я України,
і сумління мене не гризе.
Їй одній я, можливо, щось винен,
і вона лиш простить мені все.
07.06. 2008 р.

РОЗДУМ ПРИ МІСЯЦІ

Невже це молодість моя
щербатим місяцем сія?
Немов окраєць паляниці
біліє в мене на полиці.
Я і раніше не тужив,
що не на повну губу жив,
і нині тяжко не караюсь,
що вік мій тоне, як окраєць.

Світи, мій місяцю, світи
перед приходом темноти!

Життя мого дві половини —
неначе мапа України,
навпіл поділена Дніпром:
одна нахмурилась Донбасом,
а друга світиться Тарасом,
і я між ними, як пором,
туди-сюди сную Дніпром.

А від життя — вже тільки скибка
і хисту блиск, як солі дрібка.
Та й це покину — прийде час,
як кинув я колись Донбас,
коли мій місяць був уповні
і чув пісні мої любовні
і юні задуми нескромні...

Світи, крайчику, світи
перед потопом темноти!
03.06. 2009 р.

ЛІТНЯ ПОВІНЬ

Володимиру Івасюку

Чернівці дощів червневих
наточили повну душу,
мокне галич на деревах,
задивившись у калюжу.

Я ішов до тебе, друже,
повз міські високі мури,
чув, як скрипка тонко тужить,
чув, як Прут шумить похмуро.

Він розливсь аж до вокзалу,
всі стежки залити хоче,
де з тобою ми блукали
у травневі світлі ночі,
де гуцулки юним хором
нам співали аж до днини
про далекі сині гори,
про високі полонини.

Я ішов від тебе, друже,
і дививсь на зорі в небі,
в кожній вуличній калюжі
плавав місяць — білий лебідь.

Ні дощами, ні літами
ще душа моя не скута:
над літами, над світами
розцвіла червона рута.
12.07. 1971 р., Чернівці

* * *

Пригасає спогадів багаття,
без поживи іскрам не цвісти.
Молода гуцулка з Закарпаття
згадується цвітом чистоти.

Так білють ніжні хризантеми
серед вересневої сльоти.
Взяти гору — не було проблеми.
Тільки як не впасти з висоти?

Можна надломити ніжну гілку,
хай в чуттевім полум'ї згорить!
Та не просто взяти чисту жінку,
наче плід з найвищих верховіть.

«Почуття не визнає законів» —
нас навчили Єва і Адам.
«Почуття — це радість від погоні» —
ще я самовпевнено додаю.

Не спішити — в нас була умова,
хоч були вечірки, і вино.
Не дійшло до щирої розмови —
не дійшло й до драми, як в кіно.

Мудрістю освячена натура
відчуває відстані і грань.
Можна поєднати лань і тура —
тур не буде туром, ланню — лань.

Може, річ не в тім. Палке багаття
не складеш із душ — тоненьких свіч.
Молода гуцулка з Закарпаття
білим цвітом відпливла у ніч.
1977 — 1980 р.

***

Замовкнув я. Заціпило мені.
Слова застряли в горлі, наче кістка.
Втомився я коритися брехні,
набридла ця радянська активістка.

Вслухаюся до інших голосів,
до гомону Прибалтики й Кавказу,
до стогону чорнобильських лісів,
до ремства без'язикового Донбасу.

Такий, мабуть, поетовий талан:
у ніч глуху виходити на чати,
коли ж гуде розбурханий майдан —
вслухатися, вдивлятися і мовчати.
25.11. 1989 р.

ПЕРЕД ЦЕРКВОЮ У ЛЬВОВІ

День похмурий і місто похмуре,
тільки ти — як зоря світова.
Здрастуй, церкво Святого Юра —
прикарпатських небес булава!

Я заходив до храмів вельможних,
щоб напитися там красоти,
а схиляюся вперше побожно
я до вас, українські хрести.

Скільки спалено вас на кострищах!
Скільки втоптано в землю тепер!
Царство душ українських поницив
ще небачений змій-людожер.

Та живе в мені віра велика,
і не вмерла надія в народ.
Біла хмара, як образ Владики,
осіняє хрестом із висот.
07.01. 1990 р.

* * *

Т. К.

І зір ясний, і все в тобі ясне,
і ясність пробивається у слові.
На жаль, на жаль, зурочено мене
цуратись насолоди без любові.

З тобою я печаль забути зміг,
в моїй біді ти — рятувальне коло,
та не спитаю я тебе ніколи,
хто припадав іще тобі до ніг.

Та й нащо знати-відати про все,
чуже життя смоктати, як цигарку?
І серед тих, хто культивує секс,
шукав я нерозбещену весталку.

Я розгадав лице твоє ясне
і недововки в погляді і в слові...
Нехай ти — мед. Зурочено мене
цуратись насолоди без любові.
1984 р.

ЧЕРКАСЬКІ МОГИЛИ

*«На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил».*
Василь Симоненко

1. ДЕМОНТАЖ ПАМ'ЯТНИКА

Ленін в Черкасах упав,
ідол діждався мотузки.
Сонце вже він заступав —
впав — і розбився на друзки.

Знявся над майданом зойк
з гурту старих комуністів.
Скінчився *комуно-зой*
в давньокозацькому місті!

Я зарікався колись:
доти сюди не вертати,
доки гаркавий метис
буде тут страх наганяти.

Кликнув знайомий маршрут
знов на черкаські схили.
Друзів поменшало тут,
виросли тільки могили...

Скільки імен і надій
вже спочивають у полі!
Сплять тут Василь і Андрій,
спокій знайшов Анатолій...

Серед безладдя і чвар
легше зітхнуть домовини:
ще один ідол-тягар
спав із грудей України.

2. НА КЛАДОВИЩІ

Знову Черкаси. Це тут
знав я любов і наругу,
тут я пройшов інститут
справді козацького духу.

Де ви, низенькі доми?
Мир вам, новітні і вищі!
Тільки старіємо ми,
тільки росте кладовище...

Скільки ж купити троянд?
Сумно могилам без квітів.
Чи не занадто і я,
друзі, зажився на світі?

Цей ось ще юним згорів,
той лиш дихнув після тюрем,
той кастрував свій спів
і без ножа цензури...

Сам я не знаю, де
буду похований з часом.
Байдуже наче. Проте
думами я у Черкасах.

Там, де мій тезко Василь
з ґрунту пробився гранітом,
де недалеко відсіль
звівся Тарас над світом.
04.12. 2008р.

***

Ну й запальний, і норовистий
зростає син мій, чорноокий хлопчик!
Буває серджусь, а частіш дивуюсь:
та це ж я сам, удруге народившись,
із себе скинувши стару дорослу шкіру,
вистрибую у світі, як лоша!
27.03. 1995 р.

ДІАЛОГ ДИТИНСТВА

— Оуде, веди мене, веди
по донецькій степовій дорозі!
— А куди тобі, хлоп'я, куди?
Хочеш теж попастися у просі?

— Ти не дуже, одуде, крути
головою з пір'ям індіанця!
Я схватись хочу від нужди,
і не смійся з мене голодранця!

— Не сміюсь я, хлопче, а гуду,
проведу тебе у світ широкий.
— Оуде, а що я там знайду?
— Ту ж нужду, мій друже ясноокий!
28.12. 2000 р.

ПІСЛЯ СТРУСУ

Чудеса у такому вияві,
наче казку, сприймає душа:
у райкомі компартії в Києві
розмістилось посольство США.

Світ навпіл, як горіх не тріснув,
лиш пройшовся Росією струс,
нам же рак несподівано свиснув,
стали модними Долар і Стус.

Що із того, побачимо, вийде,
бо довкола руїн та руїн...
Зело дивний ти, білий світе!
Дав би сил ще піднятись з колін!
1995 р.

* * *

Я тепер ще не хочу вмирати,
бо кругом краєвиди сумні.
Хоч відкрились тісні каземати,
та у душах тюрма на тюрмі.

Як побачу я інші картини:
вільні села, міста і гаї,
отоді я піду з України
в незбагненно далекі краї.

В потойбічному тому триванні
що не спинить ні ворог, ні друг,
українські роздолля кохані
споглядатиме вільний мій дух.
1992 р.

СОБІ ДО ЮВІЛЕЮ

Сімдесят — це літа немалі,
а мене все повчають, як жити.
Коли б жив я не *так* на землі,
був би в неї давно вже заритий.

І в святенниках я не ходив —
німб не носять в невірничих злиднях.
Що не дуже усім я годив —
вибачайте, і друзі, і рідні!

Вороги? Чи вони були?
Розтавали, як дим цигарки.
Але гірше чужої хули —
хворі ревнощі, звісно, і сварки.

Подарунків не треба мені,
все, здобуте трудами, я маю.
Краще дайте останні дні
в мирній тиші пройти до краю!
21.08. 2009 р.

***

Скількох спокус не зміг я побороти?!
Яких я не попробував гіркот?!
Так, уйму сил віддав я на марноти,
хоч смак життя — якраз із цих марнот.

Час спрощує земні мої потреби,
все відбирає — радощі й жалі,
не відбере лиш надо мною неба,
а підо мною — рідної землі.
2009 р.

В ОДЕСІ

Я знову навідав Одесу,
стару не забувши адресу:
стріт* Ільфа й Петрова, а дім
тринадцять — число для чортів!
Проте я тут жив не з чортами,
хоча і не зовсім з братами —
татарин, єврей і русак
про мене казали: «Дивак!
З Одесою начебто дружить,
а більше за Києвом тужить».

Я знову приїхав сюди
подихати біля води,
щоб трохи набратися сили —
так бронхи мої попросили.
І знову єврей і русак
про мене сказали: «Дивак!
Лиш тільки на голову хворі
купаються зараз у морі —
в одеських шикарних помиях.
«Прощай, свободная стихия!»**

Та хто б мені що не казав,
а я тут і жив, і писав.
І знову зірвався із цепу
до моря, до вітру, до степу!
Я берегом йду золотим,
де був в шістдесят молодим,
де книгу писав у натхненні
і ночі любив південні.

Я знов оживу, як колись.
Одесо, це ж я — придивись!
10.10. 2009 р.

---

* *Стріт* (англійське) — вулиця.

** Рядок із вірша О. Пушкіна.

НАД МОРЕМ

Як знову не побачу — хай присниться
оте одеське видиво моє:
над морем золотиться лан пшениці
і виграє, як море, виграє.

Серед колосся губиться стежина,
і крик чайний з моря доліта,
маленький син зі мною і дружина,
і понад нами днина золота.

Блакитний день. Минущий. Незабутній.
Два моря грають — синє й золоте...
Душа ще не тривожиться майбутнім,
блакитно над пшеницею цвіте.

Я записав лише одну сторінку
із молодих, іще з безхмарних днів.
Бог милував дитя моє і жінку,
і біля них я маком теж яснів.

І байдуже, що день цей майже сниться
через печальні дні, через літа...
Високе небо, море і пшениця.
О, молодість безжурно-золота!
23.07. 2011 р.

КОКТЕБЕЛЬ

Я очманів у Коктебелі
від тісноти і децибелів.
Тепер це вже не мій курорт,
де все змішав до купи чорт:
базар, вокзал, аеропорт.

Йдеш біля моря — як на ринку,
йдеш біля моря — наче в шинку,
де крутять сто одну платівку
по всіх кутках без відпочинку,
і в небі сонячну платівку
хтось крутить, як гарячий душ...

І тільки моря синій плюш
ще повіває прохолоду.
Заходь, заходь у ніжну воду —
і вмить забудеш про базар,
про москаленків, про татар!
І погляд твій єдиним змахом
злетить, як птах, над Кара-Дагом,
де із вершин спадає тінь,
неначе сіть, в морську глибінь,
де скеля з профілем Волошина
гукає в далеч заворожену,
у той колишній Коктебель,
де прямо з пристані форель,
чи то кефаль, колись ловив ти.

Згадаєш тишею сповитий
Будинок творчості, і квіти,
і друзів лагідні привіти,
і поцілунки, як вино...
Давно усе було, давно
чи то вві сні, чи то в кіно,
чи то в раю давно, давно.
11.10. 2008 р.

КРИМСЬКІ ЕТЮДИ

Цикл 1

***

Я в молодості так чудово плавав,
що Чорне море міг перепливти
від Криму до Туреччини, наприклад.
Але скажіть,
що я робив би там?!

***

Колись давно
серед курортних юрбищ
Крим мені здався безлюдним:
серед того Вавилону
я не побачив татар.

***

В юнацькі роки біля моря
так мені дуже хотілось
влитись у зграю дельфінів!
Важко жилось
серед людей на землі.

***

У Феодосії (Кафі)
не п'ється в кафе мені кава
і віна мені не смакують:
тут на базарах колись
кров українську пили.

***

Ночами так смутно
падають зорі над Кримом,
як сльози дівчат-полонянок...
Невже вони й досі
горюють на небесах?

***

В рабстві тут була і Настя — бранка,
згодом жінка грізного султана,
знана цілим світом Роксолана,
що у райських розкошах купалась,
а в душі любила рідний край.

***

Що це за час настав!?
Жінки із України
летять за море
на вогні борделів,
немов метелики нічні.

***

Порівняти місяць з ятаганом
нині, знаю, буде старомодно.
Як тоді назвати гостре лезо,
підняте вночі
над Чорним морем?!

***

Через Крим усю ніч
пролітали із криком гуси,
наче скрипучі вози
із чумацькою сіллю
на Україну ішли.

Кримський канал

До самого серця степу
дніпровська вода біжить...
Ні, не просто вода,
це кров голуба струменить,
землі української кров!
05.11. 2008 р.

Цикл 2

***

Як на світ з Ай-Петрі глянеш —
хвилям простору у морі,
людям вільно на землі.

***

Хмара вечірня підмокла в кагорі,
небо і море злились без межі,
повна гармонія в небі і в морі —
ось тільки хмара горить у кагорі,
ось тільки шторм у душі.

***

Галька, шліфована галька
все шурхотить під ногами...
Ось що із гордої скелі
роблять буденні хвилі,
бачиш, поете!?

***

Хто це, хто стругає море?
Гляньте, гляньте, скільки стружок
кучерявиться-біліє!

***

Сонце, чи тобі не жалко
так людей пекти на пляжі?
Аж прибий шкварчить, як сало.

***

Ховаюся від сонця під сосною.
Стара, покручена — і я не молодий.
Подумалось:
а хто з нас старший віком —
не віком, а мільйонами віків!?

Чортів палець

З пасма горбистих гір
скеля самотня стримить,
наче обвуглений палець.
Може, з пекельної магми
чорт подає нам знак?

В Алушті

Берегом йду під горою,
де із вулкана в море
лава текла колись.
Може, *колись* — це вчора?
Як же це я не побачив?!

Севастополь

Місто слави і безслав'я.
Звідси нитка православ'я
в Київ потяглась.
В бухті треться флот російський
рядом з флотом українським —
щука і карась...

Південний берег

Славні курортні місця.
Весело. Сито. Бездумно.
Нібито рай на землі.
Значить, є десь і пекло —
сльози, нестатки і піт?

***

Ми вийшли на балкон,
щоб з'їсти кавуна.
Хай місяць-молодик
замість ножа нам буде!

***

Уночі — обійми жінки,
а удень — обійми моря.
Ніжні руки, теплі хвилі —
дні чи ночі більше милі?

***

Повз кущі шипшини
сходжу на гору
до могили Волошина.
Невже отак завжди
до слави важко йти?
03.04. 2010 р.

ЖИВА ВОДА

*Данилу Кононенку — редактору кримської
газети «Джерельце» з нагоди її десятиріччя*

В Криму, в степу, неначе серце,
томилось-билося джерельце
під чорним каменем весь вік.
Але знайшовся чоловік,
з-під валуна звільнив потік —
і він побіг, побіг в долину,
побіг, не знаючи зупину.
Хоч сонце сушить і пече,
а потічок тече, тече
і веселить усю долину
і кущик терну, і калину...

Отак всю нашу Україну
твій звеселяє, друже, труд,
змиває з душ іржавий бруд.
І над потоком наші діти

і татарчата, наче квіти,
в один зійшлися хоровод,
в один гуртуються народ.

Хвала труду! Хвала людині,
яка в сухій, сухій пустині
все ж докопалась до води!
А є вода — то є плоди.
І ворогів аж душить лють:
у нас живі джерела б'ють!
01.10. 2008 р.

***

В небі березня, в хмарах березня
синь виблискує пір'ям селезня.
А з-під сірого льоду Дніпро
теж показує синє перо.
23.09. 1999 р.

***

Мільярдами свіч сяє зоряна ніч,
а на землі так темно.
В твоїх очах лиш двійко свіч —
мені від них аж тепло.
23. 09. 1999 р.

ЗОЛОТИЙ ПОТОП

Теплим золотом сонце кругом розлилося,
в золотому потопі гаї вдалині,
і ріка, і дуби, і пшеничне колосся
в золотому потопі стоять, як на дні.

Я зеленим листком сяйво в себе вбираю,
в золотому полоні не йду, а пливу.
Це чи світ золотий, чи картина із раю?
Чи наснилось колись? Чи тепер наяву?

Хто наслав цю красу, поділившись зі мною?
Хто затулить її чорним кременем колись?
Навтішайтесь, очі, красою земною,
де із сонцем степи в поцілунку злились!
07.12. 2009 р.

СТРИЖІ

1

Потепліло. І знову стрижі
демонструють круті віражі
над соборами, наче орбіти.
Це вже літо, у Києві літо...

Вже аж плавиться золото бань,
і милішають очі у пань,
і блакитніші хвилі Дніпрові,
і манливіші тіні в діброві,
і сум'яття таке у душі –
хоч небесні роби виражі,
як стрижі,
як стрижі,
як стрижі.
21.06. 2008 р.

2

Вже стрижі не носяться вгорі.
Значить, прощай, прекрасне літо!
Роздуми осінні на порі,
і півсонця у душі закрито.

Що таке, здавалося б, стрижі?!
Чорні антиблискавки по суті...
Прощайте, літні міражі!
Час коритись холоду й простуді.

Рано відлітаєте, стрижі:
може, це моє останнє літо.
Як же не туманитись душі?
Тільки бризки сонця в ній розлито.
18.08. 2009 р.

***

Вже забувається всіма
зелена літня лихоманка,
і повертається зима,
немов обридлива коханка.

Була весна. Любов була
і теплі сутінки бузкові.
Та не лишилося тепла
ні у зиниці, ні у слові.
07.10. 2003 р.

ГРАЛЬНИЙ ЕТЮД

Зроблю легенький реверанс
перед гравцями в преферанс.
У центрі Києва, у парку,
перехиливши з ними чарку,
я проголошував не раз
то гордий *віст*, то скромний *пас*.

У холодку під яворами,
що нависають над столами,
щодня збираються діди,
рідніші часом, як брати,
а то й сварливі, як коти,
бо тут чиновні стерті грані
і лиш майстерність у пошані.
Хай десь ти ходиш в орденах,
а тут будь скромний, як монах.
Ну, я монаха вжив для рими
і не роблю гравців святими,
бо ще піднімете на сміх,
адже азарт — це смертний гріх,
але, здається, не для всіх.

Шахісти і гравці у кості —
у парку теж постійні гості,
але то значно нижчий клас,
найвища ліга — преферанс.

На ці картярські асамблеї
охоче сходяться євреї,
такий збирається кагал,
неначе тут у них аврал.
І навіть їдуть з еміграції
представники цієї нації
і ціле літо труться тут,
бо літо в Києві *зер гут**,
ще й у Шевченківському парку,
де навіть в полудень не жарко.
А в Тель-Авіві зараз — ой!
В Берліні клімат теж не той,
і не такий привітний гой.

Туристи ці — гравці хороші,
та більше спорту люблять гроші,
всю душу витрясуть за гріш.
Тому-то граю я частіш
в одному колі не з Єфімом,
а із татариним Алімом.
Хоч грає він не без химер,
але надійніший партнер,
дарма що родом із Казані,
а нашу мову добре знає
і вчить внучат своїх... Ось так!
Татарин з Волги — а козак!
Ще став би ним його земляк —
гравець з мільярдами Ахметов,
який тримає під штиблетом
пів-України, а Донбас
перетворив на метастаз —
свою столицю водночас.
Та з ним я тільки гаю час,
скажу йому сердитий «пас!»
і до своїх вернусь партнерів,
уже сивеньких кавалерів:
один — спортивний журналіст,
другий — заслужений артист
з театру Лесі Українки.
(Чому ім'ям святої жінки
російський названо театр?
На глум, звичайно, і на жарт).

---

* *Зер гут* (з німецької) — дуже добре.

Але повернемоь до карт — азарт і в Африці — азарт!

А карти що? Коли як ляжуть:
сьогодні дулю вам покажуть,
а завтра виграш піднесуть.
Умій чекати — в цьому суть
не тільки гри, а й справ суттєвих,
і хто жде успіхів миттєвих,
той зазнає найбільших втрат.
Ось і наука вам від карт!

А ще картярським заповітом
є той, що добре знаний світом:
програвши грошики, не плач,
а гарно вигравши, не скач
і не хизуйся, як багач,
а попрямуй до гастроному,
візьми, що треба, і по тому
партнерів знічених поклич,
розпий із ними могорич!

Радій, що втік на день із дому,
немов літак з аеродрому,
радій, утікши від сватів,
від дочок, внуків і зятів,
і від політиків-хортів,
які із кожного екрана
на нас полюють спозарана.

Радій, що зараз літній час,
що недалечко сам Тарас
крізь крону дивиться на нас
і, може, теж зіграв би в карти,
але не можна — він на варті,
хоч ми трудів його не варті.
А що з нас візьмеш? Ми діди...

Однак мені вже треба йти,
хоч і старий — а ждуть труди.
До завтра, хлопці чи панове —
моєї старості братове!
Піду, зробивши реверанс,
писати вірш про преферанс.
21.09. 2008 р.

***

Люблю я квітучі вишні,
жінок і дітей люблю.
Чому ж найчастіше ближні
нам завдають жалю?

Чужинець, як вітер у полі,
наскочить, нашкодить — і геть!
Найгірше у ближньому колі
попасти у злу круговерть.

Люблю я доспілі вишні,
коли найсолодший смак.
Дозріють колись і ближні,
якщо я діждусь, дивак.
10.10. 2009 р.

УСАМІТНЕННЯ

Сиджу, буває, аж до смерку
в саду Михайлівської церкви,
або точніш, в монастирі,
що сяє золотом вгорі.
І наплива на мене спокій,
неначе бачу сон глибокий.

А час від часу дзвони б'ють,
і чорноризці все снують,
немов акваріумні риби,
і золотіють бані й шиби
вечірнім сонячним теплом,
і небеса темнішим склом
вкривають високо обитель.

Ні, тут я — гість, іще не житель,
хоч вже подумував не раз
відбути свій остатній час,
вдягнувши теж печальну рясу,
із себе скинувши одразу
увесь тягар минулих літ
і схоронивши в серці світ.

Смеркає. Тільки довгий слід
за літаком вгорі сріблиться,
і засвітилася капація
нічного сторожа. Хрести
мені кивнули: треба йти!
Ще сьогодні треба йти...
08.07. 2008 р.

***

Священик в ризах золотистих
після молебня в церкві
мобільним телефоном говорив:
«Так, Ваша Святість, слухаю й корюся!»
Це, може, він із Богом розмовляв?
09.06. 2010 р.

***

Церков у Києві вже «сорок сороків».
Та не поменшало у ньому ворогів.
2010 р.

***

Попи звеличують страждання на хресті,
але чому самі такі товсті?!
09.06. 2011 р.

ХАЛАТ

Я спершу був безмежно рад:
який небачений халат
мені принісла із базару
моя хазяйка! Так Тамару —
дружину подумки я зву,
бо так воно і наяву.

Все рідше я виходжу з дому
і не потрібний став нікому.
Із Криму тільки добрий друг
мене лікує від недуг
і добрим словом, а частіше
мої друкує скромні вірші
в своїй газеті — шле і шле —
і на душі стає незле.

А тут халат! Турецький, пишний,
я аж тону у ньому, грішний,
бо довгий — мало не до п'ят,
товстий і теплий, як бушлат,
такий каштановий на колір,
і золотистий гарний комір.
І хто йому не був би рад!?

В такому доброму халаті
аж веселіше стало в хаті.
Чи не купити ще й чалму?
Але навіщо і кому?
Вона б згодилась для гарему.
Та обійду я дану тему:
коли тобі за сімдесят —
одній дружині дати б лад!
Купила, бач, який халат!
У ньому йди хоч на парад,
чи на прийом до Президента —
але не пустять, як агента
інтелігентської орди,
що просить хліба за труди.
Отож, чого туди іти?
Вітають там лиш олігархів —
некоронованих монархів.
Ну, а мене і мій халат
пошлють кудись на маскарад.

І сумно, сумно стало в хаті,
як у хлорованій палаті,
де в лікарняному халаті
не раз лежав я ледь живий.
І ось тепер вдягнув новий!
Ходжу у нім, як кошовий

між козаками у жупані,
ходжу пишаюсь перед пані.
Ні, не халат, а дивина —
не поскупилася жона!
А як подумати: навіщо?
Можливо, сталось не абищо:
або я справді значу щось,
або вже я — рогатий лось.
Тепер не довга всяка радість,
бо вже, як лис, підкралась старість,
і хоч у мушлю одягла,
а в серці меншає тепла.

Ось і в чудовому халаті
всю зиму висиджу у хаті,
поріг узявши за межу.
Ну, й хай! Щось, може, напишу.
Тепліше вкутуючи плечі,
згадаю роки молодечі
і дорогі для мене речі,
і, може, цей осінній вечір,
і навіть мій новий халат,
якому я сьогодні рад.
27.10. 2008 р.

ТРАВНЕВИЙ ДОЩ

А дощ шурхоче в листі молодому,
а грім гуде над шелестом садів...
Серед весни і молодого грому
на всі сто весен я помолодів.

Хай не на сто, а точно — на півсотні,
неначе повернувся до юних літ
і наче став поетом лиш сьогодні,
охоплюючи оком цілий світ.

Із завмиранням слухаю зозулю,
що пророкує віку без жалю.
Я за своїм минулим не сумую,
бо там я вже нікого не люблю.

Там пережив я не одну оману,
і не одна ще, може, жде мене...
Як сонце пробивається з туману,
так і печаль усяка промине.

Хоч радощі мої тепер не часті,
світ за очі за ними не піду.
Хіба десь є у світі більше щастя,
як слухать дощ в травневому саду?
25.05.2010 р.

ЛИПА ЦВІТЕ

На відомий мотив

Ви чули вже, «як липа шелестить».
— А як цвіте і пахне? — я питаю.
Від коренів до самих верховіть
пахтить нектар, неначе серед раю.

Ні шелесту, ні руху, тільки дух
п'янкий і заморочливий до згуби.
Вся липа мліє, наче від потуг,
листочок кожний — як солодкі губи.

Це під вікном. А в ліжку у кімнаті
духмяна жінка ніжитьсь вві сні
і липою ввижається мені,
і плаває у райським ароматі.
09.06. 2010 р.

СИРЕЦЬ

Тікає в яр тоненька річка,
закута в Києві в бетон.
Горить берези жовта свічка,
гуде літак, як камертон.

І час від часу електричка
із шумом ломиться крізь гай.

Біжить Сирець — міська калічка,
біжить — і, Боже, помагай!

І сам я вже не буйна річка,
а втихомирений потік.
Вечірня зірка, мов з каплички,
мене гукає віддалік.

21.10. 2000 р.

ЗИМОВА ЧИТАЛЬНЯ

Підступ до поеми

Розжену я кров ледачу
і змотаюся на дачу,
бо настали холоди,
завірюхи так і жди —
а тоді вже треба лижі,
щоб добратися до хижі.
Кусень хліба, сала шмат —
і вперед — *але парог*!*

Хоч робоча електричка —
вже тісна, як рукавичка,
все ж я втиснусь, наче клин,
у бетонну браму спин
серед лисин і сивин,
серед возиків, торбин,
серед жартів і новин.
Хай мені тут за годину
натовчуть боки і спину
і придавлять аж-аж-аж! —
хоч шепчи вже «отченаш»,
а як вийду на платформі —
світить сонце! Все у нормі!

Здрастуй, дачо, втіхо літ —
табір праці, скромний скит,
де знайомі кожна гілка,
молоток, лопата, пила,

---

* *Театрально-циркова команда: «Вперед!»*

де в обіймах самоти
думав спокій я знайти
від міської шарпанини,
від зятятої дружини,
що ревнує без вини.
Дача — втеча від війни.

Ось вона, вже захолола,
у саду стоїть, як гола,
рожевіє на вітрах,
наче хустка — білий дах.
І деревам серед снігу
теж на вітрі не до сміху —
всі безлисті, почорнілі,
як баби стоять похилі,
лиш рум'яна, як дівча,
тут калина зустріча,
і від неї стіни дому
теж теплішають при тому.

Слава Богу, всі замки
цілі й справні, і шибки
теж всі цілі, як і грати —
про безпеку треба дбати!
В хаті темно, як в труні.
Є електрика, чи ні?
На столі вже лід у склянці,
і від льоду дно у банці
довгу тріщину дало:
лопне й сталь, не тільки скло,
бо у хаті — мінус десять.
Що робити нам належить?

Розколю я два поліна,
мов чийсь туті коліна,
що нарізав ще в маю
у березовім гаю.
Хай вогонь оближе губи
і зігріє груди груби —
і в хатині загуде,
як подружжя молоде!
За вікном вже запітнілим
завірюха пухом білим

заміта мій свіжий слід
від зачинених воріт.

Добре, що добрався вчасно!
Піч гуде вже любово-страстно.
Що робити? Пити чай!
Не лінуйся — йди вламай
брость червоної калини,
кілька прутиків малини,
і смородини, і вишні,
і сливові теж не лишні.
Хух! Набився в чобіт сніг,
і за комір дме, як міх,
чорт якийсь, чи завірюха,
прямо в душу снігом дмуха.

А вже піч моя пашить,
чайник збуджено дрижить,
видає веселі трелі,
аж павук ожив на стелі.
Ну, а в чаю райський смак,
і під тріскіт поліняк
буду літепло ковтати
і книжки перегортати.
Я сюди їх перевіз
не один, напевно, віз.

Вдома теж є книг запас,
перечитаних не раз
(наші класики і дальні,
що в моїй ютяться спальні),
та найбільше серед них
довідкових різних книг,
незамінних у роботі,
як для їжі зуби в роті.

А у дачній цій глуші —
найсолодше — для душі.
Я в саду-бібліотеці
дух лікую, як аптеці:
то читаю, як вві сні,
з Югославії пісні,
то гортаю у задумі

історичні наші думи,
а ліричних всіх пісень
не проглянеш і за день.

І поети тут не збоку:
і Лі Бо, і Такубоку,
і Єсенін тут, і Бернс,
і Хайям — співучий перс,
є тут Блок десятитомний,
і Бодлера томик скромний,
і Ахматова-Горенко,
і Антонич, і Костенко
(всі давніші збірки Ліни),
і аж два томи Марини,
ну, Цвєтаєвої, звісно...
Їм було у місті тісно,
а на дачі — саме враз,
і тепер в зимовий час
так за ними я вже скучив,
що в хурделицю прискочив
(рима, скажете, не та?).
Чай же вдався — смакота!
Та ще з медом, та із м'ятою —
аромат гуляє хатою...
Ну, підкину ще дровець,
чаюванню все — кінець!

А тепер закублюсь в ліжку
і за книжку, і за книжку...
Лампа світить. Гріє піч.
За вікном лютує ніч,
наче відьми всього світу
гру ведуть несамовиту,
а закохані чорти,
то нявчать, немов коти,
то з людськими голосами
в шиби стукають носами,
і гримлять серед юрби —
що це? Цинкові гроби?!
Прямо гоголівські жахи!
(Всі томи його у шафі,
поряд — Ніцше і Монтень,
їх беру я тільки вдень —

не нічне для мене читиво,
бо ледачий я, можливо).

Та мене не мучить страх,
бо надійний маю дах,
і надійне товариство
біля мене встало тісно.
Краще воїнство століть
тут за мене постоїть!
Що для нас зимові хуги?
Що для нас нечисті духи!?
Вище всіх земних потуг —
поетичний світлий дух!

Хай гуля відьомська тічка —
а зі мною книги й пічка,
і лежать в кутку поліна,
що нагадують коліна,
олівець є і папір,
і в чернетці — даний твір,
і приймач біля постелі
видає радіотрелі
з Бухареста, чи з Афін,
чи з південніших країн...

Аж за північ сон у сажі
вийде з грубки і помаже
очі медом. У пільмі
щезнуть вже в моїм умі
і зима, і буйний вечір,
і чиїсь ревниві речі,
а присниться білий сад.
і півоній пишний ряд,
і зозулине кування,
і зоря вечірня рання,
у полях далекий грім...
І обірвемось на тім!
07.05. 2010 р., станція Новотроянда

САД

*«За этот аг, за этот бред
пошли мне сад на старость лет».*

Марина Цветаева

Єдиний друг, єдиний брат —
мій дачний сад.
Такий як я. Такий самотній,
але ясний, як день суботній.
Ми влітку — нерозливвода,
і вкупі нам — не самота.

Дерев з десяток, кущ калини,
і, звісно, грядочка малини,
і два трояндові кущі,
бузок у темному плащі.
Згадати варто і порічку
щедротну й добру, як сестричку.

А з півдня хати — виноград,
без нього сад увесь — не сад.
Ну й славолюбний, ну й завзятий!
Охочий витись вище хати!
Але його бурхливий сік
бродити в льосі я прирік
із року в рік, із року в рік...

Отак і ми, гінкі поети,
все неба прагнемо і злету,
та в сховищах бібліотек
томиться дух наш. Цур їм пек!
Така в нас доля, винограде:
п'янким вином у душах грати.
І що поробиш, друже-брате?
Та я не скаржуся, дивак:
який наш сік — такий і смак.

А сад — це більше, ніж напої.
Усі дерева тут герої,
і навіть персик-теплолюб
не вимагає взимку шуб.
Від спеки й холоду залежні,

не всі тут пишні, як черешні,
та всі стоять, як мій народ
стоїть за всяких непогод.
Садівників йому б хороших —
та їм все мало грошей, грошей.
Чим вищий чин, тим більший зиск,
для них народний стогін — писк.

А я, прив'язаний до саду,
за ласий шмат не йшов у владу,
в політиканство, в зиск, у зраду.
Я так, як сад, до всього звик,
горджуся навіть — садівник!
23.05. 2010 р.

ЖАСМИН

У мене тут нема новин.
Черешня, правда, підоспіла,
а ще в саду розцвів жасмин —
немов упала хмарка біла,

і хтось парфумів пригорщ з п'ять
із неба вихлюпнув над нею...
І неземна ця благодать
в саду моєму є моєю.

За цю красу, за цей жасмин
усе я світові пробачу!
Цвіте жасмин, а я один,
на жаль, один його я бачу.
08.06. 2011 р.

ЗЕЛЕНА ГАВАНЬ

У місті світ здавався немилим,
а сад ураз розвіяв біль:
мене зустріла груша біла,
немов вітрило серед хвиль.

Чого ще треба? Влади? Слави?
Простого затишку в сім'ї?
Зеленим морем грає травень,
де очі плавають мої.

Туте вітрило серед саду
від бджіл аж гнеться і гуде.
Я тут найвищу маю владу
за всіх богів, за всіх людей.

Тому, що родич я навіки
тут кожній гілці й корінцю,
я в світі став рівновеликим
самому світу і Творцю.

І навіть смерть мені байдужа —
коли, і як, і де впаду...
Заворожила біла груша
в зеленій гавані, в саду.
09.06. 2011 р.

СПЕКА

Спека. Все літо спека.
І піввесни теж.
Сонце, навіщо з глека
живицю мєш?

Якщо не дощу, то граду
сипни із блакитних долонь!
Вижити лиш винограду
вдасться в такий вогонь.

Душе моя виноградна,
бийсь до найглибших вод!
З космосом щось неладно:
сохне і сад, і народ...

Цинковий цебер криничний
всіх не зволожить площ.
Землю спасе лиш космічний
всеукраїнський дощ!
18.06. 2011 р.

ЛІТНЯ ЗЛИВА

Посеред спекотної млості,
коли вже нічому не рад,
давно незахожа гостя
до мене заглянула в сад.

Хоча крізь прив'ялі дерева
я лик її бачу не весь,
та знаю: прийшла королева
розпечених літніх небес.

Вже грім сповіщає про диво,
а сонце сховалось ясне,
і все полонила злива —
і небо, і сад, і мене.

Ховатись не стану я в хаті,
дивитимусь, знявши бриля,
як плачуть дерева раді
і морем хлюпоче земля,

як злива танцює завзято
під бубни небесних музик,
розвісивши наче до свята
над світом найкращий рушник.
20.06. 2011 р.

* * *

Все рідше я душу маніжу,
на прихоті рідше їду.
Ось їду послухати тишу
в своєму старому саду.

Найперше схилюсь до кринички,
змочивши долоні і чуб.
А вже абрикоси й порічки
аж просяться просто до губ.

Люблю я садову роботу —
анумо косити траву!

До поту кружляю, до поту,
пітнію — а значить, живу.

Отак я себе поманіжу,
забувши про книги й папір.
Приїхав послухати тишу,
а вештаюсь садом до зір.

І зорі під вечір, як сестри,
розважать мою самоту,
до хати усіх не завести —
під ними й засну у саду.

07.06. 2011 р.

ВЕЧІРНЯ ЕЛЕГІЯ

Вже заховався день за садом,
і там тюльпаном догорів,
і зорі стиглим виноградом
мені поблискують вгорі.

Я вже прожив найкращі весни
і пережив вже стільки зим,
та я люблю цей світ чудесний,
хоч не такі ми юні з ним.

Обоє ми (овва!) минуці,
у нього, правда, довша мить.
Розтане все в космічній пуці,
все відцвіте і відшумить.

Згорить і сонце, й галактичне
намисто зоряне (чиє?).
Це не біда, що все не вічне,
бо щастя в тім, що ми ще є.

Ще я ось чую гук зозулі,
і місяць срібло лє в мій сад,
і наче дні мої минулі,
закреслив небо зорепад.

Я вже не жду земної ласки,
і в серці теж закреслив зло.
Якщо і жаль чого, то казки,
в якій життя моє сплигло.
03.08. 2011 р.

ДАЧНЕ БАГАТСТВО

Іронічний етюд

Не такий я вже бідний
у своєму саду,
господарство солідне
при садибі веду.
Найдивніші персони
тут, звичайно, кроти:
як малі терикони —
всюди їхні сліди.
На шпаківні синиця
подає голосок,
і прибудна куниця
ловить тут ящірок.
Із гайочка малини
часом виповзе вуж,
а їжак голкоспинний,
в серпні лізе до груш.
Добре слово промовлю
про сільських горобців —
із якою любов'ю
чистять сад молодці!

Ось кого не люблю я —
комарів — як війні,
і шепчу *алілуя*,
коли зникнуть вони.
А хрущі в час цвітіння
навіть гірші за град,
хробаки все коріння
поїдають підряд.
Тільки бджоли весняні
для дерев — божий дар,
від роботи аж п'яні,

п'ють солодкий нектар.
Я з підвалу тим часом
свій нектар дістаю —
добре з бджолами разом
погудіти в раю!
Груші — білі хмарини,
вишні — наче в меду.
Найсвітліші години
я живу у саду.

Як в тільняшках матроси,
сновигають джмелі,
і гуртуються оси
в яблуневім дуслі...
А шпаки — ну й пірати! —
налітають весь день —
лиш встигай відганяти
від поспілих вишень!
Хоч стовбич, як опудало
у широкім брилі,
щоб плодів не паскудили
розбишаки малі!

Ще у мене гостює
кіт сусідський Пушок,
на мишей не полює,
лиш хвилює пташок.
А мишва аж під зиму
в дім шукатиме путь —
як війну я вестиму —
іншим разом, мабуть.

Згадаю краще перегуки
зозуль у теплому маю
і солов'їв любовні муки,
які посилюють мою.
Дива тут наче й не великі,
а дивосвіт із них таки.
Он навіть хижого шуліку
гуртом ганяють ластівки.
А ще ось диво: в час печальний
у теплі летячи краї,
над садом в'ють вінок прощальний

лелеки... Теж вони мої!
І навіть мандрівну ворону
я зачисляю до «своїх»,
коли сідає із розгону
на дах, щоб дзьобати горіх.
А заєць як у сад пролазить
через густу сталеву сіть?
Тремтить, як спійманий карасик —
а розчиню я хвіртку — хвіть!

Отак я дещо вам про птахів
та іншу живність розказав.
Згадаю ще про гайдамаків —
нічийних, кинутих собак.
Якраз до мене лізе в гості
під огорожею (не десь!)
погризти викинуті кості
давно знайомий чорний пес.
Жує і дивиться в пів-ока,
як я в саду кошу траву.
Бродязі літо — не морока,
біда — у стужу снігову.
Як всяка твар і всяке птаство,
він не боїться, що приб'ю,
усі тут знають: я — за братство,
когось — люблю, когось — терплю.

А не терплю мурашок чорних,
які роями по землі
снують поважно, як барони,
бо є володарями тлі
і тим живуть, що тлю цю доять,
як дехто доїть нас, хохлів
(не ображайтеся, герої —
не вас образити хотів,
а тих, хто звикнув бути тлею,
а не господарем землі,
всі біди котяться землею,
якраз з вини людської тлі).

Ну, про людей, напевно, досить,
бо я із них в саду один.
А чом сорока так голосить,

присівши злякано на тин?
Чи не про те, що хижий коршак
над садом колами літа?
Цей чорний хрест побачить кожен,
хто зараз в небо погляда.

А небо теж моє, і зорі
для мене визріють вночі.
Таку космічну неозорість
які ще мають багачі?
Сади небесні всім доступні,
та багачам якраз чужі,
бо перетворені на трутнів,
вони лиш бачать бариші.
Пардон! Я вбік завів розмову
від власних скромних володінь,
де я знайшов дзвінку підкову,
яку згубив крилатий кінь.

А сад дозрілими плодами
не тільки мій втішає зір:
сусіди з відрами-пудами
йдуть за гостинцями у двір,
несуть від мене абрикоси,
черешні, груші, виноград,
несуть, несуть, допоки осінь
до нитки не роздягне сад.
Але й тоді для птиць і звірів
є чим попастись у саду...
Тут, живучи з Творцем у мирі,
і вічний спокій я знайду.

Мій світ, як бачите, не бідний,
хоч все моє тут — не моє.
А раз я в ньому жити гідний —
і все кругом нехай живе*!
26.06. 2011 р.

---

* Живе (діалектне) — живе.

ПРИДОРОЖНІЙ БАЗАР

Якщо вас цікавлять фрукти
або овочевий ряд,
проїдьте хоч раз маршрутом
уздовж придорожніх хат.
Від Власівки до Борисполя —
одне нескінченне село,
а попід парканами виставка —
що літечко красне дало.

Сміється порічка в корзинах,
картоплі, цибулі — пуди...
А вишень таких в магазинах
ще спробуйте десь ви знайти!

Рум'янком горять помідори,
а моркви, а тих абрикос!
Глушіть, подорожні, мотори,
лікуйте авітаміноз!

А що у пляшках так біліє,
відомо! Все свіже, живе —
із відер, із банок на Київ
від хат ручаями пливе.

Хати ж у садках порядкують,
лиш оком одним — на базар,
де шляхом автівки вирують,
цілуючи блиском товар.
26.07.2011 р.

ВЕЧІРНЄ ВОГНИЩЕ

Вечірнє вогнище осіннє
в саду тріпоче, як крило.
Вгорі пташине голосіння
кудись на південь пропливло.

А до вогню мої дерева
зійшлися колом у танець.

Калина, наче королева,
вдягла рубіновий вінець.

І навіть груша темнокора
зняла з плечей туман, як шаль.
Як літо промайнуло скоро!
Як золотих деньочків жаль!

Це мій останній бал із садом
біля вогню серед п'їтьми
перед мертвотним снігопадом,
перед обіймами зими.

Мої дерева напівтінні,
я теж із вами — напівтінь,
ви, дорогі мої, не винні,
що вже прожив я час цвітінь.

А ви ще вибухнете цвітом
у теплі ночі весняні,
ви ще натішитесь літом —
а в мене лиш зимові дні.

Мені осталось впасти плодом
на золотий від листя ґрунт,
простившись з вами, як з народом,
якому я віддав свій труд.

Отут згоріти б у племінні,
а не сконати у гнитті!
Хай від вогню ми — напівтїні,
але напів-ї-золотї.

09.02. 2011 р.

***

Стогне завія груднева,
холод жене до грудей.
Буря ламає дерева.
Старість ламає людей.

Стогне за вікнами стужа,
наче минулі літа.

Не піддавайсь, моя душе,
ти ще така молода!

Нам не звикати до драми!
Віхола в серці мине.
Хтось за снігами-вітрами
згадує, може, мене.
11.02. 2011 р.

ГРОНО МІНІАТЮР

Цикл

***

Ще б хоч раз поспати-недоспати
у білому травневому саду,
побачити, як груша біля хати
вдягає перед місяцем фату!

***

Так довго я не заявлявсь на дачу,
що ящірка, колись не боязка,
тікає вже від мене стрімголов.

***

У шпаківниці я зробив мале вікно,
щоб оселилась якнайменша пташка,
бо їй найважче в світі виживать!

***

Як тільки легкий метелик
сів на бутон троянди —

то пелюстки посипались, як сніг.
Із сумом я дивлюсь,
як молодість минає.

* * *

Червивий плід раніше досягає,
але й раніше з дерева спадає.
З поетами це часто теж буває,
коли людина наче й молода,
а душу з'їли черви. От біда!

* * *

Мій сад постарів.
Найближчі люди змінились.
Кохання в душі відцвіло.
І тільки любов до поезії
ясніє в мені, як раніш.

ДИКІ ГУСИ

Я ніколи по них не стріляв
і навіть зблизька на воді не бачив.
А навесні ось неводом летять —
і тягнуть мою душу за собою.

* * *

Щось рано відспівалися зозулі.
Чи соромно їм стало заявляти,
що по чужинах кинули дітей?
І українська поетична знать
дітей повідправляла за кордони.

***

Зозуленята виростають між чужими,
та не втрачають зозуліну мову.
Не так, як українська дівтора...

***

Коли я в хату серед саду
заніс букет тройзілля,
то навіть сонний павучок
в кутку на стелі зрозумів:
сьогодні — Тройця!

АВТОПОРТРЕТ ІЗ ЛАСКОЮ

Полюючи на ящірок,
в мій сад забігла білогруда ласка,
немов манюній тигр.
Я ж, мабуть, здався їй ведмедем,
а місяцем — мій бриль.

***

Услід за довгим поїздом
на південь
лелеки також шнуром потяглись,
немов курортники на бархатний сезон.
Але чому так сумно?!

***

Самотньо мені на землі,
а місяцю в небі самотньо.
От би нам подружитись!
Людей, як і зір, багато,
але далекі такі...

ОСІННЄ

Десь у нічному небі
кричать перелітні гуси,
неначе із дна криниці.
І вт́орить їм моя душа,
пронизана вітрами.

* * *

Під завивання вітру
жалко мені дивитись,
як місяць тремтить на морозі.
Плащ на плечах у нього
надто дірчастий-зірчастий...

* * *

Коли мій сусід по дачі
раптово помер у саду,
то всі жоржини голови схилили.
А я не став ще довше зволікать
з вид́анням ось цієї книжки.

* * *

Я в юності оспівував жінок,
тепер же сад квітучий величаю.
Чи встигну ще звеличить чорну землю,
яка навіки вже мене обійме,
як обіймали в юності жінки?

ОПОЛУДНІ

Холодному покійнику на руку
безжурно сів метелик-одноденка.
Попереду у нього — півжиття!

* * *

Скільки в місті вогнів!
Та затьмарює їх
серпик місяця в небі!

* * *

На дачу приїдеш: тут краще,
аніж у столичній квартирі,
а покрутившись із тиждень,
вертаєшся в Київ: тут краще.

* * *

Під першим сніжком
і чорні дерева
цвітуть, як у травні.

* * *

Де вчора сніг лежав,
трава зазеленіла —
аж у мені помолоділа кров
і задзвеніла,
як у небі жайвір!

* * *

Чому на порозі старості
частіше за все у віршах
я ставлю не знаки оклику,
стрункі як юнацькі постаті,
а згорблені знаки? Як цей.

***

Каланхое, столітник і кактус —
єдині живі створіння,
що люблять мене старого
в моїй холостяцькій квартирі.
І я їх, колючих, люблю.

***

Гірше хвороби легень і печінки
ревнощі жінки, збляклої жінки.
Квітка без цвіту, без аромату
тільки в шипах вже знаходить розраду.

***

І персики згнили в моїм саду,
і спіла бера на землі зотліла,
і виплакав кизил червоні сльози...
Коли панує розлад у сім'ї,
ніщо ніде не миле й не солодке.

***

Я тепер — одинокє яблуко
на вершечку осіннього дерева.
А тому, мабуть, довго не падаю,
що удень я закоханий в сонце,
а вночі розмовляю із зорями.

***

Чому старі дерева не потворні —
навіть дуплисті, всохлі, чорні?
Бо на відміну від жінок
вони шанують вік і строк,
не прагнуть смішно молодитись
і по-дівочому рядитись.

Тож і потворність в них природна,
а значить, Богові угодна!
2010–11 р. р.

ОСІННІЙ РОЗДУМ

Самотньому найгірші дні осінні,
коли душа оголена, як гай.
Ти вчора бадьорився ще, а нині
летіти б рад, як птах, за небокрай.

Одне плануєш, а виходить так-то —
ні сльози не допоможуть, ні протест.
Майбутнє — то такий дурний редактор —
захоче — змінить і найкращий текст.

Моє життя — якраз доречний приклад:
трудивсь, не досипав, не доїдав,
та раптом доля вишкірила ікла,
і в дім зайшла самотність, як біда.

Біда? Та ні! Шукаймо інше слово,
близьке біді, ну ось хоча б — нудьга,
коли живеш без теплої розмови,
без святості, без ласки, без гріха.

Ну, скажете, не замикайся в хаті,
ходи на люди, не стогни, а дій.
О, на поради кожний з нас багатий,
допоки сам веселий, молодий!

Та все не те, усе не ті причали,
в старому світі все одне і теж...
Ось перелітні гуси прокричали,
та не взяли. А ти все стій та стеж.
16.10. 2011 р.

БІЛІ ВЕДМЕДІ

Як не вірити точній прикметі,
що зима вже торує путь?
Аж із Арктики білі ведмеді
понад Києвом в небі пливуть.

Все ще білі, іще не свинцеві,
шерсть на них проти сонця сія.
Хто жене їх на південь, де леви,
де гроза, як тропічна змія?

Тільки десь на крутих Гімалаях
їх не пустить тепло на поріг,
і впаде понад нашим краєм
їхнє хутро подерте, як сніг.
23.05. 2010 р.

* * *

Не стихає нічна сніговиця,
в місті темно, хоча вже не рань.
До вікна припадає синиця,
де нагадає літо герань.

Аж морока з тією птицею!
Треба трохи сипнути куті.
Що за радість літати синицею?
Що за сенс у людському житті?

Скільки бід треба нам перебути,
пережити смертей і надій...
Тільки серце б'є пташкою в груди,
наче кличе: «Живи і радій!»
21.12. 2009 р.

* * *

Ще не помітно змін у світі,
біліє сніг, хрумкоче лід,
та сонце все в густіші сіті
оповиває білий світ.

І все заплуталось в промінні —
і степ в кожусі, й голий гай,
і хмарка-лин у небі синім,
і лиш із пагорба ручай
в снігах пробив собі дорогу
і мчить, як хлопчик навпростець
з гори на лижах... Слава Богу,
оце зимі почавсь кінець!
16.10. 2011 р.

* * *

Скигління, повсюди скигління:
не так все, не так все у нас!
Родитись — не треба вміння,
а жити навчає час.

З роками приходить мудрість,
з роками і блякне вона,
та хто не мертвив свою юність,
для того і старість — весна.

Старіння — скигління — прозріння —
та це ж мій недавній путь.
Пошли мені, Боже, уміння —
без страху дивитись в майбутть!
10.10. 2009 р.

ДОНЕЦЬКІ МОТИВИ

Цикл

ДО СТЕПУ

Я і в столиці думаю про тебе
і бачу твої пагорби здаля.
Привіт, мій друже, мій донецький степе —
пропахла териконами земля!

Милішого немає краєвиду,
і кращого не створить чарівник
за цю рівнину, золотом залиту,
а понад нею райдуги рушник.

Я добре знаю, що тепер не модно
оспіувати лірику полів.
Хай інші барди славлять, що завгодно —
свій степ орати Бог нам заповів.

Посіємо. Зволожимо рососою.
Сльозою, може? Краще хай роса!
І заримуєм свіжою грозою —
якраз над нами хмара нависа.

А срібний дощ переждемо в світлиці:
як рідна хата — скирта степова.
Хіба на тротуарах у столиці
я жайвора почув би у жнива!?

Я не скажу, що в місті все немиле,
душа і тут ліниво не дрима.
Але буває дружба до могили,
як ось між нами, степе, обома.
05. 12. 2001 р.

ПЕРЕДЖНИВ'Я

*Василеві Мелюсу,
дружньому землякові*

У мареві купається дорога,
і степові вже маряться жнива.
Весь день рука невидимого Бога
із лійки-сонця землю полива.

Поля, поля у жнивному потоці,
ви з юних літ взяли мене в полон!
Лиш де-не-де бугри зеленолобі,
лиш де-не-де маячить терикон...

Засох би я у мандрах без любові,
заріс би, наче балка, бур'яном.
Хоч стільки літ загублено в полові,
хоч стільки слів не визріло зерном!

Усі ми більше хочемо, ніж треба.
Я теж надміру почуттями жив.
Не бувши птахом, я тужив без неба,
не бувши злаком, я тужив без нив.

Схиляє русі голови колосся:
така теплінь — а треба йти під ніж.
Прощай, перепелине стоголосся!
Прощай, усе, полюблене раніш!

А степ як степ. І я посеред нього
теж колоском задумавсь про жнива.
Тому й рука невидимого Бога
мене теплом так щедро полива.
25. 12. 2000 р.

ВЕЧІРНІЙ РОМАНС

Коли падають сутінки сині
і вже місяць горить, як топаз,
я пригадую очі грекині,
я пригадую знову Донбас.

Все там любе, усе неповторне —
і заграва, й вечірнє село...
А дівоче волосся чорне
на плечах, наче річка, текло.

Як єдали нас мрії туманні!
Як світили нам зорі згори!
Та признатися щиро в коханні
не змогли ми в ясні вечори.

Хоч признатись і зараз не пізно,
як не пізно ділитись теплом,
та не ті уже зорі над містом,
що було ще недавно селом.

Тому часом у сутінки сині,
коли місяць горить, як топаз,
я пригадую очі грекині,
я пригадую знову Донбас.
1981 р.

* * *

Я жив, не скоряючись долі,
і рвався із клітки, як птах.
Мій попіл розвійте у полі
в донецьких прогірклих степах!

Мої вже минають гастролі,
кінчаються сили і дні.
За всі мною зіграні ролі
не соромно, друзі, мені.

На всі свої біди і болі
дивився я завжди здаля:
аби лиш буяла на волі
моя українська земля.

Любив я високі тополі
і вітер, що сонцем пропах.
Мій попіл розвійте у полі
в донецьких прогірклих степах!
09. 02. 2009 р.

МАГНІТ

*Людмилі Новаковій — землячці,
заслуженому бібліотекарю*

Вже літ і літ у мене за плечима,
пора вже полюбити цілий світ,
але моя шахтарська батьківщина
притягує мій мозок, як магніт.

Обвита залізницями-спрутами,
поранена — аж б'є вугільна кров,

вона в душі моїй цвіте садами,
скидає свій задимлений покров.

Хіба не там серед халуп і чаду
я виростав, як паросток в пільмі?
Хіба не там ще змалку кляв я владу,
яка згноїла батька у тюрмі?

Це тут, це тут моя незламна мати
спалила в шахті сили молоді.
О, Господи, я мав би проклинати
і спечний степ, і гори ці руді!

А я люблю тут кожну бадилину
і пам'ятаю кожне деревце,
бо вкоренився з ними в Україну...
Залізний краю, дякую за це!

І легшає тягар мій за плечима,
і не чужим стає далекий світ,
коли моя шахтарська батьківщина
притягує до себе, як магніт.
29.01. 2011 р.

* * *

Наша шахта давно вже закрита.
Могилою сивіє терикон
над юністю моєю.

* * *

Крізь степову посадку
пролітає зимовий вітер,
не спиняючись навіть для свисту.

* * *

Хоч рід мій увесь шахтарський,
а мати — сама шахтарка —

у шахту мене не пустила,
щоб ліз не під землю,
а до сонця ріс.
12. 01. 2011 р.

ЕПІЛОГ

1

Полин сивин, полин сивин —
і ти одна, і я один,
між нами прірвою — літа,
і я не той, і ти не та,

не ті вже очі і душа,
ти ще жадана, а чужа.
Від юних днів — одна зола...
І нащо доля знов звела?

Любов сильніша за життя,
однак нема їй вороття.

2

Я лиш чекав від тебе чуйності,
а не ревнивої зятятості...
Не одружилися ми в юності,
не поріднилися і в старості.

Життя прощальні корективи
внесло до нашого роману.
А все ж я вірую у диво
і злим безбожником не стану!

І ти одна, і я один —
в душі цвіте полин сивин.
25.05. 2011 р.

3

Коли в душі затихне ураган,
і все кругом веселе і зелене,

ти знову вибухаєш, як вулкан,
і сиплеш попіл спогадів на мене.

Я вже молю: забудь, мовчи, замри,
не подавай ні голосу, ні звуку!
Хай стороною пронесуть вітри
твій теплий попіл, як забуту муку.
03.09. 2011 р.

ЗРАДЛИВИЙ СОН

Ти зрадила мене в моєму сні.
Було так гірко бачити мені
тебе із іншим, млосну і щасливу,
а я і слова не сказав від гніву.

Я і тепер страждаю і киплю,
хоча давно тебе вже не люблю,
і ти давно вже стала не моєю —
а сон сичить у пам'яті змією.

Це тільки сон, коли душа дріма —
а справжня зрада зводить із ума.
01.04. 2011 р.

ЛИСТ

*Любові Хіміч — землячці,
вчительці української мови*

Ваш рушник прилетів із Донбасу
і жар-птицями сяє мені.
Скільки літ, скільки срібного часу
я не був у своїй стороні!

Де ти, юність моя, фантазерка?
У які заблукала степи?
Над полями розтала веселка
молодої моєї судьби.

А було ж і трояндове літо
і любов'ю осяний сад.
Не вернути того, що прожито,
та й не все я вертав би назад.

Не вернусь я до бідної хати,
там зустріне тепер пустота,
і не стану я знову гортати
календар, де безплідні літа.

Я не вславивсь гучними ділами,
часом падав в дорозі трудній,
та любив я цю землю без тями
і любитиму, лежачи в ній.

Одного моє серце бажає
перед тим, як лягти в материк:
хай веселка над степом засяє,
наче присланий Вами рушник!
20.01. 2001 р.

ОСІННІЙ ЕТЮД

Хтось малює вже світ не багряним,
а графітним простим олівцем.
Опустились на землю тумани,
і Дніпро вже налився свинцем.

Лиш церков золотисті бані
нам про літні нагадують дні,
та й вони у густому тумані
карасями жовтіють на дні.
16.11. 2009 р.

ЗИМОВЕ

Уже ставок узявся льодом,
і зеленіє лиш сосна.
Вітає зиму із приходом
грачина згряя голосна.

Кольчуги з інею на кленах,
а поле — білий океан,
і за вікном блищить у мене
тоненький місяць, мов ковзан.

Все небо — ковзанка іскриста,
і ми мчимо по ній у світ,
де зграї рибок золотистих
зірками світяться крізь лід.
03.03. 2009 р.

ПЕРШИЙ СНІГ

Перший сніг, як давній друг,
кличе у гостину,
на увесь широкий луг
стелить скатертину.

А кругом темніє ліс,
на дубах кожухи,
білі платтячка в беріз —
шиті з завірюхи.

Ось і свято настає!
І на скатертину
синє небо подає
сонячну хлібину.
2000 р.

***

Було сумно іти у лісі
по опалому першому листі,
а тепер, ідучи тут снігом,
за осіннім сумую дивом.
10.12. 2008 р.

***

З віком уважніші ми до краси,
манять раніш непомітні картини.
Сонце і місяць, як терези,
нам переважають ночі і днини.

Тільки під старість все більше гризи
ми зазнаєм без своєї провини.
Зло і добро, наче ті ж терези,
ділять мої все коротші години.

Світ я покину не без сльози,
може, без друзів і без родини,
все ж я вам вдячний, мої терези —
сонце і місяць — любимі картини.
10.10. 2009 р.

КАКТУС

Вже стільки літ його я доглядаю,
щоб сонячно жилось на підвіконні,
а тільки доторкнусь —
немилосердно коле.
Отак і людям — скільки не годи...
23.01. 2010 р.

***

Як не зміцнюй в домі вікна й двері,
щоб нічний злочинець не заліз,
не допоможуть ґрати і запори,
коли свій-таки домашній ворог
вже на тебе вигострив ножа.
21.11. 2010 р.

***

Як літо без грози —
і в'яле, і неповне,
так блякне без краси
і почуття любовне.

О шал липневих злив!
О небо полум'яне!
Я стільки вже любив,
а серце ще не в'яне.

Поклястись я готов,
не будши однолюбом:
щаслива та любов,
що не скінчилась шлюбом.

Щасливі почуття,
гризою не затерті.
Щасливе те життя,
що не боїться смерті.
18.07. 2010 р.

ПРО БЕЗУМСТВО

Що безумство робить із людьми?
Накриває чорними крильми.
Вже душа не бачить і не чує —
чорне вороння у ній ночує,
і найменший шурхіт, як пожар,
у душі здійсмає грізне: кар-р!
Кар-р! — і зграя ревноців упертих
ладна вас по-вовчому роздерти.
Кар-р! — і ціле хмарище підозр
налетить, як рій безжальних ос.

Що ти протистиавиш силі темній?
Всі благання й докази даремні.
Старість все в людини відбира,
крім її безумного нутра.
Той прожив своє життя без горя,
хто не мав такого щастя поряд.
05.09. 2009 р.

***

Немов печерський літописець,
в самотині сиджу, пишу,
ніким не навчений молитись,
думками вільними грішу.

Пишу-грішу, живу минулим,
яке зросло в мені, як перл.
І все, що діється за муром,
мене не зваблює тепер.
18.11. 2010 р.

***

Відомо не сьогодні,
що генії самотні.
Самотні, та не дуже:
із ними Музи дружать.

А це ревниві дами,
як люблять, то без тями,
і лиш тоді прихильні,
коли в нас душі вільні,
і вільні, й повносилі —
такі ми тільки милі.
17.12. 2010 р.

***

Не пощастило доживати в парі,
хоча і в парі щастя не було.
Я не зумів ні Любі, ні Тамарі
зручненько примоститись під крило.

На старості я мав би кращий тил,
але не мав би тільки власних крил.
17.12. 2010 р.

ДО КОЛИШНІХ ДРУЖИН

Я ангелом не був. Це добре вам відомо.
Та й чортом я не числився однак,
лише трудився, наче чорт, без втоми,
трудився на родину, мов кріпак.

Я будувався і сади заводив,
роками пас студентів, як телят,
ростив синів і десь той час знаходив
плекати вірші, наче виноград.

Мене п'янила та і ця робота,
п'янили й ви, роковані жінки,
але була сліпа моя турбота
про ваші душі — дивні сторінки.

Читати я любив. Хотілось знати більше.
Тягнувсь до свіжих книг, до свіжих див.
Та вас томив мій дух, томили вірші,
які я світлим Музам присвятив.

Ох, ці неситі ревності й підозри!
О, борсання в душевних ятерях!
Жалів я марно ваші марні сльози,
і марно гнав від вас примарний страх.

Хіба я знав, яким те «завтра» буде,
коли у інший човен пересів?
Та спогади гортаю без огуди,
прощаюся без обережних слів.

Не каюся, ніщо не проклинаю,
лиш зрідка зойкне в серці гіркота...
Жінки мої, шукав я з вами раю,
та не далась нам горня висота.

Що розцвітало — нищилось морозом,
живила тільки думка: є сини!
Та кляту долю не об'їдеш возом,
усі ми з вами винні без вини.

Хвалитись нічим. Настрій не геройський,
хоч навіть смерть відношу до дрібниць,
і, як герой із казочки «Пан Коцький»,
з підозрою дивлюсь на всіх лисиць.

Але душа ще трудиться й сьогодні,
ще сниться їй захмарний Еверест...
В моїй печері тихо і самотньо,
я без хреста несу свій давній хрест.
05.08. 2011 р.

* * *

Важкувато мешкати самому —
без сім'ї, без ревнощів, без гамору.
Начебто потрапив із дурдому
в одиночну камеру.

Що ж, до неї звикати треба,
до кінця все пройти без істерик...
Над вікном моїм клаптик неба
не змінюю на сто Америк.

Хай заслуги мої малі,
хай нікому я в світі не милий,
та два метри святої землі
заслужив я хоча б для могили!
09.02. 2011 р.

* * *

Моє минає молодечтво.
Нехай минає — дідько з ним!
Я майже вжився у чернецтво,
мій монастир — квартира, дім.

Та й світ увесь перед очима,
бо маю теле — Інтернет,
а ще років тих за плечима...
Чернець — не значить: не поет.

Ще мене хвилює битва
і Слово — зброя всіх епох.
Поезія — моя молитва,
а Україна — то мій Бог.
11.06. 2011 р.

В САДУ САМОТНОСТІ

Диптих

1

Мені не треба сотень душ,
які мені заграють туш
на голосних фанфарах слави —
я не люблю такі забави.

Знайшлася б хоч одна душа,
якій крилатість не чужа,
яка з високим небом дружить.
Моя душа за нею тужить.

Минає літо, і життя
минає вже без вороття.
У листопадовому вирі
вже відлітати час у вирій,
але нема з ким. Із гнізда
душа печально вигляда
у небі друга для мандрівки
із опустілої домівки,
бо сад самотності — не рай.
Летіти час за небокрай,
туди, туди, де тихий вечір
рожевий плащ напнув на плечі,
де сонце маком відцвіло...
Туди, туди — крило в крило,
як журавлі небесним клином,
летіти в парі безупинно,
летіти, славлячи життя,
допоки сил, до забуття
летіти в парі, в парі, в парі,
автограф ставлячи на хмарі!
28.05. 2011 р.

Так, час збиратися у вирій,
туди, де пекло жде чи рай.
І я скажу по правді щирій,
чим опечалений у край.

Самому сумно помирати:
і *тут* жив сам, і буду *там*
самотнім також раювати,
якщо сподобаюсь Богам.

Нікого тут не покидаю,
і там ніхто мене не жде,
без пари скрізь немає раю.
На щастя я хоч маю те,
що і зігріє, і остудить,
і кличе жити знов і знов.
О, рідне слово, ти у грудях
як незрадлива любов!

Це ти — любов моя остання
і, мабуть, першою було.
В прощальну мить свого згасання
я лиш з тобою без вагання
подамсь *туди* — крило в крило.
31.05. 2011 р.

ВСЕ НІКОЛИ

*Синові Андрію
на згадку про замиську мандрівку*

— Не спішімо, синочку,
подивімось на віхолу!
— Ой, спішу я на ковзанку,
роздивлятися ніколи!

— Постривай, мій синочку,
глянь, як зелено в лузі!
— Ой, спішу на вечірку,
вже чекають там друзі!

— Не спіши, мій синочку,
любо нам гомоніти!
— Час додому вже, батьку,
ждуть там жінка і діти!

— Час прощатись, мій сину,
натомив я вже ноги!
— Не спіши від нас, таточку,
поживи ще хоч трохи!
12.08. 2011 р.

ПИТАННЯ, ПИТАННЯ...

*Віталію Вахнію,
групу, викладачу філософії*

Нема де, куме, правди діти,
в нас не життя, а каламуть:
із мене — жінка, з тебе — діти
уже роками соки п'ють.

Все п'ють і дишуть сонним духом:
і те не те, і всі не ті...
Отак дзижчать ледачі мухи
у дні осінні золоті.

А за що нам покара? За що?!
Ми ж вік орали на сім'ю.
Біда, біда, коли ледащо
нам волю вволює свою!

Нас не зламала жодна влада,
хоч пастки ставила не раз,
не раз у спину біла зрада —
та ось настав ще гірший час.

Немов чиряк під самим серцем
запанував злочинний клан.
Дивитись боляче на весь цей
чужий державний балаган.

Скажи мені (ти ж бо філософ),
чому шляхи такі криві?
Чом в Україну Бог поносив
усі болячки світові?

Я знаю, можна пояснити:
такий народ, така доба...
А ось чому сім'я і діти —
як землетруси? Теж судьба?!

Гай-гай! Ми всі не досконалі,
в любій душі танцює чорт.
Але коли нас розпинали,
стояли все ж ми за народ!
02.06. 2011 р.

ЖНИВА ЗАПІЗНІЛІ

Навіщо Бог дає талан
словами засівати лан —
а не дає погожих жнив?
Я, мабуть, чимось завинив
перед Творцем, бо дуже дивні
мої осінні справи жнивні.

Мої ровесники давно
вже й продали своє зерно,
сидять собі у теплих хатах
і багатеньких, і багатих,
ждуть іменин, чи інших дат,
бо кожний з них — лауреат,
і усівавсь не тільки квітами...
Та Бог із ними, знаменитими!

А як же ми? Ну, тобто, я?
Прибита зливами, моя
темніє нива недожата
і урожаєм не багата...
А я самотнім журавлем
блукаю нею день за днем,
збираю колоски в торбину

(так і дітям у злу годину
я гнувся на чужих полях).
Все той же шлях, все той же шлях...

Вже й не трудився б я, та жалко
зерно лишати в полі галкам
та всюдисущим горобцям...
Така вже воленька Творця,
щоб я ходив стернистим полем,
до безнадії голим-голим,
і все вклонявся до землі,
допоки десь тут на ріллі,
чи в бур'янах у темній балці
вітри-зимові сіроманці
не заметуть мене густим
пуховим снігом молодим,
і заметуть стежки до мене...
Аж тільки навесні зелене-
зелене жито і вітрець
спитають в сонця: «Де ж це жнець?»
12.06. 2011 р.

ПРИМАРНА НІЧ

*«Привиддя лихі мені душу гнітили...»
Леся Українка*

Мені все маривсь довгий сон:
якась лікарня, крематорій,
та серед ночі телефон
мене збудив від цих історій.

А хто дзвонив, чого дзвонив,
так і осталося невідомо.
Комусь я, може, завинив,
або у когось не всі дома...

Хоч я не містик, все одно
усе примарним стало в хаті,
і місяць світить за вікном,
немов у білому халаті.

І сон не сон, і яв не яв,
і ніч — щось вічне і безкрає.
Немов хтось череп з мене зняв
і на роялі мозку грає.

Я неохоче встав, зігрів
на кухні воду, випив чаю,
і підібравши ноти слів,
сон на папері розповів...
Отак і ранок зустрічаю.
26.10. 2011 р.

РАНОК

Вже нічого не хочу багато —
ні вдоволень, ні сміху, ні сліз.
День і так засвітився святом,
ніч минула — перейдений ліс.

Зранку сонце — і сяєва море!
Вчора ж дощ, і зневіра, і біль...
Учорашнє стотисячне горе
розчинилось, як в морі сіль.

Що любити, на що нарікати,
я не знаю — а просто живу.
Скільки можна любов'ю страждати
і встрявати в халепу нову?!

Це вже, може, нашіптує старість,
а можливо, і смисл життя:
і найбільші печалі, і радість —
все спливе в океан забуття.

Думка наче й не дуже щаслива,
та свічуся від радості я
і дивуюсь, як сонячна злива
наді мною і світом сія.
09.07. 2011 р.

***

Навіть хвороби даються на благо,
шлях корегуючи так.
Ось я всю зиму просидів під дахом,
як на галері козак.

Зошит, комп'ютер, кухня та ліжко
плюс ще ходьба на базар...
Може, режим цей хтось візьме на смішки:
прямо в'язниця без нар.

Що тут поробиш? Така уже карта
впала на старість мені,
та побиватися дуже не варто:
все ж я — не раб метушні.

Ні перед ким не стаю на коліна
і не прошу як жебрак.
Зранку до ранку робота беззмінна —
ось вона доля писак!

Ось це яка добровільна галера —
слави колючий вінець,
а як точніше — сучасна печера,
я ж — літописний чернець.
30.09. 2011 р.

ЗИМОВА ЕЛЕГІЯ

Т. Я.

Над Києвом сніги — як фейсверки,
куди не глянь — картина снігова.
А за вікном холодні ранні смерки
мені про Вас навіюють слова.

Я ті слова шептати тихо мушу,
бо сповідаюсь взимку, не в маю,
і подумки цілую вашу душу
за те, що ви втішаєте мою.

Співав не раз я про тілесне щастя,
коли в обіймах стогне п'яна плоть,
та рідні душі сходяться не часто,
і часом пізно зводить їх Господь.

Чи не тому в засніженому світі
мені почулось жалібно «курли»?
Я іншим вже віддав найкращі миті,
і Ви свої вже іншим роздали.

Життя жорстоке і святих не любить,
усі святі прописані в церквах.
Я бачу, як сміються Ваші губи:
«А Ви — старий закоханий дивак!»

Нехай і так! Та в цю зимову стужу
про Вас, далеку, мріється мені
і про купальські ночі чарівні —
і вдячно я цілую Вашу душу.
27.12. 2010 р.

НІЧ ІЗ МУЗОЮ

Нічна столиця — наче в чорній рясі,
а всі вогні у тисячах печер
такі чужі й далекі, мов на Марсі...
Та й мало що близьке мені тепер.

Чужі мені літа мої прожиті,
чужі часи, молитви, суета.
Я опинився у старому світі,
хоча душа, як повинь, молода.

Тоді чого? Радій, що ти ще бравий!
Але які то радощі, коли
для молодих тепер я не цікавий,
а сиві друзі в далеч відійшли?

І тільки Муза без дзвінка, без стуку
в мій дім заходить, юна і струнка,
подасть мені для поцілунку руку
і усміхнеться, мов до юнака.

Ні слова, ні півслова, тільки очі
глибокі, наче темінь за вікном —
безмовно зачарує, заморочить,
зітре межу між явою і сном

і, як прийшла, так тихо вийде з дому...
А я, все заворожений, не сплю,
задумливо ходжу, забувши втому,
немов живу у світі молодому
і знов його приємлю і люблю.

Давно вже місто спить у чорній ярі
і жодного не світиться вікна,
лиш хтось мені посвічує на Марсі...
І як не догадатись: то Вона!
17.02. 2011 р.

ДО МОЇХ СИНІВ

Мої дві точні копії
(хоч різні ваші мами),
від вас я в безвість топаю,
але не треба драми.

Летіть, ширяйте, соколи —
моя найбільша втіха!
Що б недруги не бовкали —
я вас беріг від лиха.

Мене шляхи задимлені
не раз вели у хащі,
а ви, уже окрилені,
знайдіть дороги кращі.

Гілки мої, братайтесь,
шануючи коріння!
І брата не цурайтесь,
якщо він без везіння.

Який вам шлях не випаде,
у будь-яку годину

ви не продайтеся вигоді,
не зрадьте Україну!

Мені, на вас багатому,
не страшно — в домовину,
і в небутті я знатиму,
що маю вірну зміну.
05.08. 2011 р.

СПОВІДЬ ПІЛГРИМА

Я йшов пустелею із сонцем за плечима,
пісок і марево пливли перед очима,
гаряча мла барханами пливла —
пісок та сонце, сонце та імла...

І раптом за барханом вдалині
зелений гай приви́дівся мені,
під пальмами вода заголубіла,
і дівчина в тіні мене зустріла.

Я зняв тягар з плечей, сандалі зняв
і райської тут розкоші зазнав:
кумис, вино і прохолодна річка,
і не одна в палких обіймах нічка.

Ясніше зір мені світили очі
мосі гурії, красуні-поторочі,
яка мене лозою обвила,
як виноград, від ніг і до чола.

І ніжачись під золотим наметом,
я вже забув, що народивсь поетом,
серед троянд і пишнolistих пальм
забулися і мрії, і печаль.

Аж знемагати став я від безділля,
мені уже наскучили застілля,
і руки, як форелі золоті,
і перса, наче яблука тверді.

Мені набридли пальми-парасолі,
і почали вже снитися тополі,
став маритись далекий рідний край,
де в синіх росах сяє небокрай,

де вся земля — оаза понад морем,
що зеленіє степом неозорим,
де хлібні хвилі котяться по полю,
де люди мріють про священну волю.

Але мені, відлюднику, туди
ще треба йти пустелею та йти...
І я одного разу на світанку,
поцілувавши подумки коханку,
яка в постелі додивлялась сні,
з шатра пішов без каяття-вини,
пішов, як журавель, в піщані далі,
узувши знову стоптані сандалі
і знов завдавши сонце на плече,
яке мене до сажі обпече,
всі соки вип'є, наче із билини,
та я уже не гаяв ні хвилини...

Ще довго пальми маяли мені,
білів намет, як хустка, в долині,
назад гукало відиво зелене,
та я поринув в пекло полуденне,

в піски пішов, що з маревом злились,
де знемагати буду як колись,
дружити стану тільки з саксаулом,
сумуючи ночами за минулим.

Хоч до мети я, знаю, не дійду
і десь у дюнах втомлено впаду,
засну навік, але в останні миті
благословляю все кинуте у світі:

і пальмовий гайочок, і шатро,
і річку, що нагадає Дніпро,
і теплоту жіночих пліч і стегон,
і божевільних вуст жагучий стогін —

все промайне в мою останню мить,
і серце радісно востаннє защемить,
востаннє подивлюся я із сумом
у далеч, вже задимлену самумом*...

І скоро наді мною, як курган,
піщана буря намете бархан,
а саксаул, пустелі вірний житель,
корінням проросте в мою обитель

і обплете мій череп і кістяк,
як обплітала ще недавно так
мене, живого, гурія вродлива,
яка зі мною теж була щаслива!

А був я пілігримом між людьми,
який в пустелі мріяв про громи,
про благодатні зливи над полями...
Та я ще йду, пісками йду без тями,
і тільки п'ю очима міражі,
бо йти і йти — покликання душі.
27.12. 2010 р.

ЯЛТИНСЬКА ОСІНЬ

Цикл

***

Я забився в осінню Ялту,
щоб подихати кримським теплом,
та й стомивсь від сімейного гвалту,
де добро обертається злом.

А печаль — то причіплива дама,
не утопиш у морі за день.

---

* Самум — сильний гарячий вітер.

Крах сім'ї — не проста мелодрама,
це вже дерево ріжуть під пень.

Від життя не багато я хочу,
вдовольняюся тим, що є,
і нікого нічим не морочу —
вже таке воно щастя моє...

Зла на світ не тримав я у грудях,
без страху виливав почуття.
Може, був нерозбірливий в людях,
може, Музі служив без пуття...

Ось блукаю на пагорбах Ялти
без тепла, без надій, без рідні,
всі завулки вже знаю без карти,
щасливіші пригадую дні.

Де ви, ночі колишні серпневі?
Шепіт моря, і вуст, і цикад...
Ой, не ті уже зорі у небі
і жіночих очей зорепад!

Я для юних тепер не цікавий,
а старі не цікаві мені,
лиш дзеркалиться місяць лукавий
на балконі в моєму вині.
08.10. 2010 р.

ЛОЦМАНСЬКИЙ КАТЕР

Маленький катер, як галоша,
заводить в бухту теплохід —
величний, білий і пригожий,
на білосніжний айсберг схожий —
морів небачених привіт.

Отак і я немолодий,
як лоцман, в морі зустрічаю
вітрильник Музи золотий
і проводжаю до причалу,
щоб люті хвилі не качали.

Причал — душа моя, що ладна
надовго Музу приютить,
та ось гуде сирена владна —
і прощавай щаслива мить! —
прекрасну гостю не спинить.

Виходить з порту лебідь-яхта,
я ж супроводжую, як пес,
її у море... Жовтень. Ялта.
Можливо, гра надій не варта,
та я новий чекаю рейс.

11.10. 2010 р.

ПРО КОЛЕГ

Дуже благополучні —
мені не співзвучні.
Ближчі мені —
трохи чудні,
дивакуваті,
але крилаті.
10.10. 2010 р.

***

Вже до фінішу недалеко,
і мені не до втіх і забав.
Із сімейного вигнаний пекла,
в рай самотності я попав.

Серед затишку і комфорту
біля мене вже й міль не літа,
хоч бери на квартиру чорта,
щоб не тисла така самота.

Я готов був к лихій годині,
і чернецтва давно хотів.
Не догодиш, як видно, людині,
а поетові й поготів.
10.10. 2010 р.

***

Блажен, хто не дожив до старості,
коли вже сходять із ума
і у такі заходять зарості,
з яких вже виходу нема.

Мене обходить кара Божа,
я все ще мислю і люблю,
дивлюсь в минуле без жалю
і світ сприймаю невороже.
17.10. 2010 р.

***

Ще зализую рани свої.
Біль не скоро виходить із крові.
Я одужую від сім'ї,
я одужую від любові.

Біль, як хміль. Все! Я більше не п'ю!
Ну, можливо, чарчину на свято.
А кого я тепер люблю —
не багато таких, не багато.

Час звикати до самоти,
з нею в парі дійти до краю...
А чи довго до нього йти —
ось цього не скажу. Не знаю.
08.10. 2010 р.

ЕКСПРОМТИ

Цикл

ПРО ЯЛТУ

«Місто щастя!» — славословить реклама.
«...хвилинного щастя» — доповнюю я,
хоч ніякого зараз не маю.

***

Все той же парк, і той фонтан,
і кипарисова алея...
А де та юна жінка, наче Муза,
яка зі мною поруч тут стояла
і усміхалася, як молодість моя?

***

Внизу під балконом — море,
вгорі над балконом — зорі.
Чого ще поетові треба?
Щоб вийшла із моря Богиня
і зорями сяяли очі!

***

Будинок творчості письменників?
Брехня!
Це вже притулок для туристів.
Якщо мене письменником вважати,
то я єдиний тут.

***

Ні в Ялті я пари собі не знайшов,
ні вдома її вже немає.
А світ недавно ще здававсь гаремом!

***

Скільки досвід мене не вчив
не вірити обіцянкам жіночим,
а я і досі вірю, як юнак.
Юнак? Ха-ха! —
старий Ай-Петрі в сивині туману.

СПОГЛЯДАЮЧИ АЙ-ПЕТРИ

Невже і я так само не змінився
за двадцять літ,
як кам'яний цей шпиль?
Якби він мав людське чутливе серце,
на щербінь вже розсипався б давно...

ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Вже Лесі в Ялті пам'ятник звели.
Дай, Боже, щоб вона
ще й рідну мову чула!

БІЛЯ МОГИЛИ

«На могилі не заплаче ніхто в чужині».
Степан Руданський

Ми теж не плакали, а випили по чарці
і «Повій, вітре, на Вкраїну» затягли,
і зупинили погляди на хмарці,
яка *туди* пливла над гребенем яйли...

***

Чоловік аж із Сум
біля моря свій мед продає.
Я попробував — смак України!

***

Ці гори, це море, це небо
синіють з Господньої волі.
А я із чисті волі
тиняюся тут один?

***

Перед красою світу блякнуть люди,
а перед розумом людським природа блякне.
Краса й печаль для мене — рідні сестри.

***

«Вино й любов — отрута» — кажуть люди,
а я і в старості не вірю їм однак,
бо від отрут цих тільки оживаю.

***

Поміняв би я Київ на Ялту:
всеодно там немає друзів.
Але в Ялті нема й України.

У ЛІВАДІЇ

Обійшовши царський палац
серед заморських кущів і дерев,
я зовсім не охав, не ахав,
а пригадав свою дачу під Києвом —
хатину в вишневім саду.

***

Не видно ні гір, ні неба...
А це лавина хмар,
чи найтемніше вино
з яйли стікає
в горловину Ялти?

***

Як електрон, відірваний від атома,
я від сім'ї відірваний тепер.

Радіти? Сумувати?
Ще не знаю.
Я лиш маленький вільний електрон.

***

Що старість робить іноді з людьми,
в яких душа вмира раніш за тіло!?
В дупло душі не бджоли мед приносять,
а люті шершні роблять там кубло...
Ото і все, що звалося душею!

***

Я задрю зів'ялій троянді:
у неї з пелюстками пропав і аромат.
А нащо Бог в моїй душі оставив
весняний аромат бажань і сподівань?
Забрав би й це, раз молодість забрав!
01–16.10. 2010 р.

ДРУГА ЯЛТИНСЬКА ОСІНЬ

Цикл

ПОЕТИЧНА ВЕЧІРКА

Поетеси з чистими очима
прибувають в Ялту відпочити
з рюкзаком простеньким за плечима,
з гаманцем, де торохтять ключі.

Бідні українські поетеси,
я повів би вас у ресторан,
та забув тепер його адресу,
та і сам я — не багатий пан.

Тож посидьмо в мене на балконі,
знайдемо «Мускат» такий як слід,
море буде в нас як на долоні —
і до нас причалить теплохід.

Перетнем із вами Чорне море,
далі — Середземне, океан...
Хай в безоднях втоне наше горе!
Тільки Бог — над нами капітан.

Ми із вами — молоді матроси,
просто юнги. Вік — нам не біда.
Є у нас, роздягнених і босих
дві стихії — небо і вода.

І в серцях є невимовне слово
і земні причали без адрес...
Ялта. Вечір. За вином розмови
і лукаві очі поетес.
12. 09. 2011 р.

ГРОЗА НАД АЙ-ПЕТРІ

До старого красеня Ай-Петрі
сива хмара забрела у гості.
Він прогнав її у темні нетрі,
і вона заплакала від злості.

Гримнула грозою, як дверима —
аж від скелі відколола скалку.
А старий здвигнув услід плечима
і гукнув у гості юну хмарку.
15.09. 2011 р.

ПУГАЧ

Пугає пугач в Криму
серед нічних кипарисів.
Як тут ведеться йому
в декоративному лісі?

Як же сюди він забивсь
із придніпровських байраків?
Чи з козаками колись
пращур тут долю оплакав?

Ялта вогнями пашить,
гупають десь барабани...
Пугач все стогне, не спить,
мов розбиває кайдани.
08.09. 2011 р.

П'ЯТАК

На приморській вулиці у Ялті
світиться монета на асфальті.
П'ять копійок, ну, простий п'ятак,
український, наш. Ну, як же так?!

Хай п'ятак, хай гроші і дрібні —
ніяково все-таки мені,
що так наші грошики здрібніли.
А кругом стоять розкішні вілли,
дорогі виблискують авто —
на п'ятак не дивиться ніхто,
топають усі підосви мимо,
навіть жодний злидень не підніме.

І лежати доти буде він,
доки не піднімуться з колін,
ставши повновладними людьми,
українці. Так, братове, ми!
12.09. 2011 р.

СЛУХАЮЧИ ВУЛИЧНИХ СКРИПАЛІВ

Вечорами на людній набережній
грають «Мелодію» Скорика.
Слухаю в радості набожній:
наша душа ще не скорена!
18.09. 2011 р.

ВЕЧЕРЯ

Яблуко, персик, інжир —
ось моя в Ялті вечеря.
Інколи в склянці — кефір,
інколи в ній — «Мадера».

Інколи в двері стук —
зайде колега з поклоном.
Чарок веселий звук
пурхає довго балконом.

Море нам видно згори,
з п'ятого поверху дому.
Що там не говори —
з другом видніш, як самому.
08.09. 2011 р.

* * *

І знову білий корабель
із моря випірнув, як Лель,
підплив поближче — вже готель
на цілу тисячу осель.

Маленький катер у порту
його зустріне на посту
і, наче вазу золоту,
поставить в бухті на виду.

Ах, яхто-мріє золота,
якби мені не ці літа,
не ця життєва маята,
я б теж поплив галасвіта

туди, де сонце устає,
де вільно хвиля виграє,
де вольній волі простір є,
де, може, щастя є моє.
14.09. 2011 р.

***

Я знав: так буде: море за балконом,
на горизонті білий корабель,
і склянка наливатиметься дзвоном
веселого напою «Мускатель».

Край столу свіжі аркуші накрито
сріблестим каменем завбільшки із кулак
і виноград сріблиться соком літа,
і персик зашарівся, наче мак.

І сонце вже дозріло над яйлою,
вітрець із гір ворухить сторінки.
Рука потягнеться спочатку до напою,
а потім до жіночої руки.

13.09. 2011 р.

ЛІРИЧНИЙ ПОРТРЕТ

О. П.

Біля моря ти назвалась: «Оля»,
молода і впевнена в собі.
Мабуть, ти позичила у моря
плавні рухи й очі голубі.

Вже давно мандруючи у світі,
я красунь набачився в путі,
а тебе, як горду Нефертіті,
не гадав зустріти у житті.

Ніжишся на пляжі, як левиця,
а здаля Ай-Петрі погляда,
як у тебе шкіра золотиться,
як до ніг ласкавиться вода.

То у пальмі я тебе впізнаю
з віялом волосся на плечі.
Нібито над Нілом чи Синаєм
світять зорі ялтинські вночі.

Молодій тобі усе цікаве:
і Ай-Петрі, і старий поет.
Ти скажи, чи я хоч маю право
дарувать цих слів тобі букет?

Не втішай мене, що ніжні муки
для поета — творче джерело.
Краще б я ласкав засмаглі руки
і співав з очей твоїх тепло.

Доля — дама з гонором — я знаю,
може все розвіяти, як дим...
Жінко-пальмо з голубого краю,
Крим без тебе вже мені не Крим.
09.09. 2011 р.

***

На поклик мій — ні відгуку, ні слова.
Це, значить, все. Відрізано — і край!
Ну, що ж, чарівна жінко, будь здорова!
Тепер на цілу вічність прощай!
03.10. 2011 р.

ЛІАНА

Поема-балада на гуцульський мотив

1

Ой, на морі вітер синій
колисає хвилі.
Я зустрів серед гліциній
оченята милі.

Ой, ви очі-поторочі,
бодай не заснули,

зчарували проти ночі
ви мене, гуцула!

Я сходив усі Карпати,
всі стежини-плаї,
мене знали всі дівчата
у нашому краї.

Та гліцинії-ліани
запелели дорогу.
Крім очей отих коханих
не бачу нічого.

В мене волі вже немає,
а думи веселі.
Море хвилі розбиває
об високі скелі.

2

Цілу ніч мене дорана
обплітала Ліліана —
молода грайлива панна,
ніжнорука, тонкостанна,
обплітала, як ліана
обвиває стан платана,
що підняв зелену крону
вище нашого балкона.

Із платаном ми братани:
обплітають нас ліани.

3

В радості безліч назв,
в мене є теж для свята:
сонце в зеніті — екстаз,
світла над морем кімната.

Край кипарисів, ліан,
і восени тут літо.
Смаглої плоті дурман,
наче парфуми, розлито.

Як прибережний платан,
я у полоні гліциній,
і в почуттях гурман —
зовсім я ще не осінній.

Пройдено шлях немалий,
та зупинялись рано.
Сонця мені ще піддай
в келих душі, ліано!

Дух мій злітає в zenit
вище житейської прози.
Падають зорі на світ,
як поетичні сльози.

4

Ой, ліанко, ой, панянку,
плетиво зелене,
повилась ти вчора зранку
змійкою від мене.

Повилась до старця-дуба,
ще міцного з виду.
Нам було з тобою любо,
а тепер — ні сліду.

Якби ти знайшла, кобіто,
юного коханця,
я не став би серцем тліти,
що маєш обранця.

Тепер мені зимувати
поруч із сосною,
та не буде в нас розмови,
як була з тобою.

Ой, ти любко-перелюбко,
невірняя панно,
була звечора ти жінка,
а зранку — ліана.

Ой, не хочу обвивати
тонкого кленочка,
обніму міцного дуба,
наче рідна дочка.

Молодий ураз покине,
натішившись вволю,
а старіший берегтиме,
як щасливу долю.

Молоденька яворина
іще й насміється,
а старенька дубовина
пригріє до серця.

Хоч як гріє, хоч як тішить,
а тягнуться руки
до нової пригодоньки,
до нової муки.

Отак мені роковано
невірнo любитись:
від одного коханого
до другого витись.

Ой, яка я, Боже, вільна —
як над морем чайка!
Ой, яка я божевільна,
нещасна гультяйка!

Повний штиль на морі. Тиша незвичайна.
Все під сонцем мліє, ніжитьсь кругом.
Тільки в'ється-стогне одинока чайка.
Все когось шукає. А кого? Кого?

Чи у неї люди одібрали діток?
Чи свої пари не знайде повік?
Що для неї сонце? Що для неї літо?
Неспокійно в'ється. Неспокійний крик.

Аж терзають душу зойки мимовільні,
наче світ весь ходить задом наперед.
Всі поети, звісно, трохи божевільні.
І шалена чайка, мабуть, теж поет.

7

Братане платане в приморському парку,
давай на дорогу підніmemo чарку!
З тобою я випити радий і квартиру,
щоб швидше забути цей берег і Ялту.

Я часто дививсь на схвильоване море,
не думав, що й сам хвилюватимусь скоро.
Ти бачив, платане, зі мною тут жінку —
моєї любові останню сторінку.

Я всю прочитав її: очі, і руки,
і трепетні рухи, і лагідні звуки.
Нас ніч обвивала, як довга ліана,
як чорна пантера, бажаннями п'яна.

Ти, друже мій, бачив, як шторм-ураган
наскочив раптово, сповивши в туман
і сонце, і море, і лагідну жінку —
моєї любові останню сторінку.

Як зранену чайку, її понесло,
назад не вернуло безсиле крило.
Не так тая буря їй зранила крила,
як вітром порвала душевні вітрила.

Гай-гай, урагани у душах людських
страшніші стократ ураганів морських!
Негода на морі замре — прошумить,
а бідна душа все штормить і штормить.

Обняв би тебе на прощання, платане,
та вже обняла тебе міцно ліана,
так схожа на ту, що ласкала мене —
і сон той не скоро, не скоро мине.

І море, і гори — усе вже позаду,
попереду - потяг, купе.
Лиш степ пожовтілий — єдина розрада
та небо над ним голубе.

І чайка невпинно летить за вагоном.
Куди вона так поспіша?
Аж мало у вікна не б'ється з розгону
чиясь божевільна душа.

За ким ти женешся, закохана душе?
Куди його потяг везе?
Мабуть, про кохання, крилатий мій друже,
і досі я знаю не все.

Я гнався так само в любовному шалі
і крилами бивсь у вікно,
і сонце сідало, як зараз, в печалі...
Це вчора було — і давно.

Спинись, не безумствуй, душа неблаганна!
Чи вартий любові твій друг?
Вже захід горить, наче довга ліана,
а сонячний промінь потух.

Ліана, ліана у серці озвалась
і стисла його досхочу...
Це, може, не чайка із сил вибивалась,
а я все за кимось лечу?
20 — 24.09. 2011 р., Ялта

КІНЕЦЬ СЕЗОНУ

Стрижі шугають — значить, в Ялті
іще рояться теплі дні,
хоч жовтень в горах, як на старті,
уже нахмурились в даліні.

Ще люди пурхають стрижами,
і в морі плюскіт де-не-де,
та повний місяць вже в піжамі
вночі над горами бреде.
08.09. 2011 р.

* * *

В морі ні вітрила, ні кораблика,
тільки все буруниться воно,
наче безкінечна ткацька фабрика
тче блакитно-біле полотно.

А прибій його невпинно ріже,
пінними сувоями кладе,
а високе сонце більше й більше
пряжі променевої пряде.

Ні, мені на березі не всидіти —
продерусь крізь піну все одно
і, як човник, ткацький човник нібито,
я морське прошию полотно.
17.09. 2011 р.

* * *

Пустився берега. А юних сил нема.
І все ж пливу, не боячись дарма.
Боятися хай розніжені і ситі —
а я з бідою знався в білім світі!

Хай на безлюдний острів попаду —
напевно, я і там не пропаду,
бо до самотності давно і в місті звук,
бо на самотність Бог усіх прирік,
прирік усіх на вічне небуття...
Чого ж тоді боятися життя?!
21.09. 2011 р.

БЕЗТУРБОТНІСТЬ

Жартівливе

В Криму у юні дні
в письменницькій оселі
купались ми в вині,
валялись у постелі.

Курортний цей режим,
як вільний дух кохання,
давав нам вибух рим
і щирі сповідання.

Що у крові митця
нуртує геніально,
те з погляду ченця,
звичайно, аморальне.

Та я і сам тепер
на юнь дивлюсь скептично,
хоч жити без химер
мені не поетично.

Тепер які деньки?
То ліки, то діста.
Але режим такий
шкідливий для поета.

Тому, як в юні дні,
шукаю в цій оселі
то істину в вині,
то істину в постелі.
18.09.2011 р.

СТАРИЙ ДОНЖУАН

Заживе одна любовна рана,
а по серцю полосне нова.
Жаль мені старого Донжуана,
що самотнім віку дожива.

У Мадридї десь чи у Кордові
тулиться в кутку він, як чернець.

Де вони, красуні чорноброві,
не повів яких він під вінець?

Лиш водив тайком на грішне ліжко,
цінував лиш буйні почуття,
від його лукавої усмішки
не одне зламалося життя.

Ні дітей, ні друзів, ні родини,
у дворі вітається лиш крук.
Дні і ночі, роки і години —
наче кастаньєтів перестук.

Де тепер відвага соколина?
Де той ризик на межі безумств:
коли жде тебе чи ніж у спину,
чи троянда пурпурових вуст?!

Спопеліло серце полум'яне,
горде й по-дитячому дурне.
Донжуане, хто тебе догляне?
Хто тебе в молитвах пом'яне?
16.09. 2011 р.

ГУРЗУФ

Ух, Гурзуф! Без показух
чудеса він коїть.
Аю-Даг уже опух
тут на водопої.

Мабуть в цей тінистий сад
Одіссей причалював.
Цвів тут Пушкін Олександр,
Чехов же покашлював.

Ух, Гурзуф! Пляжний дух!
Люд як в пеклі смажиться.
Від усіх своїх недуг
чи й собі відважиться?!

Сутінь тінистих парків.
Чехова дача проста.
Тут рахували парки
геніям скромні літа.

Всіх нас розвіє морок
вічної рози вітрів.
Пушкін помер під сорок,
Чехов за сорок згорів.

Вже і мої останки
мали б десь гнити в яру.
Може, від чарів коханки
я хоч тепер помру.

Соромно сонно топтати
берег скелястий цей.
Мають поети злітати
чайками вище скель.

Море підточує брили,
множить хаос і химер.
Генії тут ходили,
ходять вони і тепер.
18.09. 2011 р.

ВОГНІ

*Владзімірському Миколі,
земляку, севастопольцю*

В морі далекі вогні
ледь мерехтять, наче зорі.
Довго не спиться мені,
як стерновому у морі.

В кожного свій маршрут
серед житейської драми.
Спить весь курортний люд,
ситий земними страстями.

Тільки у морі вогні
ледь мерехтять, наче зорі,
тільки не спитьсся мені,
як вахтовому у морі.
09.09. 2011 р.

* * *

Я вже звик до крайньої межі,
до межі можливостей душі,
до межі можливостей ума —
другої вже радості нема.

Ще якогось виходу мені
вже нема в мої суворі дні.
Білий світ, і люди, і вірші —
все тепер зі мною на межі.

За межею — тільки тьма і тьма...
А, можливо, навіть тьми нема.
21.09. 2011 р.

СВОЄ ВИНО

Тепер турбота лиш одна:
зробити б доброго вина.
Мій виноград давно поспів
і жде мене вже стільки днів,
а я все вештаюсь в Криму
і тут на вина губи дму:
вода і винний порошок
шкідливі навіть для кишок,
і всі однакові на смак.
Я лиш своє люблю, дивак.

Ось обірву солодкі грона —
заграє сік, мов кров червона.
Хай в бутлях грає сорок днів
аж до зимових холодів,
а там в пляшки його під корок —

хай ще помліє днів із сорок,
і на різдвяні холоди
гукну пляшчину: «Йди сюди!»

І на столі, як красне літо,
горить вино духм'яним цвітом.
А ще як друг навпроти є —
без зайвих слів, люблю своє...
21.09. 2011 р.

* * *

Тіло здає, мов не моє.
А це не діло!
Духу у мене на трьох ще є.
Кріпися, тіло!
08.09. 2011 р.

НА РУБЕЖІ

Нікого. Нічого. Лиш річка Трубіж
в широкій долині — вузький рубіж.
Та берег ще трохи заріс осокою,
та човен стоїть під старою вербою.

Верба ще кремезна — ось тільки дупло
їй в грудях випалює всяке мурло —
вона до небес тягне рубані руки,
а там тільки круки, а там тільки круки...

Дарма що у річечки назва свята,
а мало втішає — зникає вода.
Людці розорали весь луг під городи,
і кожен, як може, курінь собі зводитьь.

Печальна картина, немов некролог.
Чи бачить із неба великий Дажбог?
А Дана-богиня? А де тая слава,
коли тут гриміли полки Святослава?

Та ці ж береги у живої води
не раз зупиняли навалу орди,
аби у престольному Києві-граді
чужинці не паслись, як в себе у хаті!

А нині для Києва де той Трубіж?
А де Україні надійний рубіж?
Як схожа вона на вербу прибережну —
усякий заброда ламає сердешну!

Нікого. Нічого. Лиш тиша та спека,
а ще на вербі щось клекоче лелека...
Я теж обезсилів, ослаб, як Трубіж.
Тримаймося, річко! Тримаймо рубіж!
21.06. 2011 р.

***

Хай ми різні — і Крим, і Донбас,
Подніпров'я, Волинь і Карпати,
Україна — у кожному з нас,
а вона для усіх нас — мати.

Україні не треба прикрас —
шароварні свята, концерти...
Україна — це кожний із нас,
хто за неї готовий померти!
16.09. 2011 р.

***

Світові скучно без величі,
наче поету без премії.
Тільки все гине від немочі,
навіть найбільші імперії.

Прагли ми більшої розкоші,
множили п'яні святá...
Мало Перуна і Мбокоші —
мало тепер і Христа.

Зникло червоне маєво,
та не епоха розп'ять.
Ось ми сьогодні й маємо
славу з одних проклять.
21.10.2011 р.

ПЕРЛІВНИЦЯ

Стаю все більше домашнім сиднем я,
немов до скелі приросла мідія.
Моя кімната — моя перлівниця.
І хай за вікнами погода міниться,
і десь в газетах гарцюють критики,
і десь у залах ревуть політики
і правду плутають із самовтіхою,
з футболу роблять нову релігію...

Мене ця піна все менш бентежить,
забавно тільки за нею стежить.
І хоч приріс я до скелі сиднем,
крізь водну товщу мені все видно.
Усе я знаю, усе я бачу,
а раз я знаю, то щось і значу,
і не ховаюсь в лиху годину —
я колисаю в душі перлину.
11.10.2011 р.

САТИРИЧНА СУМІШ

ЗНАЧИМИЙ

Яка у мене пенсія?
Складіть два слова: *пенс і я*.
Тепер у цьому сенсі я
такий значний, як пенсія.
25.11. 1999 р.

СІМЕЙНИЙ СТАН

Живу в столиці, як на хуторі,
і щастя все моє — в комп'ютері,
бо тільки електронна вість
в мій дім заходить, наче гість.

Тож слава техніці і Богу,
що хоч таку дають підмогу!

Якби давали ще й харчі
і постіль слали уночі,
то це була б — ого! — сім'я,
а так комп'ютер лиш і я.
11.02. 2011 р.

ШЛЮБНА МОДА

N. N.

Сьогодні поетесам треба мало:
узяти шлюб із сивим генералом,
чи гладити не кучері Орфея,
а лисину багатого халдея.
Тоді і струни знайдуться для ліри
і справжня позолота для квартири...
Я рад за наших пань. І це не фальш.
На жаль, в мистецтві мало генеральш!
19. 03. 2005 р.

БАГАТОТОМНИКИ

В час буржуазного розбою
не складають *метри* зброю:
письменники-скромники
видають двотомники,
не такі убогії
видають трилогії,
а окремі аси —
сім томів одразу.
Завжди є у них штовхач.
Не занудився б читач!
30. 10. 2008 р.

ГРІШНИЙ ПОЕТ

Коли він був не грішний,
ходив тоді безгрішний.
Тепер він із грошима,
з нечесними очима,
з очима хитро-злыми,
з грошима немалими.

Герой моєї повісті —
поет, що зрадив совісті,
і не простий карасик —
комуністичний класик.

31.07. 1987 р.

***

Поезія — це справа молодих.

І я затих.

Та не надовго. Із душі
ще юні просяться вірші.

23.12. 2010 р.

ДО УКРАЇНСЬКИХ УРА-ПАТРІОТІВ

Облиште гамір! Облиште гонор!

За що ви хвалите народ?

За те, що він — найбільший донор?

Кому потрібний цей рекорд!

20.02. 1995 р.

ПРО МОНУМЕНТ У КИЄВІ

Возвели тут гігантську бабу

з велетенським щитом і мечем.

Значить, ворог такого ж масштабу?

Будем битись? Чи зразу втечем?

І чому саме жінці вручили

ми священне знаряддя війни?

В нас же роблять погоду мужчини.

Ах, забув: дезертири вони!

05.11. 1989 р.

ПРО РОЗЗБРОЄННЯ

Віддали ми ракети. А нащо?

Ми без них вже тепер, як без рук.

Чи віддав би наш мудрий пращур

ворогам свій найкращий лук?

В отаманів забракло кебети,
кожний чесний, немов немовля...
Над Печерськом — салютні ракети,
а в Чорнобилі воля гуля.
07. 03. 1995 р.

НЕБЕСНЕ ВОЇНСТВО

Коли я дивився на загони озброєних мечами і списами ангелів, які зображені на стіні Михайлівського Золотоверхого монастиря і на чолі яких стоять начальники-архангели з іменами (на німбах) Салафійл, Варахійл, Рафаїл, Михаїл, Гавриїл, Уриїл, Іегудийл, мені подумалось:

Відколи ангели з чужинською старшиною
витають в небесах над Україною,
відтоді християнська Україна —
або безлюдний степ, або руїна.

Якби тим воїнством командував Богдан,
нас не гнітив би жодний бусурман.
Якби очолив ангелів Тарас,
то рай земний, напевно, був би в нас.
16.12. 2008 р.

ПРО ГОЛОД

В дитинстві я не пухнув, тільки сох,
згори на нас не наш дивився Бог.
Над нами й досі ще свого нема:
народ всихає — Бог же десь дріма.
27.11. 2010 р.

ПОЕЗІЯ ГРОШЕЙ

Ярославу — із усмішкою

Що мій ідеал не хороший,
відзначить усякий бідняк.
Я славлю поезію грошей!
Поезію грошей? Так!

Ось дещо я маю в кишені
для хліба, вина, для книг —
і марно Христос і Ленін
кричать мені: «Гроші — гріх!»

Куплю ще й селянського сиру
і яблук — найкращий сорт,
і крісло купити в квартиру
мене спокушає чорт.

Сальця на сніданок покраю
і чаєм пахучим зап'юю...
В дитинстві не мав я раю
і голоду — ой! — не люблю!

Весь світ полюбляє гроші
і знає ціну папірців.
І нам, українці хороші,
виходити час із старців!

07.11. 2011 р.

РЕГРЕС

*З приводу плану Московського патріархату
побудувати у Києві найбільший у світі православний храм*

Світ множить авто і комп'ютери,
найкращі шляхи і мости.
А в нас в українському хуторі
найкраще возводять хрести.
Які в нас занедбані села!

Які безробітні міста!
Зате є робота весела —
найвище вознести хреста.

Одвіку на нім розпинали
наш гордий козацький рід.
І досі попи-генерали
нам рясами застують світ.
06.04. 2010 р.

РАЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Дунтук

1

Христос постав, як цар рабів —
поставив хрест на рабстві.
А що для вільних він зробив?
Їм важче в рай потрапити.

Тому й росте в мені протест,
хоча вільніше нині:
я прокляну найбільший хрест,
якщо — по Україні!

2

Навіщо нам небесний рай,
якщо без України?!
Ми мали вже один сарай
великий и єдиний.

А нас затягують тепер
до іншого сараю.
Давайте, браття, без химер:
нема без волі раю!
11.06. 2011 р.

...ДЕСЯТНИКИ

Ну, і придумав хтось: шестидесятники!
Герої, значить. А ми хто — зрадники?

Шестидесятники — восьмидесятники —
авангардисти. А ми хто — задники?

Шестидесятники — тисячолітники —
творці держави. А ми — негідники?

Шестидесятники — тире — безсмертники.
А нас мільйони, ми — попередники!

Гей, хто там празнує четвер чи середу?
Ми — діти вічності, вона попереду.

Усі ми станемо піском і глиною,
безсмертя наше — із Україною!

11.06. 2011 р.

ПРО ЛЮДЕЙ

1. ПОГЛЯД РОМАНТИКА

Людина — це скрипка у божих руках,
співає на всі голоси,
душа її в небо злітає, як птах,
і мліє в обіймах краси.

2. ПОГЛЯД ЦИНІКА

Усяка людина — черв'як у гною,
вмістилище похоті й мук.
В двоногих я цінність одну визнаю:
це — творчість ума і рук.

3. ПОГЛЯД ПАТРІОТА

Всіх нас точать різні черви,

кожний з нас — велике стерво,
лиш об'єднані в народ,
ми є ЩОСЬ — не просто зброд.

4. ПОГЛЯД ІСТОРИКА

То в азіатському багні
тонули ми предовгі дні,
тепер же тонемо в Європі
у християнському сиропі.
08.12. 2010 р.

ПРИНАДИ СТАРОСТІ

Іронічне

Старість — не радість — артрит і артроз,
маразм, паранойя... Звичайний прогноз!
А хто заперечує даний букет,
тому ще підходить діагноз «поет»!
27.12. 2010 р.

СЛУХАЮЧИ «ВАЖКИЙ МЕТАЛ»

Це вже не джаз — а справжній сказ,
як негр у Києві напідпитку,
це — гуркотливий унітаз
або спека під сорок влітку.
2010 р.

***

Кажуть, що шлюби земні
благословляє небо.
А чому розлучення, скажіть,
не в небі відбуваються,
а в пеклі?
2011 р.

НЕ ТІЛЬКИ ЖАРТИ

*Петрові Осадчуку
на незабудь*

Так, мабуть, Петре, легше жити —
довкола себе всіх смішити.
Будь славен сміх! І, слава Богу,
ти стелиш ним собі дорогу...
так-так, до раю! А куди ж?
Про пекло думати облиш!
Тебе не пустять в ту країну —
розвалиш сміхом дисципліну,
без неї ж навіть ССРСР —
який гігант! — і той помер
(не без втручання наших пер).

Так, ми не вічні — вічні жарти.
Ось і мої вже бито карти.
...Коли лежачому в труні
ти скаламбуриш щось мені,
я і тоді всміхнусь, напевно.
Але це містика, ще й темна.

А мова в нас про світлий сміх.
Я рідко їв такий пиріг
і, мабуть, вже на *тому* світі
навчусь по-справжньому радіти,
бо все збиваюся на сум,
тепер і зовсім — сумнодум.
А що за жарти через силу,
коли вже вік іде до схилю,
коли не те серцебиття,
коли немає опертя
на вірну подругу життя,
хай і не вірну, а розумну?..
Ось бачиш, як жартую сумно.

Це ти вже, друже, сміхом жаль —
хай в світі меншає печаль!
І в дружнім колі під чарчину
розтоплюй смуток, мов крижину!

Хоч тих печалей цілий віз
на нас звалив капіталізм —
і не простий — печерно дикий.
Великий клопіт в нас, великий...
Тепер хоч плач, хоч зубоскаль —
а допоможе тільки сталь!
15.06. 2011 р.

НА ГОВЕРЛІ

І знов чиновників поперло,
немов отару, на Говерлу.
А на чолі їх, звісно, *Сам*
несе подяку небесам,
що булаву послали в руки
народ підводити з багнюки.
Та марна всяка булава,
коли слабенька голова,
коли уся братва чиновна
ділити-красти тільки годна.
Сидіти б їм десь у норі,
а не пишатись на горі!
Терпи, Говерло, славна горо —
опришки з'являться не скоро!
21.09. 2009 р.

ПРО СЛАВУ

Він славив голосно героїв,
а сам безслав'я стільки скоїв!
2010 р.

ПРО ШКІДНИКІВ

В Києві пощезли таргани.
Кажуть, що й по всій по Україні...
Справжнє диво! Жаль, що невелике.
Будемо й на більше сподіватись —
є ще гірша нечисть на землі.

17. 11. 2008 р.

ЗАМОРОЗКИ

Вітер північно-східний
із сибірських просторів
заморозки приніс
не тільки моєму саду,
а й українській душі.
10.05. 2010 р.

* * *

Хоч родом я донецький,
та здершись на найвищий терикон
і дивлячись згори на Україну,
ніколи не скажу, як *той* політик:
«*Усьо будет Донбас!*»
25. 10. 2010 р.

СЛОВО ДО ДОНБАСУ

*З приводу присвоєння звання Героя України
донецькому стіхотворцю Б. Белашу*

Чи я тебе не знаю до пуття,
чи справді ти стаєш дивакуватим:
вже пам'ятники ставиш за життя
як не Кобзонові, то іншим бандократам.

Я не прошу поставити й мені:
на це ніхто не дасть злодійських грошей,
бо я не поклонявся Сатані
і рідне слово ніс, як голос Божий.

А ти возносиш все не тих, не тих,
іскоса дивлячись на старця Філарета,
і німбом увінчав, немов на сміх,
плохенького російського поета.

Донеччино, невже забула ти,

що народила Дзюбу нам і Стуса?
В твоїй землі лежать мої брати
і мати-волинянка спати мусить.

Я теж вернусь, неначе слон старий,
до тебе, краю мій, і вже не в гості —
щоб ти зеленим килимом прикрив
тут у степу мої спочилі кості.

Та чи спокійним буде в мене сон,
чи легко буде у землі лежати,
коли на ній забронзовів Кобзон
і множаться герої-торбохвати!?

Можливо, я чутливий через край,
але мої літа — суворі свідки.
Донеччино, наш білий коровай
ти не обмінюй на чужі об'їдки!
04.10. 2011 р.

ЗАРОК

N. N.

Тепер із вами про політику
не сперечатимусь, допоки й житиму!
Невже так само, люба пані,
ви агресивна і в коханні!?
09.08. 2011 р.

ДО ЗВЕЛИЧЕНОГО

Колего, я скажу по щирості,
без критиканства і без пакості:
ти возвеличений по кількості,
а вічність цінить нас по якості.

17.01. 2012 р.

УВІНЧАНІЙ ПАСКУДНИК

*«Скатерттю вам, хохлы, и рушником дорога.
Ступайте от нас в жупане, не говоря – в мундире,
по адресу на три буквы, на стороны все четыре.
Пусть теперь в мазанке хором гансы
с ляхами ставят вас на четыре кости, поганцы».
Йосиф Бродский. «На независимость Украины».*

У Йоськи не нові ідеї
про те, як люблять нас євреї,
на нашій вирослі землі
із білим хлібом на столі.
І все ж паскудник має рацію,
що посилає нашу націю
через багнуку і рови
кудись подалі від Москви.

А я послав би вас ще далі,
мої братове витривалі,
послав би з радістю туди,
де ще не кубляться чорти,
такі як вихрест Йоська –
із підворіття моська!

P.S.

Гарчав на нас не простий гад,
який в тюрмі освоїв мат,
і не убогий психопат,
а світовий лауреат.
Столиці Швеції віват!
Невже і там у Йоськи блат?!

Невже у фондї Нобеля
не бачать далі шнобеля*?
Невже і там така шпана,
що нашу волю проклина?
Ох, ці учені шнобелі!
Від них – усі чорнобилі.

---

* Шнобель (з німецької) – ніс, дзьоб, рило.

19. 08. 2008 р.

***

Чому такі волосаті
пришельці із Близнього Сходу?
Мабуть, пізніше за нас,
людьми стаючи,
злізли вони з дерев.
12.10. 2010 р.

ДО ЗНАЙОМОГО ЛІРИКА

Л. Т.

Ти пейзажист. Любимі маєш теми.
Одноманітні, правда, аж-аж-аж...
Та хоч на крок ти відійди від схеми
і кров'ю оживи блідий пейзаж!
12.10. 2008 р.

ПРО КЛАСИЦИСТІВ

1. ТРІОЛЕТНИКИ (Тріолет)

Взялися деякі поети
ховати шило у мішок —
думки бездумні в тріолети.
Взялися деякі поети
до тріолетових книжок,
і я від них впадаю в шок.
Взялися деякі поети
ховати шило у мішок.
21.03. 2004 р.

2. РОНДЕЛІСТИ

А хтось пописує ронделі,
думки збираючи на стелі,

бо що на пенсії робить?
Не тільки ж їсти, спати й пить...
Ну, а ронделі — справжнє діло!
Мені й самому закортіло
зліпити їх десяток-два —
хай люди скажуть: «Голова!»
15.12. 2008 р.

3. СОНЕТНИКИ

Не хочу гудити сонети:
ще популярні ці куплети,
і сам я бравсь до них не раз,
і показав тут майстер-клас:
зв'язав аж два вінки сонетів.
Знайдіть їх більше у поетів!
Та я мовчу, бо в серці біль:
вже ті вінки струбила міль.
Якщо не зовсім ще, то струбить,
бо міль старенькі речі любить.
17.03. 2010 р.

ПІДСПІВУВАЧ

*Миколі Карпенку — автору віршованих книжок:
«Книга Еклізіаста», «Книга пророка Ісаї»,
«Книга Йова», «Книга пророка Єремії»,
«Книга псалмів», «Книга приповідей Соломонових»*

Мабуть, попи-семінаристи
так ревно Біблію не вчать,
як наш поет став догми гризти
і дух юдейський величать.
Ну, як не славити Карпенка
за ці переспіви-томи?
Он навіть в генія Шевченка
є лиш «Давидові псалми»!

Таке трапляється не часто
(напевно, винен довгий піст),
що віщуну Еклізіасту

підметки лиже комуніст.
«Вся мудрість світу — в Соломоні!» —
книжки Миколіні гудуть.
Упали стіни в Єрихоні —
тепер у Києві впадуть.
11.04. 2007 р.

ІСТОРІЯ ХВОРОБИ

Знайомому літератору

Зігнув тебе радикаліт
через просте недбальство:
лизав ти п'яти безліч літ
усякому начальству.
Але могло і в інший бік
тебе переламати,
бо перед меншими любив
ти пузо випинати.
1987 р.

РЕДАКТОРСЬКЕ МЕНЮ

Свою печінку й ніжне серце
я на обід тобі приніс,
а ти обнюхав кисло все це
і одвернув червоний ніс.

За іншим разом дав щетину,
обрізки різні і хрящі —
і за вухами аж лящить! —
ти проковтнув їх за хвилину,
а серце знов моє відкинув.
1967 р.

ПАПЕРОВИЙ ОРАЧ

*«Давно вже не торкався я пера,
на білім полі не орав до ночі,
і відчуваю всім єством: пора
поглянуть слову, як синкові, в очі».*
Михайло Клименко. Альманах «Поезія», 1982 р.

Орав папір він аж до ночі,
зробивши плуга із пера,
а вірш, як син, дивився в очі:
«Йди спати, батьку! Знов мура...»
20.09. 1982 р.

ВІРШО–ВИТРЕБЕНЬКИ

*«Життя по латиському – «гзіво»,
а «гзіво» як гиво звучить.
Нівроку, це тричі правдиво».*
Петро Ребро. Альманах «Поезія», 1982 р.

І справді виходить правдиво!
Ви й далі творіть без вагання:
із «дивом» римується «пиво»,
до «пива» ж підходить «тараня».
Їх знайдеш у барі чи в бані
(по-фінському – «сауна» – знай!),
проте у словеснім тумані
поезії вже не шукай.
20.09. 1982 р.

ПРОСТА ТАЄМНИЦЯ

*«Я гриваню копито цілував...»
Борис Чіп. Газ. «Літ. Україна» віг 26.03. 2009 р.*

Чом цілуєш ти кінські копита,
а байдужий до ратиць корів?
Ця загадка для мене відкрита:
ти від кінських ударів здурів!
01.04. 2009 р.

* * *

Всі екрани забрали нездари,
грають в геніїв, як двійники.
Скоро в світі поріжуть всі лаври,
бо нездари так люблять вінки.
10.10. 2009 р.

БІЛЯ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО БУДИНКУ

І як поети їздять до Парнасу?
Їх тут живе не менше ста голів.
Коли один сідає на Пегаса,
залазять інші, мабуть, на ослів.
21.09. 2009р.

ІЗ БАЛЬЗАКІВСЬКИМ РОЗМАХОМ

*Після читання особистої мемуаристики Леся Танюка,
шестидесятника, який заповзвся видати аж 60-томник.*

Нам повезло, що Лесь — шестидесятник,
і тільки шістдесят томів пече.
А уявіть, що він — восьмидесятник...
То скільки книг на нас звалив би ще!?

18.11. 2011 р.

МОЯ ВДАЧА

Олегу Жупанському — із усмішкою

Кажуть мені: я занадто худий —
ні живота, ні вола.
Кажуть, що вдачею теж я крутий,
бо не плазую ніколи.

Добре? Погано? Так, чи не так —
вже я змінити не в змозі.
Он у козацькій шапці будяк
гордо стоїть при дорозі.

16.11. 2011 р.

ЛІКАРСЬКА ЛЮБОВ

Пародія на вірш моєї шанувальниці — лікарки

Я від великої любові
люблю хвороби Марсюкові,
бо хворий він — простий і ніжний,
а при здоров'ї — гордий, пишний.
І наймиліший він мені,
напевно, буде у труні.
07.03.2011 р.

ПО-ЖМЕРИНСЬКИ

Поет із Жмеринки Артемій
був лавреатом різних премій
і то́го імені, й тогó
(у нас імен тих ого-го!),

а як помер, то в честь Артемія
і в Жмеринці з'явилась премія.
Тепер і жмеринський значок
чіпляє хтось на піджачок!

16.12. 2011 р.

ЩО ПОТРІБНО ПОЕТУ

Дуже успішні —
здебільшого грішні,
дуже нещасні —
рідко прекрасні.

Я ні до тих, ні до тих
начебто не належу,
досі ще з літ молодих
в зошиті знаки мережу.

Просять нехай старці
слави дзвінку монету!
Гострі були б олівці —
ось що потрібно поету!

16.12. 2011 р.

ТЕКТОНІЧНЕ ПЕРЕДБАЧЕННЯ

Якщо вздовж нашого кордону із Росією
враз здібляться круті, як Гімалаї, гори,
то нас вже не душитимуть вітри
ні соловецькі, ані магаданські,
немов холодні лапища на горлі, —
а обвіватимуть вітри із-за Балкан,
що пахнуть пальмами і вітами олив,
і атлантичні хмари теплим душем
рясніше поливатимуть наш степ.
А Еверест новий хай встане на кордоні,
немов найвищий пам'ятник братерству
народів по обидва боки гір!

15.01. 2012 р.

ВІЙНА НА ГОРОДІ

Казка

Як на нашому городі
в овочевому народі
рознеслася новина:
— Буде з Козами війна,
бо тварини ці погані
роблять дірку у паркані,
десь рознюхавши секрет,
що поламаний штахет.

Під наметом з винограду
всі зібралися на раду —
той прискочив, той прибіг,
посідали, хто де міг.
Перша мовила Петрушка
у зеленім капелюшку:
— Йдімо дружно у похід —
загородимо прохід!

— Я готовий, — крикнув Хрін, —
Козам виставить заслін!

— Я також! — гукнув Часник,
що вагатися не звик.

Та озвались Гарбузи:
— Тю! Злякалися Кози?!
Хай хоч стадо їх приходить —
Гарбузам це не зашкодить!

— І мені! — моргнула Морква. —
Тільки слід заритись добре.

— Чи сховатись під листочки! —
пропищали Огірочки.

— А чого б я мав ховатись?! —
став Кавун тут вихвалитись,
підкрутивши довгий вус. —
Я ж не хлопчик-карапуз!

— Ну а я чим не козак?! —
руки в боки взяв Буряк.

— Сам я можу налякати! —
мовив Перець стручкуватий. —
Хай скубне Коза яка —
обпечу їй язика!

Захихикала Цибуля —
не причесана дівуля:
— Як натру я Козам очі,
будуть плакати до ночі!

— Тох-горох! — гукнув Горох. —
Ми з Квасолею удвох
пов'ємось на тин повище —
що нам Кози і Цапище?!

— Не на тин, а на паркан! —
зауважив Баклажан.

— Ох, набридли балачки! —
позіхнули Кабачки.

— Закривайте швидше збори! —
застогнали Помідори. —
Нам на сонці грітись треба.
Кожний дбає сам за себе!

А за цей короткий час
Кози вже зробили лаз
і тепер без перешкод

лізуть клятї на город.
Як ускочив сірий Цап,
то за чуба Моркву хап!
А за ним ще троє Кіз
у лазівку сунуть ніс.

Що зчинилось! Рїдна мати!..
Навїть соромно сказати.
Нашї овочї й боби
ухопились за чуби,
ноги витягли з землі
ї, як хлопчики малї,
дремнули без оглядки,
лиш поблискували п'ятки
та котилися брилі,
наче блюдця на столї.

Тїльки Хрін, Часник, Петрушка
узялись за руки дружно,
ї немов живий ланцюг,
зупинили волоцюг.
Кози трохи їх скубнули,
та швиденько обминули:
нащо їсти їм таке
переплетене й гїрке?
І розбіглися заброди
по зеленому городу,
де чимало смакоти —
устигай лише скубти!

Добре нам із вами, діти,
тут за казкою сидїти
ї смїятись з овочїв —
босоногих родичїв.
А городинї не радїсть —
треба швидше рятуватись.
Ви погляньте лиш на Кіз:
ух, який хитрющий ніс!
Бородатї, гострозубї,
серед лїта в теплїй шубї
так і зирять, так і скачуть,
ї жувають усе, що бачать.

Ладні з'їсти цілий світ,
та малий на те живіт!

Справа, бачте, не проста:
на город прийшла біда.
Тут і ми не допоможемо,
на город зайти не зможемо
ні в щілину, ні у двері,
бо город наш на папері,
бо з'явилась казка ця
з-під мого олівця.
А коли цікава казка,
далі слухайте, будь-ласка!

— Всі вилазьте на паркан! —
крикнув Синій Баклажан.
І за ним, немов із бочки,
сипонули Огірочки,
слідом лізуть Гарбузи,
аж спадають з них труси.
А рожеві Помідори
покотилися до двору —
чи не вийде хто із хати
їх від лиха рятувати.
Прикотився і Кавун
та й сховався під чавун,
і стирчить з-під чавуна
тільки хвостик Кавуна.
Ще й Буряк прискочив хутко
і поліз в собачу будку.
Де не взявся пес Кудлай:
— Що за бешкет?! Ай-ай-ай!
Хто це ходить по городу
і велику чинить шкоду?!

І Кудлай — трубою хвіст —
миттю кинувся на Кіз,
налетів, як грім, на Цапа —
ледве вирвався нахаба
і, тримаючись за бік,
рятуватися побіг.
Кози мекнули — і ходу! —
наче здуло із городу,

так метнулися до лазу,
що застряли всі одразу —
ні туди, і ні сюди,
роги — там, а тут — хвости.
Цап як буцне їх з розгону —
Кози разом із полону
покотились у бур'ян,
проклинаючи паркан.

А Кудлай услід за Козами
біг ще довго із погрозами,
біг за ними аж до яру,
де пастух стеріг отару.
Тільки як він там стеріг?!
Спав собі без задніх ніг
і не знав ні сном, ні духом,
як розбіглись Кози лугом,
як залізли на город,
розігнавши там народ.

Хто ховався під куцями,
під зеленими плащами,
у дворі чи біля двору —
всі зраділи на ту пору:
— Світ не знав такого бою!
Слава Кудлаю-герою!
Як повернеться назад,
ми влаштуємо парад!

На параді по закону
всі шикуються в колону.
Перші вийшли Гарбузи,
поправляючи труси,
а за ними Огірочки,
кожний другий без сорочки,
і Морквина слідом тупа
із огризком замість чуба.
А Часник, Петрушка, Хрін
йдуть, обнявшись, як один.
Зразу видно: друзі щирі,
не страшні їм люті звірі.
Йдуть Квасоля і Горох —
драний бриль один на двох.

Пританцьовує Цибуля,
хоч під оком синя гуля,
ще й веде під руку Перця,
що на милицю зіперся.
Помідори у колоні
йдуть від сорому червоні.
Передбачливий Кавун
прикотив сюди й чавун,
а Буряк, що біг так прудко,
виглядає досі з будки.

Як не є, а вся громада
вже готова до параду,
а над нею прапори —
не один, не два, не три,
як веселка, кольорові —
жовті, сині, малинові,
ну, справжнісінький розмай!
І коли вернувсь Кудлай,
то колона ця яскрава
враз гукнула: «Слава! Слава!»

Аж Кудлай непохлоливий
зупинився з того дива,
на парад городній зирк:
— Що це, братики, за цирк?!
От знайшли собі забаву —
час подумати про справу!
Тут ніхто із нас не пан —
залатаємо паркан!

За одну якусь хвилину
вже одні несуть драбину,
інші тягнуть довгу дошку,
і цвяхів знайшлося трошки
є вже пила, молоток...
Залунало цок-цок-цок!
Вся городина одразу
позбігалася до лазу.
Потрудилися як слід —
де й подівся той прохід!

Гарбузи та Огірки
заплели малі дірки,
а Квасоля із Горошком
заквітчали кожну дошку.
Не паркан, а справжнє диво —
що високий, що красивий!
І в годину пообідню
заспівали всі, як рідні:
— Добре жити нам у згоді
на зеленому городі!

І Кудлай, піднявши хвіст,
їх підтримав, як соліст,
так загавкав, так заухав,
аж усім заклало вуха,
аж луна дійшла до яру,
сполошивши там отару,
аж рогатий сірий Цап —
о-йо-йой! — за бока лап!
Аж покинув я писати
вам цю казочку, малята,
бо зламався олівець.
Ось пригоді і кінець!
1993 р.

АВТОБІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Народився я, Марсюк Василь Андрійович, 21 березня 1938 року в сім'ї шахтарів у місті Мар'їнці, яке майже зрослося з Донецьком.

У дворічному віці я втратив батька Андрія Йоновича, який загинув на алтайській каторзі, будучи засудженим за політичним звинуваченням.

А родини обох моїх дідів-волиняків ще на початку 1930-х років були радянською владою репресовані як так звані куркулі і розкидані по світу.

Моя мати Феодосія Лук'янівна (у дівоцтві — Буджерак) неймовірними трудовими зусиллями самотужки поставила на ноги і вивела в люди четвірку неповнолітніх дітей.

У робітничій Мар'їнці закінчив я сім класів школи і педагогічне училище і, виконавши 3-річний «священний» військовий обов'язок, короткостроково працював то інструктором, то інспектором, то лектором, одночасно навчаючись заочно на історико-філософському факультеті Київського держуніверситету ім. Т. Шевченка. По його закінченні доля привела мене до міста Черкас, де я спершу викладав філософію у педагогічному інституті, а потім через політичні утиски збоку КДБ (за поширення самвидавської літератури та за міцні дружні стосунки із репресованим письменником Андрієм Хименком (Химком) перейшов викладати історію у сільськогосподарському технікумі.

Тут я активніше зайнявся поетичною творчістю і 1973 року видав свою першу поетичну книжчину. Потім дворічне навчання на Вищих курсах при Московському літературному інституті. Опісля очолював Черкаське обласне літоб'єднання і керував творчою студією при ньому. Після переїзду до Києва у 1985 році тривалий час працював

редактором, заступником головного редактора у видавництві літератури для дітей «Веселка». Деякий час жив у кримській Алушті і біля трьох років – в Одесі, поетично освоюючи ці малоукраїнські міста.

У різних видавництвах побачили світ мої поетичні збірки «Сурмлять тополі», «Обрії», «Життєдайність», «Сонячні терези», «Три криниці», «Минулому я руку подаю», «Красная книга любви» (у перекладах російською мовою), «Прометеева естафета» (2008 р.), роман у віршах «Донецька прелюдія» (2003 р.), книга публіцистики «Голос волаючого на майдані» (2009 р., Інтернет- видання), а також кілька книжок для дітей, зокрема, «Тигр утік із зоопарку».

На деякі мої твори написали пісні відомі композитори, зокрема, Володимир Івасюк, із яким мене зв'язувала творча дружба.

ЗМІСТ

Московський час (роман)	5
<i>Розділ I. Несподівана радість</i>	10
<i>Розділ II. Московський роман</i>	32
<i>Розділ III. Запізнілий лист</i>	60
Дружній перегук (переклади)	91
Черкаський зошит (зі схрону)	99
Вечірнє вогнище	147
Сатирична суміш	249
Війна на городі (казка)	269
Автобіографічна довідка	276

M28

МАРСЮК В. А.

Вечірнє вогнище: Роман у віршах, лірика, сатира, казка / Василь Марсюк; — К.: Вид-во Жупанського, 2012. — 280 с.: портр. — (Terra poetica).

ISBN 978-966-2355-23-9

До нової книжки поезій Василя Марсюка увійшов роман у віршах «Московський час», який був написаний в основному під час навчання автора на Вищих літературних курсах у Москві, але не був опублікований через цензуру. Представлені нові ліричні вірші різних років, серед них і ті, що автор тривалий час переховував у схроні. Читач також знайде тут гострі сатиричні твори, переклади віршів різномовних поетів та казку «Війна на городі», повчальну як для дітей, так і для дорослих.

Творам автора притаманні художня самобутність, щирість почуттів і безкомпромісність у відстоюванні українських духовних цінностей.

ББК 84.4УКР6

Літературно-художнє видання

ВАСИЛЬ МАРСЮК

ВЕЧІРНЄ ВОГНИЩЕ

Роман у віршах, лірика, сатира, казка

Редактор *О. Жупанський*
Дизайн та верстка *О. Баратинська*

Підписано до друку 20.01.2012
Формат 84x108 1/32
Папір офсет.
Друк офсетний. Зам.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи №2770. Серія ДК

ФОП Жупанський
Україна, 08293, Буча, вул. Тарасівська, 7а,
тел.: (+38096) 350-61-05;
E-mail: zhupansky-publisher@ukr.net
<http://publisher.at.ua>